

Talousarvio 2023

TALOUSSUUNNITELMA 2024—2026

Valtuusto 14.11.2022 § 50

Sisällysluettelo

1.	Kunnanjohtajan katsaus	2
2.	Yleisperustelut	5
	Talousarvion rakenne ja sitovuus	5
	Hollolan kuntastrategia.....	6
	Yleiset taloudelliset lähtökohdat	8
	Hollolan kunnan talousarvion laadinnan perusteet.....	13
	Väestö ja työllisyys.....	16
	Henkilöstö	20
	Osallistuva budjetointi	21
3.	Käyttötalousosa	22
	Kunnanhallitus	23
	Konsernipalvelut.....	24
	Hollolan kunnan osuus ympäristöterveydenhuollon kustannuksiin (ent. sosiaali- ja terveyspalvelut).....	29
	Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot	29
	Strategian toteuttaminen.....	30
	Tarkastustoimi	31
	Ympäristöterveyslautakunta.....	33
	Seudullinen ympäristöterveydenhuolto	33
	Hyvinvointivaliokunta	37
	Hyvinvoinnin palvelualue	37
	Elinvoimavaliokunta.....	43
	Elinvoiman palvelualue.....	43
	Vesihuoltolaitos	50
4.	Investointiosa	52
5.	Tuloslaskelmaosa.....	55
6.	Rahoitusosa	61
7.	Hollolan kuntakonserni, konserniyhteisöille asetettavat tavoitteet	65
8.	Hollolan kunnan strategiset riskit.....	66

1. Kunnanjohtajan katsaus

Taloudellisen tilanteen vuoden 2023 tai pidemmän ajan arviointi on tällä hetkellä erittäin epävarmalla pohjalla. Kaksi vaikeasti ennakoitavaa kuntien talouteen olennaisesti vaikuttavaa muutosta tapahtuu samanaikaisesti: historiallinen kuntien vastuita olennaisesti muuttava sote-uudistus ja Venäjän sotahyökkäys Ukrainaan ja sen laajat vaikutukset, inflaatiokehitys, korkojen nousu ja energiakriisi.

Koronapandemian vaikutukset kunnan talouteen ovat heikentäneet viime vuosina tilikausien vertailtavuutta. Sote-muutosten myötä talouden edellisvuosien vertailtavuus heikkenee entisestään.

Vuoden 2021 tilinpäätös on kuitenkin luonut hyvää taloudellista pohjaa. Hyvää taloudellista kehitystä selitti pitkälle sote-menojen alittuminen ja ennakoitua parempi verotulokertymä. Samat selittävät tekijät ennakoivat myös vuodelle 2022 0-tuloksen sijaan jopa 8-9 milj. euron ylijäämää.

Tulot

Verotulorahoitus on vuoden 2023 talousarviossa yhteensä n. 73 milj. euroa.

Sote-uudistuksen yhteydessä Hollolan kunnallisveroprosentista (21%) leikataan 12,64 %-yksikköä, jolloin kunnallisveroasteeksi jää 8,36 %. Verotuloista leikkaantuu yli puolet, jolloin kunnallisverokertymä alenee 92 milj. eurosta 43 milj. euroon (-49 milj. euroa). Kiinteistövero- ja yhteisöverojen lisäyksen kera verotuloa on kokonaisuudessa 52 milj. euroa.

Verotuloja kertyy vuonna 2023 osin edelleen uudistusta edeltäneiden korkeampien kunnallisveroprosenttien ja jako-osuuksien mukaisesti. Verotulot ovat tästä johtuen poikkeuksellisen korkealla tasolla, mutta vain väliaikaisesti.

Sote-uudistus vaikuttaa myös valtionosuuksiin; ne vähentyvät 47 milj. euron tasolta 21 milj. euroon eli vähennystä on yli 26 milj. euroa. Hollolan kunnan laskennallisista sote-kustannuksia poistuu n. 83 milj. euroa ja tuloista n. 90 milj. euroa (verotulo- ja valtionosuusleikkaus). Kunta saa 7 milj. eurosta nettomenetyksestä valtionosuuksien kautta tasausta 40 % eli reilu 4 milj. euroa. Uudistuksen liittyy myös siirtymätasaus, joka tasaa uudistuksen kokonaisvaikutuksia. Siirtymätasaus vuonna 2023 on 3 milj. euroa. Tasaus laskee vuosittain siirtymäkauden ajan. Valtionosuudet koostuvat tulevaisuudessa käytännössä väestön määrästä ja ikärakenteesta; kun lasten määrä vähenee, kunnan valtionosuudet vähenevät.

Hyvinvointialueuudistus on tehty kuntien ja valtion välillä kustannusneutraalisti; mikäli vuoden 2022 sote-kulut ovat arvioitua suuremmat koko maan tasolla, leikataan kuntien valtionosuuksia vuosina 2024 ja 2025.

Toimintatuotot ovat vuoden 2023 talousarviossa yhteensä n. 35,2 milj. euroa.

Toimintatuotoissa kasvua on yli 4 milj. euroa. Keskeisimmin tätä selittää ympäristöterveydenhuollon laskutus- tuotot n. 3 milj. euroa.

Rahoitustuotot ja -kulut ovat vuoden 2023 talousarviossa -1,1 milj. euroa

Vähennystä vuodesta 2022 on 1,7 milj. euroa. Laskua selittää mm. PHP-osakkeiden osinkotuloutuksen poistuminen. Vastaavasti korkokustannukset kasvavat voimakkaasti koronnoususta johtuen. Pelkästään leasing-rahoituksen kulut elinkaarikoulujen osalta nousevat yli 0,6 milj. euroa.

Menot

Toimintakulut ovat vuoden 2023 talousarviossa -91,6 milj. euroa. Kunnan toimintakulujen jakauma on: kunnanhallituksen alaisten yksiköiden menot 12 %, elinvoimapaalvelujen osuus 28 % ja hyvinvointipalvelujen osuus 60 %.

Toimintakulujen osalta sotemenoja siirtyy kunnalta pois -81,8 milj. euroa ja pelastustoimen menoja -2,4 milj. euroa. Ympäristöterveydenhuollon palvelujen siirtyminen Hollolan kunnan vastuulle lisää menoja n. 3 milj. euroa.

Kunnanhallituksen alaisten yksiköiden toimintakuluihin yht. 10,5 milj. euroon sisältyy 1,3 milj. euron strategisten ohjelmien rahoitus. Verotuskustannukset ja Kuntaliiton jäsenmaksu alenevat n. 0,3 milj. euroa.

Hyvinvointipalvelujen toimintakulut yht. 55,2 milj. euroa, + 4,6 %.

Elinvoiman palvelualueen toimintamenot ovat yht. 26,0 milj. euroa, -2,7 %. Palo- ja pelastustoimen 2,4 milj. euron kustannus poistuu ja siirtyy hyvinvointialueen vastuulle. Kiinteistöpalvelujen kustannusnousu on 0,8 milj. euroa, josta yli puolet on energiakustannusten nousua. Työllisyyspalvelujen lisäys 0,3 milj. euroa.

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT, Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ja Julkisen alan unioni JAU hyväksyivät 6.6 neuvottelutuloksen. Työrauhan piirissä on noin 300 000 kunta-alan työntekijää järjestäytymättömät mukaan lukien. Sopimusratkaisu on kolmivuotinen ajalla 1.5.2022–30.4.2025. Sopimuskaudella työvoimakustannukset nousevat korkoa korolle

laskien keskimäärin 8,79 prosenttia (vuonna 2022: 1,76 %, vuonna 2023: 3,05 % ja vuonna 2024: 3,11 %). Hollolan kunnan osalta vaikutukset ovat n. 1 milj. euroa lisäystä palkkamenoihin vuosittain vuosina 2022-2024.

Vuoden 2023 talousarvion keskeisimmät muutokset toimintamenoissa liittyvät palkkaratkaisuun ja työllisyyspalvelujen lisäresurssointiin 1,1 milj. euroa, kustannustason nousuun 2,6 milj. euroa, korkomenoihin 1 milj. euroa sekä strategisten ohjelmien toteutukseen 0,8 milj. euroa.

Investoinnit

Bruttoinvestointien kokonaismäärä on 13,6 milj. euroa.

Talonrakennukseen on varattu 2,9 milj. euroa. Varaus pitää sisällään uusien arkistotilojen rakentamisen Salpakan koulun yhteyteen 0,7 milj. euroa, uimahallin suunnittelun käynnistämisen 0,4 milj. euroa ja Kukkilan päiväkodin maalämmön 0,3 milj. euroa. Kankaan koululle asennetaan aurinkopaneelit.

Kunnallistekniikkaan on varattu 5,1 milj. euroa. Suurimmat varaukset koskevat Hopeakallion alueen ja Paassilta II itäpuolen alueiden esirakentamista yht. 2,2 milj. euroa, Hirvimäkeen alueen kadun- ja vesihuollon rakentamista (0,9 milj. e) ja Kukkilan alueen katujen peruskorjausta (1,1 milj. euroa). MAL yhteistyösopimukseen sisältyviä KUHA-hankkeina ovat Kalliolan liittymän ja Mesilä-Pyhämiemi pyörätien suunnittelut, molemmat 4 150 000 euroa.

Maanhankintaan on varattu 2 milj. euroa ja vesihuoltolaitoksen investointeihin 3 milj. euroa

Toiminnan tulorahoitus riittää poikkeuksellisenä vuotena kattamaan investointien rahoitustarpeen. Uutta lainaa ei oteta.

Toiminta

Kunnan asukasluku on ollut vähenevä vuodesta 2016 lähtien, kun kuolleisuus on kääntynyt suuremmaksi kuin syntyvyys samaan aikaan kun muuttoliike, erityisesti opiskelukaisten osalta, on ollut negatiivista. Tammi-elo-kuun 2022 osalta Hollola voitti muuttoliikkeessä + 40 henkilöä. Tulevaisuus näyttää, ennakoiko tilasto väestövähenevän pysähtymistä.

Keskeinen tekijä muuttoliikkeen osalta on se, miten Lahti ja Lahden seutu kokonaisuutena kykenee houkuttelemaan muuttajia. Lahden vetovoima on viime vuosien aikana vahvistunut yliopistoaseman ja ympäristöpääkaupunkivuoden ansiosta. Fazer Oy teki toukokuussa 2022 päätökset rakentaa uusi makeistehdas Lahteen ja keskittää kaikki siihen liittyvät toiminnot yhteen paikkaan. Investointi on poikkeuksellisen suuri ja työvoiman osalta

vaikutukset ovat 900, perheineen ja alihankintaketjuineen tätäkin suuremmat. Hollola on mukana sijoittumishankkeessa Ladec Oy:n kautta. Kunnan on tärkeä suunnitella yritysalueiden tontteja, asuinalueita ja palvelujaan vastaamaan kysyntään entistä paremmin ja ketterämmin.

Hollolan kuntastrategia hyväksyttiin joulukuussa 2021. Strategiassa on keskitytty kunnan uuteen rooliin, kun sosiaali- ja terveyspalvelut sekä pelastustoimen palvelut eivät enää ole osa kunnan toimintaa vaan siirtyvät hyvinvointialueen vastuulle. Kunta keskittyy tulevaisuudessa elinvoiman edistämiseen kaavoituksen, yritystoiminnan edellytysten luomiseen, työllisyyspalveluihin ja rakennetun infran ylläpitämiseen sekä päivähoitoon, kouluihin ja vapaa-ajantoimintaan.

Kunnan strategian tavoite on kaksiosainen: Haluamme olla Hirveen haluttu ja Hirveen hyvä esimerkki. Hirveen haluttu kunta haluaa olla asuin- ja yrityspaikkana, työpaikkana ja kumppanina. Hirveen hyvä esimerkki kunta haluaa olla arvojen ja toimintakulttuurin, sujuvan ja selkeän johtamisen, osallistavien toimintamallien, asiakaslähtöisen toiminnan ja tiedolla johtamisen osalta. Kunta on tulevaisuustaitoinen, rohkea, arvostava ja ketterä.

Koko kevään 2022 kestäneen tiiviin valmisteluprosessin lopputulemana hyväksyttiin valtuustossa kesäkuussa 2022 yhteensä 28 strategista ohjelmaa, joiden kokonaisrahoitus on yli miljoona euroa. Toteutusvastuu on jaettu konsernipalvelujen, hyvinvoinnin ja elinvoiman palvelualueiden kesken, mutta ohjaus ja rahoitus on varattu kunnanhallituksen talousarvioon.

Vuoden 2023 kaavoitusohjelman pohjalta käynnistyvien kaavojen asukasvaikutus on yli 1100 asukkaalle ja kaiken kaikkiaan vuosien 2023-25 osalta n. 2000 asukkaalle siten, että Vesikansan alueelle 700, Nostavalle 800 ja kuntakeskuksen alueelle 400. Strategisina painopisteinä on maanhankinnan ja kaavoituksen prosessin kehittäminen, tontinmyynnin vauhdittaminen ja elinkeinotoimijoiden yhteistyön kehittäminen.

Hyvinvointisuunnitelman mallia muokataan. Ennakoivaan hyvinvointiin pureudutaan liikunnan, ruoan, mielen ja päihdetyön kautta. Yhtenä osa-alueena on kiusaamisen ehkäisemisen- ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelma. Perhekeskustöiden kehittämistä jatketaan ja yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa luodaan. Kuntalaisten harrastustoiminnan kehittäminen ja mahdollistaminen eri tavoin jatkuu. Monta luontoa-opintokokonaisuus käynnistyy varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen osalta. Ohjelmiin kuuluu myös Harrastamisen Hollolan mallin rakentaminen eri kohderyhmille. Sitä tuetaan maksuttomilla tiloilla ja avustuksilla. Kuulluksi tulemista ja osallisuutta vahvistetaan osallisuuskoordinaattorin

avulla. Nuorten työpaja Osuman yhteistoimintaa aktivoimaan edelleen.

Tavoitteessa, että kaikilla 3-9 luokkalaisilla on henkilökohtainen laite koulussa (tabletti alakoulu ja läppäri yläkoulu), edetään. Kelpoisen henkilöstön saatavuudessa on haasteita. Avointa varhaiskasvatustoimintaa kehitetään edelleen osana kohtaamispaikka toimintaa.

Erillinen suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi on juuri hyväksytty kunnanhallituksessa. Ohjelman mukaisesti kunta edistää ikäihmisten toimintaa tarjoamalla maksuttomia tiloja, ohjattua liikuntaa, antamalla avustuksia yhdistyksille, antamalla edullisempia uintilippuja erityisryhmille ja kuntosalin käyttäjille, tarjoamalla ikäystävällisiä kuntosalilaitteita, jakamalla liukuesteitä, tarjoamalla kohtaamispaikkoja ja ystävätoimintaa, lisäämällä vaikutusmahdollisuuksia ja tiedottamista, tarjoamalla maksuttomia tapahtumia ja kehittämällä yhteisöllisen kirjaston toimintaa, edistämällä osallisuutta. Myös senioriohjaaja on toteutumassa testamenttirahoituksella vuodelle 2023.

Kunnan uutena palveluna käynnistyy ympäristöterveydenhuolto, jota Hollolan kunta tarjoaa yhteensä yhdeksälle kunnalle valtuustossa kesäkuussa 2022 hyväksytyyn yhteistoimintasopimuksen mukaisesti.

Hollola on HINKU-kunta. Kestävän elinvoiman ohjelmassa priorisoidaan vaikuttavia toimenpiteitä. Energiansäästötoimenpiteet ovat vuoden 2023 osalta erityisesti toiminnan keskiössä, mutta myös pitkäjänteisiä toimenpiteitä ja suunnittelua tehdään. Maalämpö- ja aurinkokennoratkaisuja toteutetaan kunnan kiinteistöjen osalta.

Kunnanvaltuuston palveluverkkopäätöksen 17.2.2020 § 6 pohjalta Hälvän ja Tiilikankaan koulut yhdistyvät ja toiminta Hälvälän koulussa päättyy kevätlukukauden 2022 jälkeen. Taustalla on vuosikymmenen jatkunut syntyvyyden alentuminen ja lasten määrän merkittävä lasku sekä tästä johtuvat vaikutukset kunnan tulorahoitukseen valtionosuuksien kautta. Reagoiminen palvelutarpeen muutokseen on tasapainoisen talouden edellytys.

Tulevaisuus

Kunta elää tulevaisuuden osalta sumuisaa aikaa. Inflaation kiihtyminen, korkojen nousu ja energiakriisi ovat luoneet epävakautta ja vaikeasti ennustettavan toimintaympäristön, jolla on itseään vahvistavan kierteen riski. Palkat nousevat vahvasti, mutta kustannusten nousu on tätäkin nopeampaa. Pörssihintainen sähkö ja sähkön

riittävyys uhka muodostavat niin ikään taloudelle ja toiminnalle haasteita. Nollakorkojen jälkeisenä aikana velan määrällä on merkitystä, myös kuntataloudessa entistä enemmän. Sota Euroopassa edellyttää kuntaa vahvistamaan kriisinkestävyytään erilaisten hybridiukien ja sabotaasien maailmassa.

Hyvinvointialueiden perustaminen ja kunnan sosiaali- ja terveys- sekä pelastuspalvelujen järjestämisvastuun siirto hyvinvointialueille on historiallinen uudistus, jonka kokonaisvaikutuksia on monimutkaisista järjestelmämuutoksista ja tasauksista johtuen mahdoton ennakoida kovinkaan tarkkaan.

Sote-uudistuksen seurauksena kuntatalous vahvistuu voimakkaasti vuonna 2023, kun kuntatalouden menot likimain puolittuvat, mutta verotuloja kertyy osin edelleen uudistusta edeltäneiden korkeampien kunnallisveroprosenttien ja jako-osuuksien mukaisesti. Tilanne on kuitenkin poikkeuksellinen ja väliaikainen. Tämä tulo tulisi sijoittaa ensisijaisesti kasvun tukemiseen.

Kunta kehittääkin yritysalueita, asuinalueita sekä lisäksi toimintaympäristöään isoin panostuksin. Laajojen palvelujen uusi sote-keskus avautui tänä vuonna. Käynnissä on parhaillaan keskustakortteleiden kehitystyö. Tavoitteena on saada vanhan kunnanviraston tilalle rakennettua paitsi uusia kohtaamisen tiloja ja kunnan palvelutiloja, sekä myös yksityisten kaupallisten toimijoiden tiloja. Samalla tavoitteena on toteuttaa kuntakeskuksen kokonaisvaltaista viihtyvyyttä ja turvallisuutta parantavia hankkeita, edistää senioritalohankkeen käynnistymistä ja käynnistää uimahallin laajamittainen peruskorjaus.

Kunta on myös hyvin kiinnostunut siitä, miten hyvinvointialueiden toiminta käynnistyy. Hyvinvointialueelle on perustettu asiakas- ja osallisuuslautakunta ja hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen lautakunta. Hyvinvointialueella toimii kolme vaikuttamistoimielintä: vanhusneuvosto, vammaisneuvosto ja nuorisoneuvosto. Lisäksi perusteilla on kunnan ja hyvinvointialueen yhteisiä kysymyksiä käsittelevä yhdyspintaneuvottelukunta. On tärkeää, että yhteistyö hyvinvointialueen kanssa käynnistyy tiiviisti ja onnistuneesti ja toimivat yhteistyömallit löydetään mahdollisimman nopeasti.

Hollolassa 12. lokakuuta 2022

Päivi Rahkonen

Kunnanjohtaja

2. Yleisperustelut

Talousarvion rakenne ja sitovuus

Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan talousarviossa tulee olla käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Kunnan talousarvio on laadittu kuntalaissa esitetyllä rakenteella.

Yleisperusteluissa esitetään mm. katsaus yleiseen taloudelliseen tilanteeseen sekä kunnallistalouden kehitykseen, kunnan strategia ja strategiset tavoitteet sekä palvelualueiden toiminnalliset tavoitteet.

Käyttötalousosa sisältää palvelualuekohtaiset talousarviot. Palvelualueiden suunnitelmat sisältävät myös toiminnan kuvauksen, toimintaympäristön muutokset ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut.

Tuloslaskelmaosassa esitetään kunnan kokonaistalouden keskeiset erät, jotka ovat varsinaisen toiminnan menot ja tulot, verotulot, valtionosuudet, rahoitustulot ja -menot sekä suunnitelman mukaiset poistot.

Investointiosassa esitetään kunnan investointimenot ja -tulot, jotka talousarviovuoden osalta eritellään hankekohtaisesti.

Rahoitusosassa esitetään tulo-rahoituksen riittävyyden lisäksi meno- ja tuloarviona pitkäaikaiseen rahoitukseen liittyvät menot ja tulot kuten antolainat, ottolainat ja niiden lyhennykset. Rahoitusosa sisältää rahoituslaskelman.

Käyttötalouden osalta sitovuustasoksi on kaikkien palvelualueiden osalta määritelty nettositovuus eli menojen ja tulojen erotus (=nettomeno). Investointien osalta on käytössä myös nettositovuus eli menojen ja tulojen erotus.

Sitovuustasot valtuustoon nähden on esitetty alla olevassa taulukossa.

KÄYTTÖTALOUSOSA	SITOVATASO
Konsernipalvelut	toimintakate
Tarkastustoimi	toimintakate
Strategian toteuttaminen	toimintakate
Ympäristöterveydenhuolto (kunnan osuus)	toimintakate
Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot	ei sitova
Hyvinvoinnin palvelualue	toimintakate
Elinvoiman palvelualue	toimintakate
Vesihuoltolaitos	tilikauden ylijäämä (alijäämä)
Seudullinen ympäristöterveydenhuolto	tilikauden ylijäämä (alijäämä)
TULOSLASKELMAOSA	SITOVATASO
Korkotulot ja -menot	nettoarvio
Muut rahoitustulot ja -menot	nettoarvio
Verotulot	ei sitova
Valtionosuudet	ei sitova
RAHOITUSOSA	SITOVATASO
Antolainat	nettoarvio
Lainanotto ja lyhennykset	nettoarvio
INVESTOINTIOSA	SITOVATASO
Valtuustoon nähden sitovat tasot	
Maa-alueet, hankinnat	Investointisuunnitelman loppusumma
Kadunrakennus ja muut yleiset alueet	Investointisuunnitelman loppusumma
Elinkeinopoliittiset investoinnit	Investointisuunnitelman loppusumma
Vesihuoltolaitos	Investointisuunnitelman loppusumma
Seudullinen ympäristöterveydenhuolto	Investointisuunnitelman loppusumma
Talonrakennus, perusparannukset	Investointisuunnitelman loppusumma
Talonrakennus, korvaus- ja uusinvestoinnit	Investointisuunnitelman loppusumma
Arvopaperit ja osuudet	Investointisuunnitelman loppusumma
Irtain omaisuus	Investointisuunnitelman loppusumma

Hollolan kuntastrategia

Hollolan valtuusto hyväksyi 13.12.2021 kuntastrategian, joka ohjaa kunnan toimintaa ja päätöksentekoa vuoteen 2035 asti. Strategia määrittää kunnan arvot ja niiden pohjalta tehdyt visiot toiminnan kehittämisen painopistealueista.

Hollolan arvot:

- Hirveen tulevaisuustaitoinen
- Hirveen rohkee
- Hirveen arvostava
- Hirveen ketterä

Kaksiosainen visiomme:

- Hirveen haluttu
- Hirveen hyvä esimerkki

Toiminnalliset tavoitteet johdetaan strategian ohjelmiin perustuen:

Hirveen hyvä esimerkki:

- Esimerkillinen toimintakulttuuri: Arvot tunnetaan ja niiden pohjalta toimintaan.
- Esimerkillisen hyvän johtamisjärjestelmä
- Esimerkillisen sujuva ja asiakaslähtöinen toiminta
- Esimerkillistä tiedolla johtamista
- Tasapainoisen talouden Hollola

Hirveen haluttu:

- Strategian toteutumisen tukeminen monikanavaisella aktiivisella viestinnällä ja markkinoinnilla ja mediatyöllä
- Pitkän aikavälin aluekehityksen suunnan määrittäminen
- Laadukkaan asumisen tarjonnan monipuolistaminen
- Yritys- ja työllisyyspalvelut palvelevat yritysten menestystä ja sijoittumista alueelle
- Kasvamme kestävä kehitys kuntana ja vahvistamme ympäristöä ja luontoa hyvinvoinnin lähteenä
- Edistämme kuntalaisten ja työntekijöiden terveyttä ja hyvinvointia kaikissa ikäryhmissä.

Toiminnalliset tavoitteet vuoden 2023 talousarviossa

Kuntalaki edellyttää kunnan toiminnalta tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta. Kuntalain 110 §:n mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan.

Toiminnallisten tavoitteiden tarkoituksena on ohjata toimintaprosessia ja taloudellisten tavoitteiden puolestaan ohjata kunnan tulo- ja pääomarahoitusta sekä resurssien jakoa. Toiminnalliset tavoitteet esitetään ja niihin osoitetaan tarvittavat resurssit talousarvion ja -suunnitelman käyttötalous- ja investointiosissa.

Kuntakonsernin tytäryhteisöjen tulee toimia kunnan valtuuston strategian mukaisesti ja konserniohjetta noudattaen. Kuntakonsernin tytäryhteisöille asetetaan talousarviossa tavoitteet kuten kunnan omille toimintoille. Tytäryhteisön tulee omassa tavoiteasetannassaan kuvata, miten yhtiö tukee toiminnallaan kunnan strategian toteutumista. Konserniyhtiöille asetetut tavoitteet esitetään luvussa 7.

Hollolan kuntastrategian ohjelmien toteutusta varten on varattu kunnanhallituksen alaisuuteen oma strategian ohjelmien toteutukseen kohdennettu määräraha. Kunnanhallitus ohjaa strategian toteutusta ja kohdentaa määrärahat eri ohjelmiin ja toimenpiteisiin käyttösuunnitelmassa.

Hollolan kunnan strategia 2022-2035 kertoo tavoitteet, joihin kunta toiminnallaan pyrkii. Strategia määrittää kunnan arvot seuraavasti: Hirveen tulevaisuustaitoinen, Hirveen rohkee, Hirveen arvostava ja Hirveen ketterä. Tavoitteiden osalta strategia määrittää vision vuodelle 2035 seuraavasti: Hirveen haluttu ja Hirveen hyvä esimerkki.

Strategian pohjalta on laadittu valtuuston 20.6.2022 hyväksymä strateginen ohjelma, joka kertoo miten kunta edistää vision saavuttamista, kuluvalle valtuustokaudella. Ohjelma jakautuu hankkeisiin, jotka yksilöivät tehtävät keskeiset toimenpiteet, omistaja (vastuutaho) sekä aikataulutavoitteiden rungon. Lisäksi strateginen ohjelma sisältää arvion hankkeiden toteutuksen edellyttämistä resursseista.

Strategisten ohjelmien hankkeita edistetään talousarviokaudella ja talousarviokirjassa kuvataan niitä keskeisiä toimenpiteitä, joilla pyritään varmistamaan hankkeen toteutus valtuustokaudella, sekä strategisen vision toteutuminen.

STRATEGINEN VISIO: HIRVEEN HALUTTU**Viestinnän vahvistus**

Monikanavaisen tiedotuksen, viestinnän ja markkinoinnin toteutus tavoitehakisesti.

Tavoite (mittari) 2023: Vuoden 2023 viestintä- ja markkinointisuunnitelma toteutettu

Lähtötilannekuvaus: Tiedottaja sekä viestinnän asiantuntija palkattu 2022.

Toimenpiteet 2023: Kunnanhallitukselle esitettävän viestintä- ja markkinointisuunnitelman toteutus

Omistaja: Hallinto- ja talousjohtaja

Pitkän aikavälin aluekehityksen suunnan määrittely

Tavoite (mittari) 2023: Kaavoitusohjelman toteutuminen.

Lähtötilannekuvaus: Strategisilla alueilla kunnan kehittymistä varten tarvittavien maa-alueiden hankinta ei etene riittävän laajoina kokonaisuuksina vapaaehtoisilla kaupoilla. Aikaväli kaavoituksesta rakentamiseen on liian lyhyt.

Toimenpiteet 2023: Rekrytoidaan uusi kaava-suunnittelija, jotta kaavoituksen ja rakentamisen aikaväliä saadaan pidennettyä tulevana vuosina.

Omistaja: Kehitys- ja kaavoituspäällikkö

Laadukkaan asumisen tarjonnan monipuolistamien

Tavoite (mittari) 2023: Siirtyminen suunnittelu- ja kaavoitusvaiheeseen.

Lähtötilannekuvaus: Vuoden 2022 syksyn aikana toteutetaan kehittämisvaihe sopimusosaston kanssa, valmis vuoden loppuun mennessä.

Toimenpiteet 2023: Alkuvuonna tehdään päätös siirtymisestä suunnittelu- ja kaavoitusvaiheeseen kehittämisvaiheen tulosten pohjalta.

Omistaja: Elinvoimajohtaja

Tavoite (mittari) 2023: Kaavoitusohjelman toteutuminen. Linjaus HATn vuokratuotannosta.

Lähtötilannekuvaus: Tällä hetkellä ok-tonttien tarjonta ei vastaa kysyntää sijainnillisesti/laadullisesti. Vuokra-asuntojen määrä/laatu ei vastaa kysyntää.

Toimenpiteet 2023: Luodaan mahdollisuuksia tonttutuotantoon. Keskustelu HAT-linjauksesta vuokra-asuntojen suhteen.

Omistaja: Kehitys- ja kaavoituspäällikkö, elinvoimajohtaja (HAT)

Yritys- ja työllisyyspalvelut palvelevat yritysten menestystä ja sijoittumista alueelle.

Tavoite (mittari) 2023: Avoimille työmarkkinoille työllistyminen - välitetty työhön tai työllistynyt muuten +5% (2024 +10 %) nykytasoon verrattuna

Lähtötilannekuvaus: Kuntakokeilun kautta tavoitetaan nyt n 70 % Hollolan työttömistä työnhakijoista. Yrityspalvelut (työvoiman tarjonta) ei vielä aktiivisesti tarjolla työnantajille.

Toimenpiteet 2023: Työllisyysalueen rakentaminen, jatkuu 2024, johon luodaan yhteistä palvelumallia yrityksiä varten

Omistaja: Työllisyyspäällikkö

Tavoite (mittari) 2023: Päätökset ja aikataulutus sekä aloitukset mahdollisista toimenpiteistä. Ollaan valmiudessa vastaamaan markkinan tarpeisiin.

Lähtötilannekuvaus: Runsaasti vapaata tonttivarantoa. Ei vastaa markkinan tarpeeseen ja liikaa haasteita ja kilpailukykyä heikentäviä asioita mm. liittyen kaavoitukseen, vesihuoltoon, energiaratkaisuihin, julkiseen liikenteeseen ym.

Toimenpiteet 2023: Kartoitetaan sisäisessä yhteistyössä mitä todetuille/havaituille haasteille voidaan tehdä ja aloitetaan mahdolliset toimenpiteet.

Omistaja: Elinvoimajohtaja

Tavoite (mittari) 2023: Selkeämmän ja systemaattisemman toimintamallin perusteet luotu. Matkailun kehittämishanke käynnistetty.

Lähtötilannekuvaus: Ladec tunnetaan, mutta ei osana Hollolan elinkeinopalveluja, ei uskalleta/osata käyttää kehittämispalveluja. Pieniltä matkailuyrityksiltä puuttuu tukiverkko.

Toimenpiteet 2023: Kehitetään viestintää, vuorovaiikutusta ja yhteistyötä -> kehitystä. Yrityshaastattelujen tuloksien kautta tehoa työvoiman saatavuuteen, oppilaitosyhteistyöhön, kehittämispalveluihin sekä yritysten ilmastotyöhön. Matkailun kehittämishankkeen rahoituksen haku.

Omistaja: Elinkeinopäällikkö

Ennaltaehkäisevän toimintamallin vahvistuminen

Tuen tarpeen monimuotoisuuden kartoitus, jonka pohjalta toimenpidesuunnitelma ja toiminnallistaminen

Tavoite (mittari) 2023: Työurien monimuotoisuuden kartoitus suoritettu.

Lähtötilannekuvaus: Vuonna 2022 suoritettu esivalmistelua ja selvitystyötä.

Toimenpiteet 2023: Työurien monimuotoisuuden kartoitus.

Omistaja: Henkilöstöpäällikkö

Kuntalaisten ja työntekijöiden terveyden ja hyvinvoinnin lisääntyminen kaikissa ikäryhmissä.

Rakennamme hyvinvoinnin moninaisten tavoitteiden ja hankkeiden viidakosta, yksinkertaistetun ja sujuvoitetun tavoitekehikon.

Tavoite (mittari) 2023: Toteutuneet työpajat.

Lähtötilannekuvaus: Maakunnalliset- ja kunnan omat suunnitelmat on hyväksytty valtuustossa 2021.

Toimenpiteet 2023: Hyväksytyjen suunnitelmien, hankkeiden ja tavoitteiden tarkastelu. Teemakohtaiset työpajat.

Omistaja: Hyvinvointijohtaja

Ennakoiva hyvinvointi

Tavoite (mittari) 2023: Kiusaamisen- ja päihteiden ehkäisy suunnitelmat ovat valmiita.

Lähtötilannekuvaus: Ennakoivaa hyvinvointityö on osa tehtävää hyvinvoinnin edistämistyötä hyvinvointipalveluissa. Ohjelmassa valitut teemat ovat liikunta, ruoka, mieli ja päihteet. Tehdään suunnitelma jokaiselle kohderyhmälle.

Toimenpiteet 2023: Kiusaamisen ehkäisemisen- ja päihdetyön suunnitelmat valmiiksi. Loma-aikojen ohjatun toiminnan kehittäminen ja aamupalakoikeilu.

Omistaja: Hyvinvointijohtaja

Perhekeskustyön kehittämisen jatkaminen

Tavoite (mittari) 2023: Perhekeskusmanuaali valmistuu ja on jalkautettu kaikille perhekeskustoimijoille. Manuaalin ylläpitosuunnitelma on valmis. Lapsiperheiden kohtaamispaikkatoiminta on osa perhekeskustoiminnan perus- ja varhaisen tuen palveluiden kokonaisuutta ja toimii osallisuuden, yhteistoimijuuden sekä yhteisjohtajuuden periaatteella. Kohtaamispaikka toimintaan on luotu joustava yhdessä sovittu selkeä rakenne.

Lähtötilannekuvaus: Tehty valmistelutyötä ja luotu palvelukartta.

Toimenpiteet 2023: Perhekeskustoiminnan kehittäminen osana SOTE-keskusta - Asiakaslähtöiset matalankynnyksen moniammatilliset lapsiperhepalvelut kaikkien saavutettavissa. Perhekeskusmanuaalin laatiminen ja jalkauttaminen. Lapsiperheiden kohtaamispaikkatoiminnan kehittäminen.

Omistaja: Hyvinvointijohtaja

Hirveen harrastava

Tavoite (mittari) 2023: Kouluikäisille järjestetyt harrastetunnit viikossa. Tavoite on 80h/vko. Lasten ja nuorten harrastamiskysely on toteutettu.

Lähtötilannekuvaus: Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt kunnille erityisavustusta lukuvuodelle 2022-2023. Tavoitteena juurruttaa harrastamisen Suomen malli pysyväksi toimintamalliksi kunnissa. Kunnassa harrastuneisuutta tuetaan maksuttomilla tiloilla ja avustuksilla kaikissa kohderyhmissä.

Toimenpiteet 2023: Harrastamisen Suomen mallin toiminnan kehittäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Toteutetaan harrastamiskysely lapsille ja nuorille.

Omistaja: Hyvinvointijohtaja

Kasvamme kestävän kehityksen kuntana. Vahvistamme ympäristöä ja luontoa monipuolisesti sekä arvostamme luontoa hyvinvoinnin lähteenä.

Tavoite (mittari) 2023: Hyväksytään Monta luontoa, monta mahdollisuutta –kehityssuunnitelma.

Lähtötilannekuvaus: Luonnon ja ympäristön hyödyntäminen matkailutoiminnassa on kunnassa vähistä. Tähän haetaan kokonaisvaltaista koordinoitua ja asioiden hoitamista suunnitelmallisesti. Samalla edistetään myös asukkaiden liikkumista.

Toimenpiteet 2023: Tehdään Monta luontoa, monta mahdollisuutta –kehityssuunnitelma.

Omistaja: Elinvoimajohtaja

Tavoite (mittari) 2023: MAL-sopimuksen valmistelu mukana olevien kuntien kanssa (sopimus 2024). HINKU-päästötavoitteita toteuttavien toimenpiteiden priorisointi.

Lähtötilannekuvaus: Hollola on mukana Lahden kaupunkiseudun MAL-sopimuksessa. Valtuusto on päättänyt, että olemme HINKU-kunta. Kunnan ilmasto-ohjelma on hyväksytty. Kiertotalouden toimintaa on Hollolassa hajautetusti eri paikoissa

Toimenpiteet 2023: MAL-sopimuksen (24-27) valmistelu MAL-kuntien kanssa sovittavan aikataulun mukaan. HINKU-tavoitteiden arviointi ja priorisointi.

Omistaja: Elinvoimajohtaja

Monta luontoa-opintokokonaisuus

Tavoite (mittari) 2023: Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen opintokokonaisuus käytössä 1.8.2023 alkaen

Lähtötilannekuvaus: Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa toteutettava ympäristökasvatus vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjaa heitä kohti kestävästä elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta.

Toimenpiteet 2023: Varhaiskasvatuksen- ja perusopetuksen opintokokonaisuuden runko on valmis.

Omistaja: Hyvinvointijohtaja

STRATEGINEN VISIO: HIRVEEN HYVÄ ESIMERKKI

Esimerkillinen toimintakulttuuri: Arvot tunnetaan ja niiden pohjalta toimintaan.

Tavoite (mittari) 2023: Arvojen tunnettavuus organisaation sisällä-mittaus suoritettu. Vertailupohjaksi tulleille vuosille.

Lähtötilannekuvaus: Vuonna 2022 toteutettu 1. arvojen esittelykierros ja pohdinta organisaatiossa.

Toimenpiteet 2023: Arvot kampanja henkilöstölle (sisäistys/pohdinta) ja esittely kuntalaisille.

Omistaja: Hallinto- ja talousjohtaja

Esimerkillisen hyvän johtamisjärjestelmän uudistuminen ja sujuvoittaminen.

Tavoite (mittari) 2023: Vuoden 2024 toteutussuunnitelma valmis.

Lähtötilannekuvaus: Alkuselvytys käynnissä.

Toimenpiteet 2023: Vuoden 2024 toteutusvaiheen suunnittelu.

Omistaja: Hallinto- ja talousjohtaja

Esimerkillisen osallistavat toimintamallit aktiivisessa käytössä.

Hyvinvoinnin jokaiseen palveluun ja jokaiselle kohderyhmälle valmistellaan kuulluksi tulemisen -malli

Tavoite (mittari) 2023: Nykytilanteen kartoitus tehty.

Lähtötilannekuvaus: Osallistavia toimintamalleja on palveluissa käytössä, mutta niitä ei ole jaettu kohderyhmäkohtaisesti.

Toimenpiteet 2023: Kohderyhmäkohtainen tarkastelu nykytilanteesta on tehty.

Omistaja: Hyvinvointijohtaja

Ideoivan kulttuurin juurrutus

Tavoite (mittari) 2023: Kulttuurin muutos mittaus vuoden 2023 lopussa.

Lähtötilannekuvaus: Aikaisemmista ideaprosesseista luovuttu, ilman korvaavaa järjestelyä

Toimenpiteet 2023: Ideoiva kunta – kampanja toteutettu 2023 ja seurantajärjestelmä luotu.

Omistaja: Hallinto- ja talousjohtaja

Esimerkillisen sujuva ja asiakaslähtöinen toiminta on kehittynyt.

Otetaan käyttöön sähköinen myyntipalvelu kartta-aineistoille ja rakennusvalvonnan arkistoaineistoille. Jatketaan arkistojen digitointia

Tavoite (mittari) 2023: Aineistojen myyntipalvelu avattuna asiakaskäyttöön. Rakennuslupa-aineistot digitoituina.

Lähtötilannekuvaus: Myyntipalvelun sopimukset tehtyinä, arkistojen digitointi käynnissä

Toimenpiteet 2023: Aineistojen myyntipalvelu avataan asiakaskäyttöön ja arkistojen digitoidaan loput rakennuslupa-aineistot.

Omistaja: Kehityspäällikkö

Otetaan käyttöön sähköinen tonttien varauspalvelu.

Tavoite (mittari) 2023: Tonttien varauspalvelu avattuna asiakaskäyttöön

Lähtötilannekuvaus: Varauspäätösten hankinnasta tehty sopimus

Toimenpiteet 2023: Tonttien varauspalveluun julkaistava sisältö määritellään ja avataan palvelu asiakaskäyttöön

Omistaja: Kehityspäällikkö

Kehitetään ympäristövalvonnan sähköisen asioinnin mahdollisuuksia

Tavoite (mittari) 2023: Selvitys asiointipalvelujen käyttöönottomahdollisuuksista ja suunnitelma jatko-toimenpiteistä valmistunut.

Lähtötilannekuvaus: Ei ole käytössä sähköistä asiointipalvelua, asiointi tapahtuu sähköpostitse.

Toimenpiteet 2023: Selvitetään saatavilla olevat asiointipalvelut ja niiden käyttöönoton edellytykset.

Omistaja: Kehityspäällikkö

Reaaliaikainen idea- ja palautejärjestelmä

Tavoite (mittari) 2023: Suunnitelma laitettu täytäntöön

Lähtötilannekuvaus: Aikaisemmasta idea-järjestelmästä luovuttu, ilman korvaavaa järjestelmää. Palautejärjestelmä toimii, mutta vaatii kehittämistä

Toimenpiteet 2023: Idea- ja palautejärjestelmän suunnittelu ja toteutus

Omistaja: hallinto- ja talousjohtaja,

Esimerkillistä tiedolla johtamista.

Tavoite (mittari) 2023: Digitiekartta.

Lähtötilannekuvaus: Vuonna 2022 suoritettu tietojohdamisen ympäristön nykytilakuvaus ja selvitystyö.

Toimenpiteet 2023: Tietoarkkitehtuurin kehityssuunnitelman luominen

Omistaja: hallinto- ja talousjohtaja, tietohallintopäällikkö

Esimerkillinen yksilö- ja työyhteisötason osaamisen kehitys.

Yksilötason osaamispolut

Tavoite (mittari) 2023: Suunnitelma laitettu täytäntöön.

Lähtötilannekuvaus: Alustava kartoitus aloitettu

Toimenpiteet 2023: Suunnitelma laaditaan ja henkilöstön perehdytys toteutettu

Omistaja: Henkilöstöpäällikkö

Organisaatiotason osaamiskehittämisen systematisointi

Tavoite (mittari) 2023: Suunnitelma laadittu ja täytäntöönpano aloitettu.

Lähtötilannekuvaus: Alustava kartoitus aloitettu

Toimenpiteet 2023: Suunnitelma laaditaan ja aloitetaan täytäntöönpano

Omistaja: Henkilöstöpäällikkö

Tasapainoinen talous

Talousarvio muutetaan toiminta ja taloussuunnitelmaksiksi

Tavoite (mittari) 2023: Havaitut muutostarpeet tunnistettu ja toteutettu.

Lähtötilannekuvaus: Taloussuunnittelija palkattu 2022, vuoden 2023 talousarviokirjaan otettu mukaan toiminnan kuvaukset.

Toimenpiteet 2023: Talousraportoinnin muutos toiminnallisten kuvausten osalta ja TA-kirjan jatkokehitys.

Omistaja: hallinto- ja talousjohtaja, talouspäällikkö

Yleiset taloudelliset lähtökohdat

Yleinen taloudellinen kehitys

Valtiovarainministeriö julkaisi syksyn taloudellisen katsauksen 19.9.2022. Valtiovarainministeriön ennuste maalaa yleisessä keskustelussa esiin nousseisiin odotuksiin nähden maltillisen kuvan talouden tulevaisuudesta seuraavien 6-18 kuukauden aikana.

Alkuvuosi 2022 on ollut taloudessa, tuotannossa ja työllisyydessä selvästi odotettua vahvempi. Kotitaloudet ovat kuluttaneet. Käyttäneet erityisesti palveluita, joita eivät voineet käyttää covid-19-epidemian vuoksi säädettyjen rajoitusten aikana.

Ennusteen mukaan talouden kasvu hidastuu merkittävästi ensi vuotta kohti kuljettaessa. Edessä on seisahtuvan kasvun vaihe, eikä talouden ajautumista taantumaan voi sulkea pois. Epävarmuus, pula energiasta, nopea inflaatio, rapautuva ostovoima ja nousevat korot leikkaavat kulutuksen ja investointien kasvua kaikkialla.

Vuoden 2023 aikana pitäisi kuitenkin alkaa helpottaa.

Ennusteessa ei ennakoita Venäjän hyökkäyssodan eska-loitumista. Ei covid-19-pandemian kärjistymistä eikä rajoituksia, jotka vaikuttaisivat oleellisesti tuotantoon, kysyntään, työllisyyteen. Ei valloilleen ryöpsähtävää hintapalkka-kierrettä. Ei sähkö- tai muiden energiamaarkkinoiden romahdusta. Ei muutosta EKP:n mandaattiin varmistaa rahoitusmarkkinoiden vakaus ja ankkuroida inflaatio-odotukset keskipitkällä aikavälillä. Ei muutosta luottamukseen, joka luotonantajilla on Suomen valtion kykyyn hoitaa velkansa ja muut vastuunsa.

Yllätyksiä todennäköisesti tulee. Edellä mainittuja tai muita. Yksittäin tai useita samaan aikaan. Niihin pitää varautua. Verrattuna edelliseen kesäkuussa julkaistuun ennusteeseen riskit inflaation kerrannaisvaikutuksista ja nopean inflaation vaiheen pitkittymisestä, energiakriisistä ja talouden kasvun pysähtymisestä kokonaan pidemmäksi aikaa ovat kasvaneet.

Kuluttajahintoja nostaa pula energian tarjonnasta. Lisäksi ylivirittyneillä markkinoilla pienetkin muutokset energian tarjonnassa tai kysynnässä näkyvät suurina muutoksina energian hinnassa. Kallistunut energia on jo nostanut esimerkiksi ruuan hintaa.

Kysyntäinflaatio ei ole vielä keskeinen nopeaa inflaatiota selittävä tekijä. Palkkainflaatiokaan ei ole vielä käynnistynyt.

Euroalueen rahaviranomaista epävarma ja epävakaa tilanne mietityttää. Euroalueen rahapolitiikka voi olla taiteilua inflaation leviämisen riskin ja taantumisen riskin kanssa, mutta nollakorkojen aika on joka tapauksessa ohi.

Covid-19-pandemian hellitettyä usko tulevaisuuteen palasi nopeasti ja kotitaloudet ovat purkaneet kertyneitä säästöjä kulutukseen. Kotitaloudet ovat kuitenkin säikähtäneet uudelleen ja perusteellisesti. Eikä ihme. Euroopassa alkoi sota. Asuntolainojen korot nousevat. Uusien sähkösopimusten hinnat ovat moninkertaiset erääntyneisiin verrattuna. Vakaina pidetyt arjen puitteet muuttuvat nyt nopeasti.

Säikähdettyään kotitaloudet voivat alkaa säästää pahemman päivän varalle – ainakin ne kotitaloudet, joilla on siihen mahdollisuus ja viimeistään siinä vaiheessa, jos työmarkkinat sakkaavat pahemmin. Kasvava säästäminen leikkaisi kulutusta, talouden kokonaiskysyntää ja kasvua.

Yritysten luottamuksessa tulevaisuuteen on vielä toistaiseksi ollut enemmän toivoa, vaikka näkemyksissä on paljon hajontaa. Nopea työllisyyden ja kulutuksen kasvu ovat kasvattaneet verotuloja ja vahvistaneet julkista taloutta vuosina 2021-2022. Kun talouden kasvu hidastuu ja velanhoitomenot kasvavat, julkisen talouden alijäämät ja velka alkavat kasvaa uudelleen. Myös hyvinvointialueiden aloitukseen liittyvät kustannukset, päätökset tukea turvallisuutta, huoltovarmuutta, tutkimusta, tuotekehitystä ja talouden vihreää rakennemuutosta, toimet sähkön hinnan kohtuuttoman nousun kompensoimiseksi kotitalouksille sekä väestön ikääntymisestä aiheutuvat jatkuvasti kasvavat menot kasvattavat alijäämää.

Valtiovarainministeriön arvion mukaan julkisen talouden rakenteellinen tulojen ja menojen välinen epätasapaino on n. 9 mrd. euroa. Julkisen talouden rahoitus ei ole kestävällä pohjalla pitkällä aikavälillä.

Julkisen taloudenpidon lähtökohta on, että tulot ja menot sovitetaan talouden suorituskyvyn asettamaan raamiin. Lisäksi julkisessa taloudessa pitää ylläpitää liikkumavaraa epäsuotuisamman kehityksen varalle. Taloudenpidon raami on ahdas ja jatkuva velkaantuminen ja muiden vastuiden kasvu syövät liikkumavaraa raamin sisällä.

Julkisen taloudenpidon kestävyysongelman juurisyy on, että taloutemme suorituskyky ei riitä julkisen sektorin tarpeisiin – lakisääteisiin ja muihin. Haluamme tarjota pohjoismaisten verokkiamme tasoiset julkiset palvelut ja etuudet, vaikka taloutemme suorituskyky on verokkejamme heikompi. Tätä juurisyytä ei pääse pakoon eikä se korjaannu itsestään.

Inflaatiosta ei ole korjaamaan tilannetta. Päinvastoin. Inflaatio estää talouden voimavaroja kohdentumasta tehokkaasti ja vaatii talttuakseen korkeampia korkoja ja heikompa työllisyyttä. Inflaatio heikentää edellytyksiä kasvattaa julkisen taloudenpidon raamia.

Julkisen sektorin tarpeiden ja talouden suorituskyvyn yhteen sovittamisessa on kaksi puolta. Muuttamalla talouden toimintaympäristöä määrittäviä sääntöjä ja fiksulla julkisella rahankäytöllä voidaan tehostaa voimavarojen käyttöä taloudessa, tukea kasvua ja tulonmuodostusta ja luoda väljyyttä siihen raamiin, johon julkinen taloudenpito sovitetaan. Ilmastonmuutos ja luontopääoman ylikulutus pakottavat joka tapauksessa löytämään nykyistä tehokkaampia ja kestävämpiä tapoja tuottaa, kuluttaa ja luoda kasvua taloudessa.

Samalla täytyy varautua tarkastelemaan julkisen sektorin tarpeita kokonaisuutena ja kriittisesti. Esimerkiksi menokartoitus on oiva väline ja hallituskauden vaihdos oiva tilaisuus tähän.

Suhdannenäkymät

Bruttokansantuotteen (BKT) arvioidaan kasvavan Suomessa 1,7 % v. 2022. Alkuvuonna talouden tuotanto on kehittynyt suotuisasti ja työllisyys on jatkanut nopeaa kasvua. Talouskasvun ennustetaan hidastuvan loppuvuonna enemmän kuin vielä kesällä ennakoitiin. BKT:n kasvu hidastuu 0,5 prosenttiin v. 2023. Myös hyödykkeiden ja energian hintojen nousu on jatkunut kesällä arvioitua nopeampana. Kuluttajahintojen nousu leikkaa kotitalouksien ostovoimaa, kulutusta ja talouden kasvua selvästi loppuvuodesta ja vuoden 2023 alkupuolella. Vuosina 2024–2026 BKT:n kasvun arvioidaan olevan talouden potentiaalista kasvua nopeampaa, noin 1,4 % vuosittain.

Lähde VM taloudellinen katsaus, syksy 2022

Kuntatalous

Kuntatalous on syksyllä 2022 historiallisen suuren mullistuksen edessä, kun sote- ja pelastustoimen tehtävien järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alussa toimintansa aloittaville hyvinvointialueille. Suuressa kuvassa uudistus puolittaa kuntatalouden, mikä merkitsee kuntatalouden ennusteessa juoksevien menojen ja tulojen rajua pienentymistä vuonna 2023. Kuntatalouden vuosikate tai tilikauden tulos pysyvät painelaskelmatyyppisessä tarkastelussa kuitenkin varsin muuttumattomana.

Valtiovarainministeriön laatima tuore kuntatalouden kehitysarvio maalaa kuntien talousnäkymistä varsin positiivisen kuvan. Ennusteisiin sisältyy aina epävarmuutta, mutta tällä kertaa tulevien vuosien talousnäkyymiin sisältyy poikkeuksellisen suuria alaspäin suuntautuvia riskejä. Kokonaiskuva kuntatalouden näkymistä pysyi syksyn kehitysarviossa kuitenkin varsin lähellä edellistä kevään ennustetta. Ennuste ei huomioi vielä vuoteen 2025 mitä todennäköisemmin ajoittuvaa TE-palvelu-uudistusta.

Kuntatalouden kehitysarvio on lähivuosina vahva

Kuntatalouden kustannuksiin kohdistuu tällä hetkellä kovia paineita. Julkisen sektorin palvelut ovat työvoimavaltaisia, joten kesäkuun alussa kunta-alalle sovitun virka- ja työehtosopimuksen kustannusvaikutuksilla on suuri merkitys tulevien vuosien menopaineisiin. Sopimus on sidottu niin sanottuun yleiseen linjaan, mutta sen päälle tulee vielä monivuotinen alan palkkarakenteita uudistava kehittämisohjelma.

Kustannuspaineita aiheuttavat myös odotettua korkeampana pysyttelevä hintojen nousu sekä siihen liittyvä korkotason nousu. Kehitysarviossa kuntien kustannuspaineita kuvaavat ennusteet, kuten peruspalveluiden hintaindeksi, nousivatkin reippaasti.

Samaan aikaan kuntataloudessa ja laajemmin koko julkisessa taloudessa on tapahtunut verotulojen odotettua voimakkaampaa vahvistumista. Kun vielä vuosi sitten kuntatalouden tilan ennakoitiin heikkenevän vuonna 2022 selvästi, nyt kunnallis- ja yhteisöverojen vahva kehitys on paikannut tilanteen.

Kuntatalouden kehitysarvio on lähivuosien osalta hyvin positiivinen, sillä myös vuotta 2023 vahvistaa noin 1,2 miljardin euron suuruiseksi arvioitu kertaluonteinen verohäntä. Se syntyy, kun osa aiempien vuosien kunnallis- ja yhteisöverotuloista tilittyy vuodelle 2023 vanhojen veroprosenttien ja jako-osuuksien mukaan.

Euromääräisesti isojen sote-rahavirtojen varjoon jää myös lukuisia muita kuntien talouteen vuonna 2023 vaikuttavia päätöksiä, kuten varhaiskasvatusmaksujen alennus ja sen kompensointi sekä Ukrainasta tulevien lasten varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen valmistaan opetukseen kohdistuvat tukimäärärahat.

Kertaluonteiset tekijät väistyvät 2024 – katse sinne

Suuret kuntatalouden muutokset ja kertaluonteiset tekijät eivät saa peittää alleen kuntatalouden ja julkisen talouden todellista tilaa. Monien yhteiskunnallisten vahvuusien ohella Suomen julkinen talous rakentuu loppujen lopuksi vaimeasti kehittyvälle talouskasvulle, ikään-tyväälle väestölle ja laskevalle osaamistasolle.

Pidemmällä aikavälillä julkisessa taloudessa ja myös kuntataloudessa tämä näyttäytyy kuluvaan vuoteen huomattavasti matalampana verokehityksenä sekä muita sektoreita korkeampina kustannuksina. Päättäjien kannattaa suunnata katseet vuoteen 2024 ja siitä eteenpäin, jotta kuntatalouden todellisen tilan näkee tarkemmin. Tosin sinnekin on odotettavissa jälleen talousennustetta heilauttavia uudistuksia, kun kuntien järjestämisvastuuta TE-palveluissa vahvistetaan.

Lähde: Minna Punakallio, kuntaliiton pääekonomistin palsta

Keskeiset ennusteluvut

BKT ja työllisyys	2021	2022	2023	2024	2025	2026
BKT:n arvo, mrd. euroa	251,4	268,9	278,6	288,6	299,1	309,8
BKT, määrän muutos, %	3,0	1,7	0,5	1,4	1,5	1,4
Työllisten määrä, muutos-%	2,4	2,2	-0,2	0,3	0,4	0,3
Työttömyysaste, %	7,7	6,6	6,7	6,5	6,4	6,3
Työllisyysaste (15-64-vuotiaat), %	72,3	73,9	73,8	74,1	74,4	74,7
Palkkasumma, muutos-%	5,1	4,8	3,3	3,3	3,4	3,3
Eläketulot, muutos-%	1,3	3,7	7,8	3,9	3,4	3,2

Hinnat ja kustannukset, %-prosentti	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Yleinen ansiotaso	2,4	2,6	3,5	3,0	3,0	3,0
Kuntien ansiotaso	2,3	2,3	3,8	3,8	4,4	4,0
Kuluttajahinnat	2,2	6,5	3,2	1,8	1,9	2,0
Rakennuskustannusindeksi	5,5	8,6	3,3	2,3	2,4	2,4
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	9,0	20,5	4,5	2,3	2,3	2,5
Peruspalvelujen hintaindeksi	2,4	3,8	3,8	3,3	3,8	3,7

Lähde: VM kuntatalousohjelma vuodelle 2023, syksy 2022

Verotulojen ja valtionosuuksien kehitys

Kunnallisvero

Kunnallisveron tuoton arvioidaan olevan vuonna 2023 noin 9,93 mrd. euroa, mikä on noin 11,7 mrd. euroa vähemmän kuin vuonna 2022. Kunnallisveron tuottoon vaikuttavat hallitusohjelmaan liittyneet veroperustemuutokset sekä tulo- ja työllisyyskehitys. Merkittävin veroperustemuutos vuonna 2023 on sote-uudistukseen liittyvä verouudistus. Sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen siirtymässä kuntien vastuulta hyvinvointialueille kuntien tuloja siirretään valtiolle hyvinvointialueiden toiminnan rahoittamiseksi. Kunnallisveron tuottoa leikataan noin 13,9 mrd. euroa ja valtion ansio- ja pääomatuloveron tuottoa kasvatetaan noin 13,6 mrd. euroa.

Ansiotuloverotusta kevennetään kokonaisuudessaan noin 0,3 mrd. eurolla sen varmistamiseksi, että verovelvollisten verotus ei kiristyisi sote-veromuutoksen seurauksena. Sote-verouudistuksen yhteydessä kunnallisverotuksen invalidivähennys poistetaan. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vuoden 2023 tuloveroasteikosta ja eräiden tuloverotusta koskevien säännösten muuttamisesta ja kumoamisesta. Ansiotuloveroperusteisiin ehdotetaan tehtäväksi pääministeri Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti ansiotasoindeksin muutosta vastaava indeksitarkistus. Työtulovähennykseen ehdotetaan tehtäväksi ikään perustuva portaittainen korotus. Perhevapaalta palaa-vien työmatkavähennyksen omavastuuta ehdotetaan huojennettavaksi. Matkakuluvähennyksen määräaikaista korotusta ehdotetaan jatkettavaksi. Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti asuntolainan korkovähennysoikeus poistuu kokonaan. Kotitalousvähennyksen yhteydessä ehdotetaan otattavaksi käyttöön määräaikainen sähkövähennys. Lisäksi kunnallisveron tuottoa pienentää tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys. Hallitus antaa näistä erilliset esitykset. Verotuksen maksujärjestelyjen huojentaminen vuosina 2020 ja 2021 siirtää kunnallisveron kertymää näiltä vuosilta yhteensä noin 40 milj. euroa vuodelle 2023.

Yhteisövero

Vuonna 2023 voimaan tulevan sote-uudistuksen yhteydessä kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta alennetaan. Tämä pienentää kuntien yhteisöveron kertymää vuonna 2023 noin 763 milj. eurolla ja maksuunpanoa noin 909 milj. eurolla. Lisäksi hallitus antaa eduskunnalle talousarvioon liittyvän esityksen, jossa kompensoitaisiin kunnille yhteisöveron jako-osuuden kautta varhaiskasvatusmaksujen alentamisen sekä yksityisen hoidon tuen hoitolisän korotuksen vaikutukset. Toimenpide kasvat-
taa kuntien verokertymää noin 90 milj. eurolla vuonna 2023 ja maksuunpanoa noin 100 milj. euroa. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhdistelmä-vähennyksestä verotuksessa. Muutos pienentää yhteisöveron maksuunpanoa noin 76 milj. eurolla. Lisäksi hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän

esityksen laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 18 b §:n muuttamisesta, jolla muutetaan korkovähennysrajoitussäännöstä. Muutos ei vaikuta yhteisöveron maksuunpanoon. Hallitusohjelman mukaisesti veroperustemuutosten verotuottovaikutukset kompensoidaan nettomääräisesti kunnille. Kompensaatio toteutetaan muuttamalla yhteisöveron jako-osuuksia siten, että muutosten verotuottovaikutus kunnille on neutraali. Verotuksen maksujärjestelyjen huojentaminen vuosina 2020 ja 2021 siirtää kuntien yhteisöverokertymää näiltä vuosilta yhteensä noin 5 milj. euroa vuodelle 2023.

Kiinteistövero

Kiinteistöveron tuotto on noin 2,1 mrd. euroa vuonna 2023, mikä on noin 16 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2022. Kiinteistöverotuksen arvostamisuudistusta koskevaa hallituksen esitystä ei anneta eduskunnalle tällä hallituskaudella. Hallitus on arvioinut, ottaen huomioon myös asumisen kustannusten yleisen nousun, että nykyisessä tilanteessa ei ole syytä antaa eduskunnalle uudistusesitystä, joka saattaisi lisätä taloudellista epävarmuutta. Verotuksen joustavaan valmistumiseen siirtyminen saattaa kasvattaa vuoden 2023 kertymää edelleen jonkin verran. Verotuksen maksujärjestelyjen huojentaminen vuosina 2020 ja 2021 siirtää kiinteistöverotulojen kertymää arviolta 4 milj. euroa vuodelle 2023. Verotuksen maksujärjestelyjen huojentaminen vuosina 2020 ja 2021 siirtää kiinteistöverotulojen kertymää arviolta 4 milj. euroa vuodelle 2023.

Lähde: Kuntatalousohjelma vuodelle 2023, syksy 2022

Valtionosuudet

Kuntien valtionavut ovat noin 5,4 mrd. euroa vuonna 2023. Laskennalliset valtionosuudet ovat noin 4,0 mrd. euroa, kuntien veromenetysten korvaukset noin 0,9 mrd. euroa ja muut valtionavut noin 0,5 mrd. euroa. Valtionapujen taso alenee huomattavasti suhteessa vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon johtuen sote-uudistuksesta. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuksia ja veromenetysten korvauksia siirretään hyvinvointialueiden rahoitukseen, ja lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtionavustukset kohdistuvat jatkossa pääosin hyvinvointialueille.

Valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna on lähellä neutraalia. Hallitusohjelman mukaiset tehtävien ja velvoitteiden lisäykset on tehty pääosin jo aikaisempina vuosina, ja osa määräaikaisista lisäyksistä valtionavustuksiin päättyy vuoden 2022 lopussa. Kuntien uusiin ja laajeneviin tehtäviin osoitetaan täysi valtionosuus ja valtion päättämät veroperustemuutokset kompensoidaan kunnille. Vuonna 2023 tulevia uusia ja laajentuvia tehtäviä ja velvoitteita ovat muun muassa perusopetuslakiin liittyen sitouttavaan kouluyhteistyön, juomavesidirektiivin toimeenpanoon liittyvät valvontatehtävät ja asumisneuvonnan kehittäminen. Opetus- ja

kulttuuriministeriön hallinnonalalla kuntien valtionavustuksia kasvattavat Ukrainasta tulevien varhaiskasvatuksen, perusopetuksen valmistavan opetuksen ja kielikoulutukseen annettavat avustukset. Peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuu vähennys osana hallituksen päättämiä uudelleenkohdennuksia, mutta toisaalta lääkärihelikopteritoiminnan rahoitukseen liittyvän vähennyksen poistaminen vahvistaa kuntataloutta.

Valtion toimenpiteiden kuntatalousvaikutuksia koskeva yksityiskohtainen taulukko on esitetty alla. Vuosien 2022 ja 2023 välisen vertailun mahdollistamiseksi taulukkoon

eivät sisälly toimet, joiden vaikutus siirtyy hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta lukien. Valtio on päätösperäisesti lisännyt kuntien menoja kaikkiaan noin 0,7 mrd. eurolla vuoden 2023 tasolla vaalikauden alusta laskien. Kuntien tuloja päätökset ovat lisänneet kaikkiaan noin 0,7 mrd. eurolla vuoden 2023 tasolla. Osa kuntiin vuonna 2023 vaikuttavista toimista on määräaikaista liittyen muun muassa Ukrainasta tulleiden auttamiseen. Uusiin ja laajeneviin tehtäviin kunnat saavat 100 prosentin valtionrahoituksen. Kuntatalouden menovaikutuksissa ei ole otettu huomioon valtionavustuksiin tyypillisesti liittyviä kuntien omarahoitussuosia.

Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen, milj. euroa, muutos 2022– 2023 (taulukko ei sisällä sote-uudistukseen liittyviä toimenpiteitä).

	Menot 2022	Menot 2023	Menojen muutos	Tulot 2022	Tulot 2023	Tulojen muutos	Netto
VM hallinnonala	63	75,3	12,3	63	54,8	-8,2	-20,5
A1 -kielen opetuksen varhentaminen	12	12	0	12	12	0	0
Valtiosuuden vähennys vuodesta 2023 alkaen			0		-33	-33	-33
Subjekttiivinen varhaiskasvatusoikeus	17	17	0	17	17	0	0
Varhaiskasvatuksen ryhmäkokojen pienentäminen	16	16	0	16	16	0	0
Varhaiskasvatuksen tuki	6,3	15	8,8	6,3	15	8,7	-0,1
Oppivelvollisuuden laajentaminen, siirto momentilta 29.10.30	9,7	10,7	1	9,7	10,7	1	0
Korvaus kunnille velvollisuudesta osallistua sote-uudistuksen valmisteluun	2		-2	2		-2	0
Sitouttava koulu yhteistyö		3,3	3,3		3,3	3,3	0
Lääkäri- ja lääkärihelikopteritoiminnan rahoitukseen liittyvän vähennyksen poistuminen		0	0		22,6	22,6	22,6
Juomavesidirektiivin toimeenpano		1,3	1,3		1,3	1,3	0
Kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmän poistumiseen liittyvä määräaikainen vähennys		0	0		-10	-10	-10
OKM hallinnonala	393,9	424,3	30,4	351,6	400,9	49,3	18,9
Lukiouudistuksesta aiheutuvat kustannusvaikutukset	7,7	7,7	0	7,7	7,7	0	0
Harrastusmahdollisuus kaikille koulupäivän yhteydessä	26,1	26,1	0	13,1	13,1	0	0
Lukiokoulutuksen yksikköhinnan vahvistaminen, valtiosuuden lisäys	17,1	17,1	0	7,2	7,2	0	0
Oppivelvollisuuden laajentaminen, kansanopistot (siirto momentilta 29.10.30)	0,4	0,4	0	0,4	0,4	0	0
Oppivelvollisuuden laajentaminen ammatillisessa koulutuksessa (siirto momentilta 29.10.30)	10,1	16,5	6,4	10,1	16,5	6,4	0
Oppivelvollisuuden laajentaminen lukiokoulutuksessa (siirto momentilta 29.10.30)	26,2	43,6	17,4	26,2	43,6	17,4	0

Hollolan kunnan talousarvion laadinnan perusteet

Päätökset ja asiakirjat talousarvion laadinnan pohjana

Talousarvion laadinnan pohjana on Hollolan valtuuston hyväksymä kuntastrategia, talousarvion laadintaohjeet sekä talouden tasapaino-ohjelman linjaukset. Talousarvion tavoitteena on mahdollistaa strategisten linjausten toteutuminen pitkällä aikavälillä talouden tasapaino säilyttäen.

Talousarvion laadinnan pohjana on lisäksi huomioitu Suomen Kuntaliiton ja Valtionvarainministeriön kansantalouden ja kuntatalouden kehitysennusteet, verotuloennusteet ja valtionosuuslaskelmat sekä tiedossa olevin osin myös valtion talousarviopäätökset ja niiden vaikutukset kuntatalouteen.

Käyttötalous

Hollolan kunnan toimintamenot vuonna 2023 ovat yhteensä 91,6 milj. euroa. Toimintamenot vähenevät sote-uudistuksen johdosta merkittävästi eivätkä vuodet edellisiin ole siten vertailukelpoisia. Ympäristöterveydenhuollon siirtyminen Hollolan järjestämisvastuulle seudullisesti vastaavasti kasvattaa menoja. Henkilöstömenot kasvavat n. 8,7 % eli n. 3,1 milj. euroa. Ympäristöterveydenhuollon siirtyvän henkilöstön osalta menot ovat n. 2,1 milj. euroa. Psykologi ja kuraattoripalveluiden siirtyminen hyvinvointialueelle vastaavasti vähentää henkilöstömenoja vuonna 2023. Palkankorotuksiin on varattu 3,1 %:ia.

Toimintatulojen arvioidaan olevan n. 35,2 milj. euroa (+13,7 %, 4,2 milj. euroa). Tuottojen kasvusta 3,1 milj. euroa aiheutuu ympäristöterveydenhuollon siirtymisestä, jolloin reaalikasvuksi jää 3,8%:ia. Vuokratuottojen arvioidaan kasvavan 5,3 %, mikä selittyy sisäisten vuokratuottojen kasvulla korkotason nousun vuoksi. Maksutuottojen arvioidaan kasvavan 12,4%:ia, mikä aiheutuu ympäristöterveydenhuollon siirtymisestä.

Toimintakatteen muutos on sote-uudistuksen johdosta 57,8%:ia.

Verotulot

Verotulot koostuvat kunnallisverosta, yhteisöverosta ja kiinteistöverosta. Verotulojen arvioinnissa on käytetty Kuntaliiton kuntakohtaista veroennustekehikkoa. Kunnan verotuloista leikkaantuu sote-uudistuksen myötä lähes puolet. Vuoden 2023 verotulojen kertymää vahvistaa kuitenkin se, että aikaisemmilta vuosilta tehtävät tilitykset tehdään vielä leikkaamattomina. Esimerkiksi joulukuun kunnallisverotulot tilitetään tammikuussa leikkaamattomina.

Verotulojen erittely, 1000 euroa

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos- % 23/22
Kunnallisvero	88 833	91 000	43 000	-52,7 %
Kiinteistövero	5 758	5 700	5 800	1,8 %
Yhteisövero	5 110	3 300	3 200	-3,0 %
Yhteensä	99 700	100 000	52 000	-48,0 %

Kunnallisvero

Vuonna 2022 tuloveroprosentti on ollut 21 prosenttia. Vuodelle 2023 ja taloussuunnitelmavuosille kunnallisvero on laskettu 8,36 tuloveroprosentin mukaan. Kunnallisveron tuotoksi vuodelle 2022 on arvioitu 43,0 milj. euroa (-52,7%). Vuoden 2023 kunnallisverokertymää nostaa tammikuussa maksettavat joulukuun 2022 leikkaamattomat verotilitykset. Tämän ns. rytmihäiriön johdosta verotulot tulevatkin laskemaan vuonna 2024.

Yhteisövero

Sote-uudistuksen yhteydessä kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta alennetaan. Kuntaryhmän jako-osuuden määräaikainen korotus koski vuosia 2020-2021. Jako-osuuden nostolla kompensoitiin vuonna kunnille koronasta aiheutuvia tulomenetyksiä ja menolisäyksiä. Yhteisöveron jako-osuuden kautta on kompensoitu myös varhaiskasvatusmaksujen alentamista syksystä 2021 alkaen. Hollolan kunnan yhteisöveron tuotoksi vuonna 2022 on arvioitu 3,2 milj. euroa.

Kiinteistövero

Kiinteistöveron tuottoarvio vuodelle 2023 on n. 5,8 milj. euroa ja perustuu seuraaviin kiinteistöveroprosentteihin.

Kiinteistöveroprosentit verotuskohteittain eriteltynä:

	Hollola 2023	Raja-arvot 2023
Yleinen kiinteistöveroprosentti	1,15	0,93—2,00
Vakituinen asuinrakennus	0,55	0,41—0,80
Muut kuin vakituiset asuinrakennukset	1,10	0,93—2,00
Rakentamaton rakennuspaikka	*)	2,00—6,00
Yleishyödyllinen yhteisö	0,00	0,00—2,00
Voimalaitos	*)	enintään 3,10

*) Jos veroprosenttia ei ole määrätty, kiinteistövero asuntotar koitukseen kaavoitetusta rakentamattomasta rakennuspaikasta sekä voimalaitoksista maksuunpannaan yleisen kiinteistöveroprosentin mukaan.

Valtionosuudet vuonna 2023

Kunnan valtionosuusrahoitus muodostuu kahdesta osasta: kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesta valtionosuusrahoituksesta. Valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on kuntien vastuulla olevien julkisten palveluiden saatavuuden varmistaminen koko maassa kohtuullisella verorasitteella. Vuonna 2020 kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta erotettiin verokompensatiot omaksi kokonaisuudeksi.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta siten, että kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti laskee 23,59 prosentista 22,09 prosenttiin vuonna 2023. Muutoksessa on otettu huomioon lisäyksenä 0,33 prosenttiyksikköä liittyen työmarkkinatuen korjauserään, valtionosuusjärjestelmän vuoden 2010 järjestelmämuutoksen tasaukseen ja maakuntaliittojen tehtäviin liittyvien valtionosuuden lisäysten muuttamisesta määräaikaisista lisäyksistä pysyviksi lisäyksiksi sekä 0,12 prosenttiyksikköä liittyen uusien ja laajenevien tehtävien toteuttamiseen siten, että valtionosuus on 100 %. Muutoksessa on otettu huomioon vähennyksenä 1,08 prosenttiyksikköä liittyen uuden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosan rahoitukseen, 0,34 prosenttiyksikköä liittyen valtionosuuteen tehtäviin pysyviin vähennyksiin, 0,31 prosenttiyksikköä liittyen uuden asukasmäärän kasvun lisäosan rahoitukseen sekä 0,22 prosenttiyksikköä liittyen uuden syrjäisyyden lisäosan rahoitukseen.

Vuodesta 2023 alkaen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Tästä johtuen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta siirretään merkittävä osa hyvinvointialueiden rahoitukseen. Samalla valtionosuuden määräytymisperusteita muutetaan siten, että järjestelmä vastaa kunnille jäljelle jääviä tehtäviä ja niiden kustannusrakennetta. Uusina määräytymistekijöinä järjestelmään lisätään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa sekä asukasmäärän kasvun lisäosa. Lisäksi syrjäisyyden lisäosan laskentatapaa uudistetaan. Uudistuksen yhteydessä peruspalvelujen valtionosuudesta poistetaan lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan rahoitukseen liittyvä vähennys.

Valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistusta ei oteta huomioon vuonna 2023, sillä sote-uudistuksen yhteydessä peruspalvelujen valtionosuuslakiin tehdyn siirtymäsäännöksen mukaan kustannustenjaon tarkistus tehdään seuraavan kerran vasta valtion vuoden 2025 talousarvion yhteydessä.

Ensi vuoden valtionosuusarvioihin liittyy joukko ns. budjettilakeja, mm.

- esitys perusopetuslain muuttamisesta (sitouttava kouluyhteistyö),
- esitys terveydensuojelulain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (juomavesidirektiivin toimeenpano),
- esitykset tasa-arvolain muuttamiseksi sekä yhdenvertaisuuslain muuttamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi (varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat),
- esitys oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta (alueelliset opiskeluhuollon yhteistyöryhmät, kuntien opiskeluhoitosuunnitelmat sekä opetuksen epäämistä ja turvallista opetukseen palaamista opetuksen epäämisen jälkeen).

Näiden lisäksi valtionosuuden tasossa on otettu huomioon varhaiskasvatuslain muuttaminen ja oppivelvollisuuden laajentaminen.

Valtionosuuden tasossa on otettu huomioon koko maan tasolla vähennyksenä 150 000 euroa kuntien automaattisen talousraportoinnin ylläpitokustannuksiin liittyen. Kunnille ei ole kuitenkaan osoitettu erillistä rahoitusta raportointivelvoitteiden toteuttamiseen.

Osana hallituksen sopimia uudelleenkohdennuksia kuntien valtionosuuksien tasoa alennetaan pysyvästi 33 milj. euroa, josta 9 milj. euroa toteutetaan pienentämällä kuntien yhdistymisavustuksiin valtionosuudesta tehtäviä siirtoja. Lisäksi kuntien digitalisaation edistämiseen ei osoiteta vuonna 2023 enää rahoitusta. Yhteensä uudelleenkohdennukset vähentävät peruspalvelujen valtionosuutta 43 milj. euroa vuonna 2023.

Hollolan kunnan vuoden 2022 valtionosuuksiksi on arvioitu 21,0 milj. euroa. Valtionosuusarvio perustuu kunta-liiton 20.9 julkaisemaan kuntakohtaiseen ennusteeseen. Lopulliset laskelmat ja päätökset saadaan vasta vuoden 2022 lopussa. Valtionosuudet vähenevät sote-uudistuksen johdosta lähes 55%:ia.

Investoinnit

Taloussuunnitelmakauden 2023—2026 bruttoinvestoinnit ovat yhteensä 73,3 milj. euroa. Talonrakennusinvestoinnit suunnitelmakaudella ovat 21,2 milj. euroa, joista merkittävin uimahallin peruskorjaus. Kunnallistekniikan, vesilaitoksen ja maa-alueiden osalta investointien arvioidaan olevan 49,6 milj. euroa sisältäen lähes 10 milj. euron elinkeinopoliittisia investointeja.

Talousarviovuoden bruttoinvestoinnit ovat yhteensä 14,0 milj. euroa, josta vesihuoltolaitoksen investointien osuus on 3,0 milj. euroa, kiinteistöinvestointien osuus 2,9 milj. euroa ja kuntatekniikan investointien osuus 5,1 milj. euroa. Maa-alueiden hankintaan varaudutaan 2,0 milj. euron määrärahalta. Irtaimen omaisuuden investointeihin on lisäksi varattu 1,0 milj. euroa.

Investoinnit on esitetty tarkemmin investointiosassa ja liitteenä olevassa investointiohjelmassa.

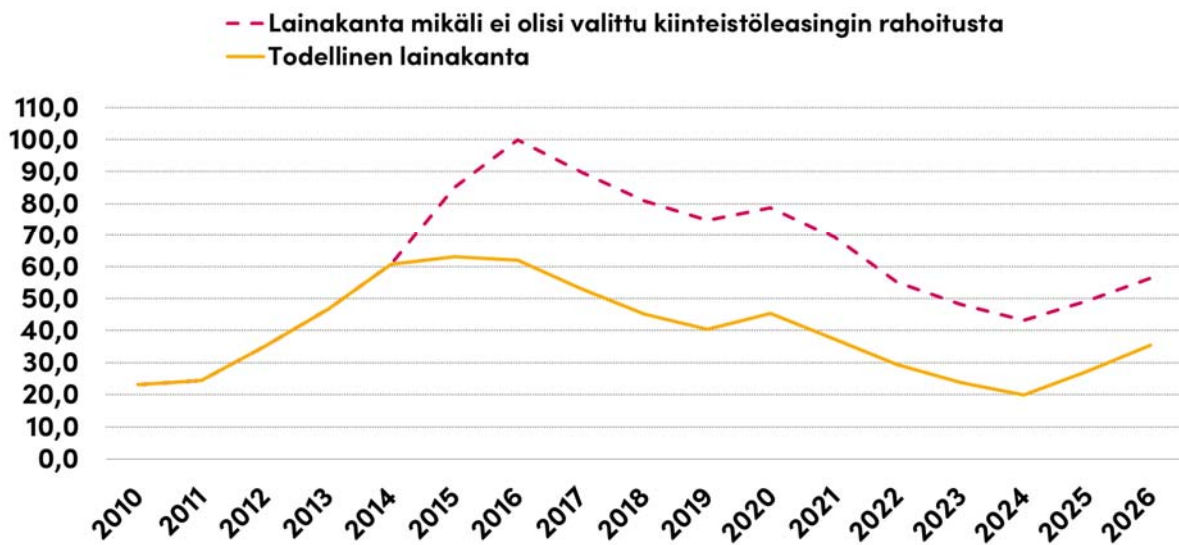
Rahoitus

Lainanotto

Vuonna 2023 verotulojen rytmihäiriö tukee taloutta ja tulorahoituksella arvioidaan pystyvän kattamaan investoinnit. Investointien rahoituksen osalta joudutaan turvautumaan vieraaseen pääomaan viimeistään vuonna 2025, riippuen hieman siitä, miten paljon käyttöpääomaa arvioidaan kunnassa jatkossa tarvittavan.

Vuonna 2023 lainoja lyhennetään 5,7 milj. euroa. Uutta pitkäaikaista lainaa ei oteta. Lainakannan arvioidaan supistuvan ollen n. 1 041 euroa asukasta kohden. Leasingkohteet mukaan lukien 2 112 euroa asukasta kohden.

Taloussuunnitelmakauden lopussa lainakannan arvioidaan kasvavan viimevuoden tilinpäätöksen tasolle eli n. 1 600 euroa asukasta kohden ilman leasingkohteita.

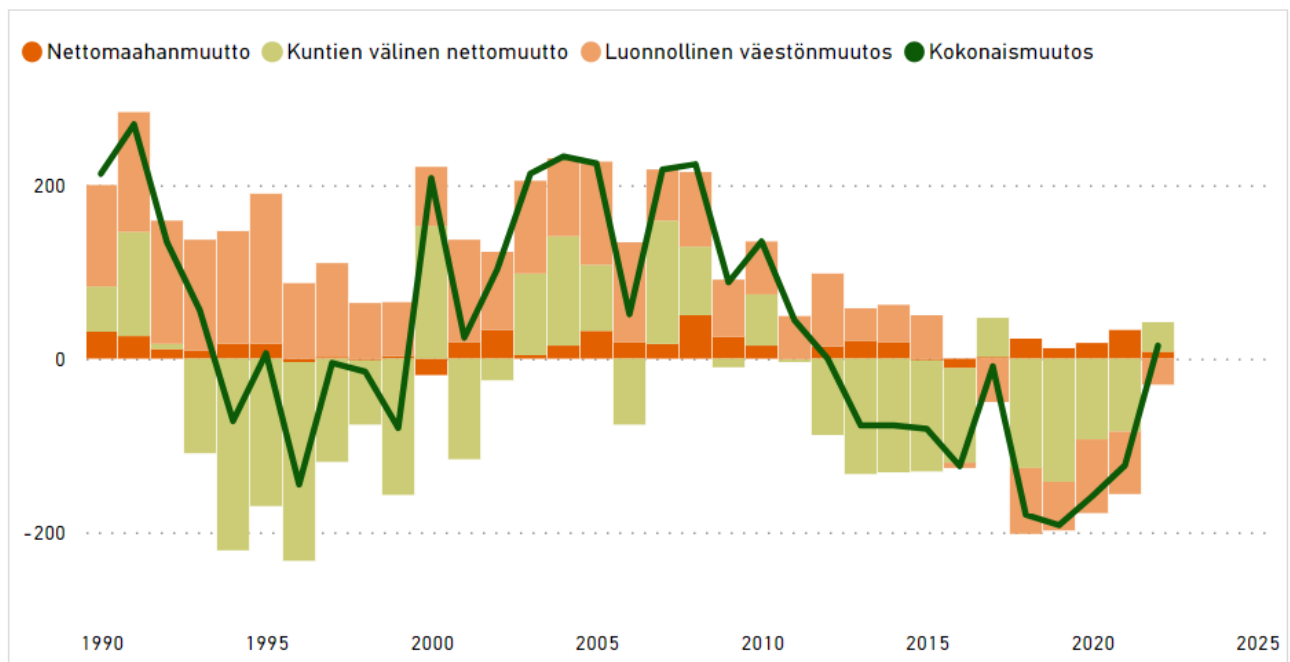
Väestö ja työllisyys

Väestön kehitys

Hollolassa oli elokuun lopussa 23 090 asukasta, mikä on sama kuin vuoden vaihteessa. Viime vuonna väkiluku pieneni 161 henkilöä (-0,7%) edellisestä vuodesta. Väestön määrän kehityksen trendi on ollut laskeva vuodesta 2012 alkaen, jolloin

Hollolassa asui 24 150 henkilöä. Kuolleisuus on ollut syntyvyyttä suurempaa vuoden 2016 syksystä alkaen. Vuoden 2022 toisella neljänneksellä kuntien välinen muuttoliike paransi väkilukua 40 henkilöllä. Luonnollinen väestön muutos heikensi väkilukua kuitenkin 4 henkilöllä. Maahanmuutto kasvatti väkilukua 3 henkilöllä.

Muuttoliike yleisesti: Nettomuuton (tulomuutto miinus lähtömuutto) ja luonnollisen väestönlisäyksen (syntyneet miinus kuolleet) vaikutus kunnan väkiluvun muutokseen.

Väestöennuste 2040

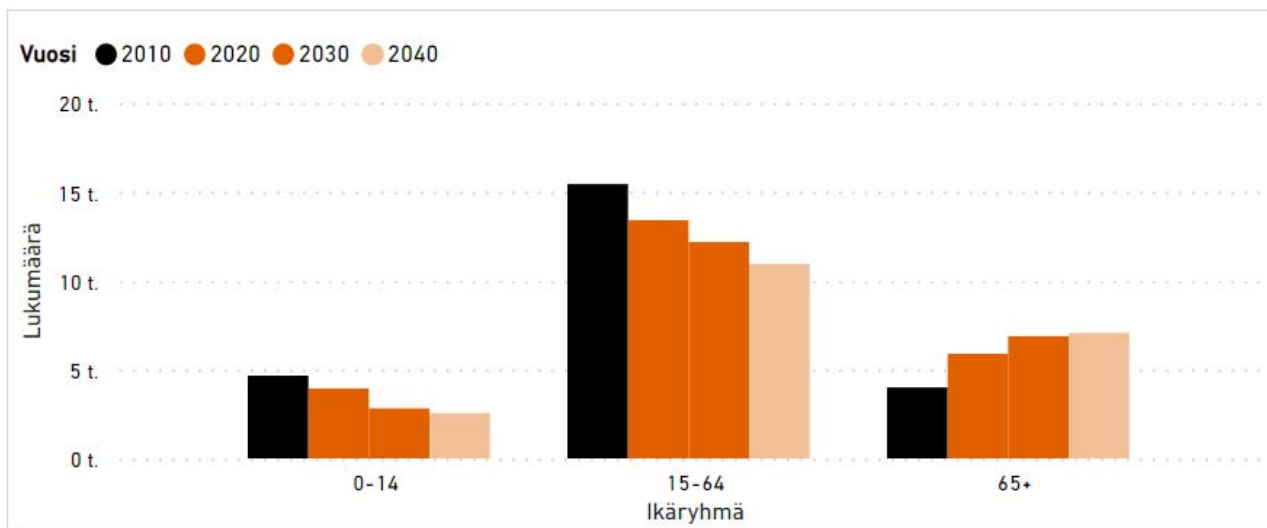
Tilastokeskuksen tuorein väestöennuste on viime vuodelta. Väestöennusteen mukaan Suomessa kuolisi vuoden 2060 loppuun mennessä 700 000 ihmistä enemmän kuin syntyy, jos syntyvyys pysyy nyt havaitulla tasolla. Suomessa syntyi 2060-luvulla enää alle 40 000 lasta vuosittain. Pitkällä aikavälillä syntyvyys ei ole ikärakenteen kannalta kestävällä tasolla.

Ennusteen mukaan alle 15-vuotiaiden määrä olisi vuoden 2060 lopussa lähes 200 000 nykyistä pienempi. Työikäisen väestön määrässä pitkittyvä matala syntyvyys näkyisi 2040-luvulta eteenpäin ja heijastuisi myös väestölliseen huoltosuhteeseen.

Väestöennusteen mukaan Hollolan väkiluku heikkenee vuosittain keskimäärin 0,6%:ia. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan kunnassa on ensi vuonna 22 874 asukasta. Talousarvion ja taloussuunnitelman asukasmääräarvioissa ja siten tunnuslukujen laskennoissa on käytetty tilastokeskuksen väestöennustetta suunnitelmavuosille.

Tilastokeskuksen ennusteen mukaan Hollolan kunnassa on vuonna 2040 asukkaita 20 809. Ennusteen mukaan lasten määrä heikkenee ja eläkeikäisten määrä kasvaa entisestään. Samanaikaisesti työikäisten määrä vähenee, mikä heikentää huoltosuhdetta ja tulee vaikuttamaan kunnan verotuloihin negatiivisesti. Seuraavassa graafissa on kuvattu väestön ikäryhmittäistä kehitystä vuoteen 2040 mennessä.

Ikäryhmittäinen kehitys: Lasten, työikäisten ja eläkeikäisten määrän toteutunut kehitys ja ennuste.

Lähde: Tilastokeskus, syyskuu 2021

Työllisyys

Hämeen ELY-keskuksen alueen kunnissa oli elokuun lopussa 17 271 työtöntä työnhakijaa, joista 764 oli kokoaikaisesti lomautettuja. Se on 2914 vähemmän (-14,4 %) kuin vuotta aikaisemmin. Sekä lomautettujen (-882) että muiden työttömien määrä (-2032) väheni. Heinäkuuhun verrattuna työttömien työnhakijoiden määrä TE-toimistossa ja kuntakokeiluissa väheni 2125:llä.

Nuoria alle 25-vuotiaita oli elokuun lopussa työttömänä 1744, mikä on 709 vähemmän (-28,9 %) kuin vuosi sitten. Pitkäaikaistyöttömiä eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleita oli 750 vähemmän (-8,5 %) kuin vuosi sitten eli 8 044.

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Hämeessä elokuun lopussa 10,1 prosenttia, mikä on 1,7 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuosi sitten. Alle 25-vuotiaiden nuorten työttömien osuus alle 25-vuotiaasta työvoimasta oli 12,1 prosenttia ja ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden osuus ulkomaalaisesta työvoimasta 26,5 prosenttia.

Hollolassa iloitaan edelleen pitkään työttömänä olleiden henkilöiden merkittävästä laskusta kuluneen vuoden

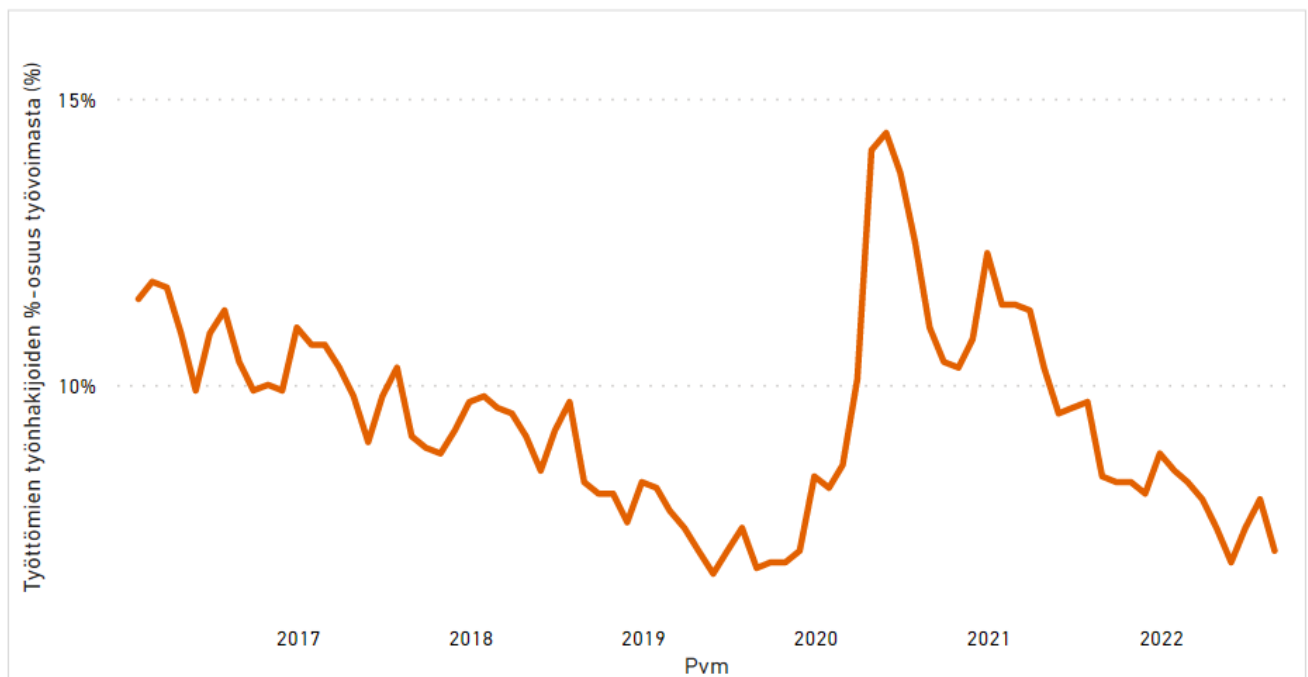
aikana. Voidaan jopa puhua varovasti paluusta normaaliin, kun työttömyys harvemmin kestää enää yli vuoden. Jos työnhakijan työ- ja toimintakyky ovat hyvät, ja työnhakutaidot päivitetty, ei uuden työpaikan saaminen ole hankalaa.

Elokuun myötä palataan arkeen ja uusia työpaikkoja avautuu kesän jälkeen, myös opinnot alkavat monen nuoren osalta. Samaan aikaan jatkuu kuntakokeilun puitteissa pitempään työttömänä olleiden työnhakijoiden tiivis kontaktointi työ- ja toimintakyvyn selvittämisen merkeissä. Hollolan kunta on myös tarjonnut mahdollisuuden Kunnontiimin asiakkaille päivittää lupakorttejaan työllistymisen edistämiseksi hyvin tuloksin. Syksyn aikana Hollolassa harjoitellaan myös uuden TE-taustaisen asiakasvarausjärjestelmän käyttöönottoa ensimmäisenä kuntakokeilun kunnista.

Syksyn käynnistyttyä on taas enemmän työpaikkoja tarjolla ja työttömien määrä vähenee. Elokuun 2022 lopussa työttömien osuus työvoimasta Hollolassa oli 7,1 %. Päijät-Hämeen kuntien keskiarvo oli 11,6 % ja Kanta-Hämeen keskiarvo 8,3 %. Valtakunnallinen keskiarvo oli 9,1 %.

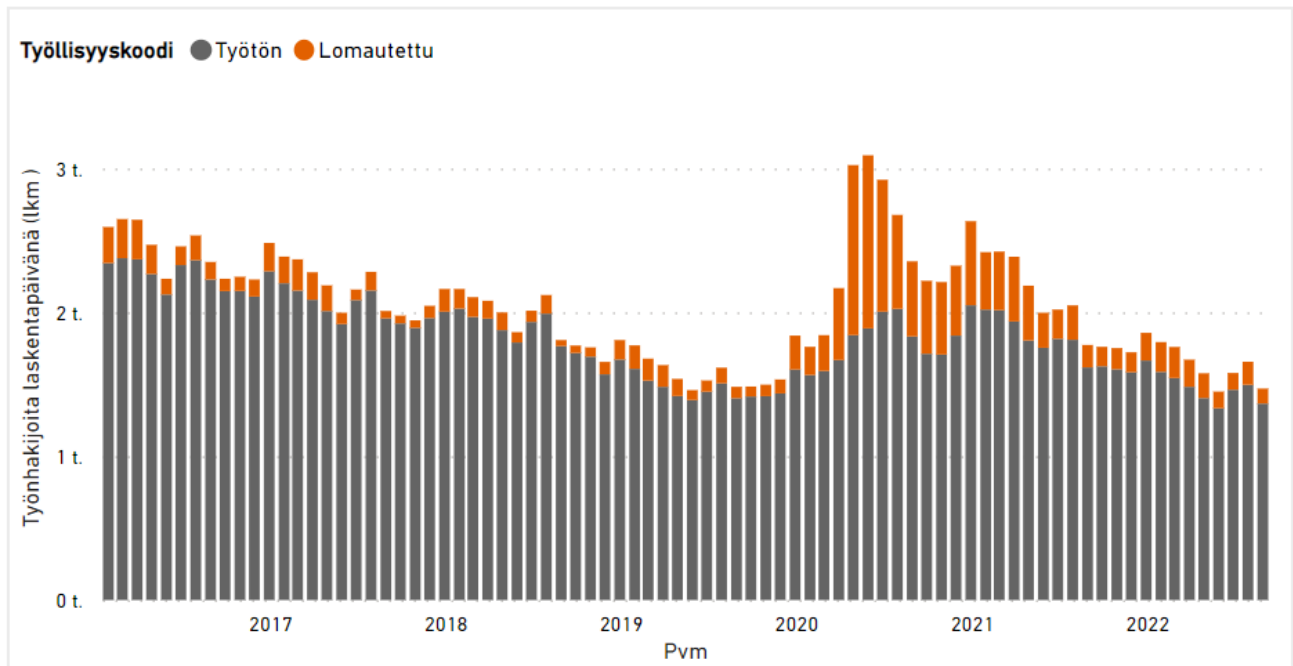
Työnvälitystilaston työttömyysaste (kk-kehitys):

Työnvälitystilaston (TEM) työttömyysaste eli työttömien työnhakijoiden (työttömät + kokoaikaisesti lomautetut, kuukauden lopun tilanne) osuus Tilastokeskuksen edellisen vuoden työnvälitystilaston työvoimasta (työlliset+työttömät pääasiallisen toiminnan mukaan, vuoden lopun tilanne).

Työttömien määrä yhteensä:

Työnvälitystilaston (TEM) työttömien ja kokoaikaisesti lomautettujen määrän kehitys (kuukauden lopun tilanne).

Henkilöstö

Hollolan kunnan organisaatio jakaantuu kolmeen eri palvelualueeseen: konsernipalvelujen palvelualue, hyvinvoinnin palvelualue ja elinvoiman palvelualue. Palvelualueet jakautuvat edelleen vastuualueisiin ja toimintayksiköihin.

Palvelualueiden välisestä tehtäväjaosta päättää kunnanhallitus. Palvelualueen sisäisten vastuualueiden ja toimintayksiköiden tehtäväjaosta ja työvoiman käytöstä päättää palvelualuejohtaja. Palvelualueiden välisestä työvoiman käytöstä päättää kunnanjohtaja.

Henkilöstömäärä syyskuun 2022 lopussa oli yhteensä 785, josta vakinaisia oli 604. Merkittävimmät muutokset tulevan vuoden henkilöstömäärässä ovat ympäristöterveydenhuollon toiminnan siirtyminen Hollolan kunnalle, mikä lisää henkilöstömäärää 29 henkilöllä sekä psykologi ja kuraattoripalveluiden siirtyminen hyvinvointialueelle, mikä vastaavasti vähentää hyvinvoinnin palvelualueen henkilöstömäärää 8 henkilöllä. Lisäksi työllisyyspalveluissa on varauduttu työllistettyjen määrän lisäämiseen vuonna 2023.

Henkilöstöohjelman 2022–2025 mukaiset strategiset tavoitteet ja aikataulus:

- 1) Esimerkillinen yksilö- ja työyhteisötason osaamisen kehitys
  - Palaute selkeäksi osaksi suunnittelua.
  - Osaamiskartoitus kehitystyön työvälineeksi.
  - Strategisten osaamisten tunnistaminen, ennakkoiva rekrytointi.
  - Panostaminen osaamisen ja osaamisen johtamisen kehittämiseen.

Valmistelu vuosina 2022–2023 ja toimeenpano vuoden 2024 aikana. Osaamisen johtamisen -järjestelmä sisältää muutoksen myös HR-järjestelmään, johon liittyviä koulutuksia suunnitellaan järjestettäväksi jo syksyllä 2023. Kehitys- ja tavoitekeskustelujen sähköistäminen HR-järjestelmäkehityksen myötä.

- 2) Työntekijöiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kaikissa ikäryhmissä
  - Lisää työkaluja ihmisen työuran eri vaiheiden tukemiseen (monimuotoisuus).
  - Työuran hallinta ja motivaation vahvistaminen koko työuran elinkaaren ajan.
  - Työyhteisötaitojen toiminnallistaminen v. 2021–2022 toteutetun koko henkilöstöä koskeneen valmennuksen pohjalta.

Työurien monimuotoisuuden kartoittaminen v. 2022–2023, monimuotoisen tuen ohjelman laadinta 2023–2024 ja toiminnallistamisen aloittaminen v. 2024.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus kysely tehdään syksyllä 2023. Kysely uudistetaan henkilöstöohjelman voimassaoloaikana 2022–2025.

Lisäksi henkilöstön osalta on asetettu seuraavat tavoitteet vuodelle 2023:

1. Jatkuva arviointi ja kehittäminen
CAF-arviointi osa-alueittain vuosittain
2. Työhyvinvointikysely
Tavoitetaso: > 4,75 (asteikko 1–6), vastaus-% vähintään 70

Henkilöstömäärä 31.12.	2021	30.9.2022	TA 2023
Vakinaiset	580	604	651
Määräaikaiset	171	181	202
Kaikki	751	785	853

Henkilöstömäärä 31.12.	2021	30.9.2022	TA 2023
Hyvinvoinnin palvelualue	581	592	598
Elinvoiman palvelualue	103	120	147
Konsernipalvelujen palvelualue	27	29	33
Yhteensä	711	741	778
Työllistetyt	40	44	75
Yhteensä ml. työllistetyt	751	785	853

Osallistuva budjetointi

Kuntalain 22 §:n mukaan kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista. Yksi keino osallistaa kuntalaisia on osallistava budjetointi,

joka on toimintatapa, jossa asukkaat otetaan mukaan yhteisiä verovarvoja koskevaan keskusteluun, suunnitteluun ja päätöksentekoon. Osallistuva budjetointi menetelmänä liittyy vahvasti kunnan uuteen yhteisö- ja osallisuusrooliin.

Osallistuvaan budjetointiin ei ole yhtä ainoaa oikeaa menetelmää, vaan sitä voidaan toteuttaa monin eri tavoin.

Vuoden 2023 talousarvion ja käyttösuunnitelman laadinnassa palvelualueet kartoittavat kohteita, joissa voidaan ottaa kuntalaiset paremmin huomioon ja osallistamaan päätöksen tekoon ja toteutukseen. Kohteista

päätetään lopullisesti vuoden 2023 käyttösuunnitelman yhteydessä kunnanhallituksen ja valiokuntien päätösten perusteella.

3. Käyttötalousosa

Toimintamenot

Kunnanhallitus ja ympäristöterveyslautakunta	10 468 500
- ympäristöterveyslautakunta	3 053 700
Hyvinvointivaliokunta	55 152 400
Elinvoimavaliokunta	26 020 100

Toimintatulot

Kunnanhallituksen alaiset yksiköt sekä seudullinen ympäristöterveydenhuolto	6 049 200
- josta seudullinen ympäristöterveydenhuolto	3 053 700
Hyvinvointivaliokunta	3 909 700
Elinvoimavaliokunta	25 262 800

Kunnanhallitus

Kunnanhallituksen alaiseen toimintaan kuuluvat konsernipalvelut, Hollolan kunnan osuus ympäristöterveydenhuollon kustannuksista ja strategian toteuttamiseen varattu erillinen määrärahavaraus. Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot on esitetty arviona kunnanhallituksen alaisena määräraha- ja tuloarviovarauksena. Tarkastustoimen talousarvio on sisällytetty omana sitovana

määrärahakokonaisuutena kunnanhallituksen alaisten yksiköiden talousarvioesitykseen.

Merkittävä muutos kunnanhallituksen alaisten toimintojen kustannuksissa selittyy Päijät-Hämeen hyvinvointialueen aloituksesta 1.1.2023, jonka yhteydessä sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastuslaitoksen kustannuskokonaisuudet siirtyvät pois kunnilta.

Tuloslaskelma

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Talousarvio 2023	Muutos- %	Talous- suunnitelma 2024	Talous- suunnitelma 2025	Talous- suunnitelma 2026
Toimintatuotot	1 983 934	2 817 200	6 049 200	114,7 %	6 235 400	6 282 900	6 426 700
Myyntituotot	1 053 472	2 367 200	5 178 200	118,7 %			
Maksutuotot	189	0	441 000	—			
Tuet ja avustukset	749 834	150 000	130 000	-13,3 %			
Muut toimintatuotot	180 439	300 000	300 000	0,0 %			
Toimintakulut	-80 138 941	-88 421 200	-10 468 500	-88,2 %	-10 788 600	-10 878 700	-11 083 500
Henkilöstökulut	-2 800 136	-3 101 900	-4 509 900	45,4 %			
Palvelujen ostot	-76 978 879	-84 901 700	-5 225 800	-93,8 %			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-68 990	-60 800	-97 700	60,7 %			
Avustukset	-118 268	-107 900	-107 900	0,0 %			
Muut toimintakulut	-172 668	-248 900	-527 200	111,8 %			
TOIMINTAKATE	-78 155 008	-85 604 000	-4 419 300	-94,8 %	-4 553 200	-4 595 800	-4 656 800
Rahoitustuotot ja -kulut	-4 223	0	0	—	0	0	0
VUOSIKATE	-78 159 231	-85 604 000	-4 419 300	-94,8 %	-4 553 200	-4 595 800	-4 656 800
Poistot ja arvonalentumiset	-131 334	-71 000	-71 000	0,0 %	-270 000	-350 000	-350 000
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-76 863 820	-85 675 000	-4 490 300	-94,8 %	-4 823 200	-4 945 800	-5 006 800

Konsernipalvelut

Vastuhenkilö: Hallinto- ja talousjohtaja Turkka Rantanen

Palvelualuejohtajan katsaus

Konsernipalvelut tuottaa palveluita sisäisille ja ulkoisille asiakkaille, yksikkökohtaisten palvelusuunnitelmien pohjalta. Toiminnallisessa keskiössä on ollut toimintojen tehtävänjaon selkeyttäminen ja palvelun sujuvoittamista on edistetty lukuisissa kehityskohteissa. Vuoden 2022 aikana on laadittu ja toteutettu konsernipalveluiden tiekarttaa, jonka laajemmat kokonaisuudet on otettu osaksi myös kunnan strategisia ohjelmia. Konsernipalvelut haluaa palveluissaan toteuttaa kunnan arvoja: Tulevaisuustaitoisuus, Rohkeus, Arvostus ja Ketteryys.

Palvelukuvaus

Konsernipalveluiden palvelualueen tehtävänä on tarjota keskitetysti talouspalveluiden, kehittämis- ja viestintäpalveluiden, henkilöstöpalveluiden, tietohallintopalveluiden sekä hallintopalveluiden tukipalveluja palvelualueiden johtamisen tueksi muille palvelualueille. Lisäksi konsernipalveluiden palvelualueen tehtäviin kuuluu tukea, ohjata, koordinoita ja seurata kunnan taloutta, hallintoa, henkilöstöpalveluita ja tietohallintoa keskitetysti. Konsernipalveluiden palvelualue huolehtii tietyistä koko kuntaa koskevista asiantuntijatehtävistä kuten vaalit, luottamushenkilöhallinto, kunnan talous, konserniohjaus, työnantajatehtävät, tietohallinnon kokonaisuus, laadunhallinta ja kehittäminen, markkinointi jne.

Konsernipalveluiden palvelualue sisältää 2023 seuraavat vastualueet: hallintopalvelut, talouspalvelut, kehittämis- ja viestintäpalvelut, henkilöstöpalvelut ja tietohallintopalvelut. Menoihin sisältyvät myös valtuuston, tarkastuslautakunnan ja keskusvaalilautakunnan alainen toiminta sekä maaseutupalvelut. Palvelualueetta johtaa hallinto- ja talousjohtaja.

Palvelusuunnitelma 2023

Konsernipalveluiden sisäistä työnjakoa on selvitetty ja suunniteltu vuoden 2022 aikana ja täsmennykset on osin viety käytäntöön. Tehtävien uudelleenmäärittely jatkuu vuoden 2023 aikana. Järjestelyt eivät johda merkittäviin organisaatiomuutoksiin, vaan niiden ensisijainen tarkoitus on tehtävänjaon selkeyttäminen yksikkö ja yksilötasolla. Vuoden 2022 aikana on täsmennetty mm hallintopalveluiden ja viestinnän keskinäistä työnjakoa. Tähän liittyen on tarkoitus muuttaa hallinto- ja viestintäpalveluiden yksikkö hallintopalveluiden yksiköksi ja kehittämispalveluiden yksikkö kehittämis- ja viestintäpalveluiksi. Muutos ei aiheuta henkilöstösiirtoa vuoden 2023 aikana. Talouspalveluiden osalta uudelleenjärjestelyjen yhteydessä on vahvistettu konsernipalveluiden talous-suunnittelua taloussuunnittelijan tehtävän lisäyksellä. Tietohallinnon kehittämistä jatketaan 2021 hyväksytyin tiekartan mukaisesti. Henkilöstöpalveluiden osalta henkilöstömuutokset on toteutettu vuoden 2022 aikana ja vuonna 2023 keskiössä ovat strategiset ohjelmat ja valmistautuminen henkilöstöjärjestelmän muutokseen 1.1.2024. Hallintopalveluissa työnjakoa on selkeytetty 2022 aikana ja arkistoratkaisu tultaneen ratkaisemaan vuoden 2023 aikana.

Palvelusuunnitelma 2024-2026

Konsernipalveluiden toiminnan keskiössä 2024 on tulevat muutokset talous- ja henkilöstöjärjestelmissä, vuosittain toteutettavat vaalit, kuntakuvan vahvistaminen viestinnällisin keinoin ja henkilöstösuunnitelmien laadinta strategisten ohjelmien selvitystyön pohjalta. Kotisivu-uudistuksen loppuunsaattaminen ja tietohallinnon tiekartan edistäminen näkyvät myös kuntalaisten arjessa. Strategisten ohjelmien nivominen osaksi suunnittelua ja raportointia jatkuvat.

Toiminnalliset tavoitteet (valtuuston nähdessä sitovat tavoitteet)

Strategian ohjelma		Tasapainoinen talous	
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho	Tavoitteen toteuttamiseen tarvittava määräraha *
Korjausvelan laskenta omaisuuslajeittain	Selvitys laadittu 9/2023 mennessä	Taluspäällikkö	80 000

Strategian ohjelma		Strategian toteutumisen tukeminen monikanavaisella aktiivisella viestinnällä ja markkinoinnilla sekä mediatyöllä.	
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho	Tavoitteen toteuttamiseen tarvittava määräraha*
Kunnan tunnettavuuden edistäminen	Tammikuussa kunnanhallitukselle esitetävän Tiedotus-, viestintä- ja markkinointisuunnitelman toimenpiteet toteutettu.	Hallinto- ja talousjohtaja	30 000

Strategian ohjelma		Esimerkillisen osallistavat toimintamallit aktiivisessa käytössä.	
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho	Tavoitteen toteuttamiseen tarvittava määräraha*
Palaute ja idea-järjestelmän kehittäminen	Suunnitelma laadittu 2023	Hallinto- ja talousjohtaja	5 000

* Toteuttamiseen tarvittavat määrärahat eivät sisälly konsernipalvelujen talousarvioesitykseen, vaan niihin ehdotetaan strategista rahoitusta.

Ilmasto- ja ympäristötavoitteet

Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho
Etätyön käytäntöjen kehittämisen Hybridityöllä hyvinvointihankeeseen avulla	Hankkeessa laaditut yhteiset hybridityön mallit ja Hybridillä hyvinvointihankeeseen saattaminen lopputavoitteeseen.	Henkilöstöpäällikkö
Hankinnoissa kestävän kehityksen edistäminen	Kunnan hankintaohjeisiin kirjattujen kestävän kehityksen linjausten huomioiminen mm. tarjouspyynnöissä sekä hiilijalanjäljen pienentäminen hankinnoissa	Hallintopäällikkö
Sähköisten palvelualueiden kehittäminen ja tehokas hyödyntäminen	Virtuaalokokous- ja oppimisympäristöjen tehokas käyttäminen vähentää liikkumisen tarvetta	Tietohallintopäällikkö
Kiertotalouden ja laitteiden elinkaaren maksimoimisen huomioiminen kilpailutuksissa	Elinkaarihallinnassa tulee huomioida kierrätyksellinen näkökulma	Tietohallintopäällikkö
Digitaalisen hiilijalanjäljen pienentäminen	Tiedon- ja dokumenttien hallinnan selkeyttäminen. Tietostrategian luominen.	Tietohallintopäällikkö

Konsernipalvelut

Tuloarviot ja määrärahat

Sitova TOIMINTAKATE

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Talousarvio-esitys 2023	Muutos-%
Toimintatuotot	1 423 407	2 517 200	2 695 500	7,1 %
Toimintakulut	-5 235 132	-5 728 500	-5 740 000	0,2 %
TOIMINTAKATE	-3 811 725	-3 211 300	-3 044 500	-5,2 %

Erittely määrärahoissa ja tuloarvioissa huomioon otetuista muutoksista

Muutos	1 000 euroa
Toimintatuotot	
Vaalikorvaustulojen arvioitu muutos	2
Hanketulojen vähentyminen	-20
Sisäisten veloitusmenojen mukaisesti	196
Yhteensä	178
Toimintakulut	
Tasausmaksun muutos	-75
Kuntaliiton jäsenmaksu	-20
Ladec ja Lahti Region	30
Muut yhteistoimintaosuudet (Etpähä, Päijät-Hämeenliitto)	40
Viraston vuokrat (valtuustosali ja arkisto)	90
Henkilöstömenot (ml. lisäresurssit ja siirrot palvelualueiden välillä)	327
Kustannustaso	64
Kertaluonteiset erät mm. viraston muutto, hankemenot	-160
Kokous, koulutus ym. menojen alentuminen	-14
Verotuskustannukset	-270
Yhteensä	12

Arvio vastualuekohtaisesta määrärahan jakautumisesta

Hallintopalvelut						
	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	31 296	50 000	52 300	100 000	5000	5 000
Toimintakulut	-1 867 777	-2 297 500	-2 362 600	-2 503 900	-2 439 100	-2 481 800
TOIMINTAKATE	-1 836 482	-2 247 500	-2 310 300	-2 403 900	-2 434 100	-2 476 800
Kehittämispalvelut						
	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	903	0	0	0	0	0
Toimintakulut	-250 803	-428 500	-469 200	-480 800	-492 700	-504 600
TOIMINTAKATE	-249 899	-428 500	-469 200	-480 800	-492 700	-504 600
Talousoalvelut						
	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	230 475	716 800	753 900	772 300	791 600	810 500
Toimintakulut	-1 217 303	-1 252 100	-1 018 900	-1 042 300	-1 066 600	-1 090 500
TOIMINTAKATE	-986 828	-535 300	-265 000	-270 000	-275 000	-280 000
Henkilöstöpalvelut						
	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	327 375	865 400	840 400	860 900	881 900	903 100
Toimintakulut	-788 740	-865 400	-840 400	-860 900	-881 900	-903 100
TOIMINTAKATE	-461 365	0	0	0	0	0
Tietohallintopalvelut						
	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	833 359	885 000	1 048 900	1 073 800	1 099 700	1 125 400
Toimintakulut	-1 110 510	-885 000	-1 048 900	-1 073 800	-1 099 700	-1 125 400
TOIMINTAKATE	-277 151	0	0	0	0	0

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut

	2021	2022	2023
Hallintopalvelut			
Avattujen asiakorttien määrä CaseMissä	765	800	800
Kunnanhallituksen kokousten määrä	21	20	20
Kunnanhallituksessa käsiteltyjen asioiden määrä	350	300	300
Valtuuston kokousten määrä	8	5	6
Valtuustossa käsiteltyjen asioiden määrä	96	80	80
Viranhaltijapäätösten määrä CaseMissä	1 687	1 300	1 300
Valtuustoseminaarien määrä	4	4	4
Valtuustoaloitteiden määrä	19	10	10
Kuntalaisaloitteiden määrä	13	10	10
Kilpailutusten määrä Cloudiassa, sis. Tilapalvelun	20	20	20
Tietopalvelujen määrä / laskutetut	17	20	20
Arkistosta hävitettyjen asiakirjojen määrä kg	5 800	6 000	6 000
Talouspalvelut			
Ostolaskut (kpl)	9 434	10 000	12 000
Myyntilaskut (kpl)	8 660	8 500	11 000
Tietohallintopalvelut			
Työasemat (kpl)	1399	1868	2400
Tukipyynnöt (kpl)	2000	1800	1500
Henkilöstöpalvelut			
Henkilöstömäärä	751	771	800

Hollolan kunnan osuus ympäristöterveydenhuollon kustannuksiin (ent. sosiaali- ja terveyspalvelut)

Vastuhenkilö: Kunnanjohtaja Päivi Rahkonen

Palvelukuvaus

Sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen ja niihin liittyvät menot siirtyvät hyvinvointialueelle ensi vuoden alusta. Kunnanhallituksen alaisiin määrärahoihin on aiemmin kuulunut sosiaali- ja terveyspalveluiden hankintaan tarvittavat määrärahat. Tästä kokonaisuudesta jää jäljelle enää Hollolan kunnan osuus ympäristöterveydenhuollon kustannuksista.

Talousarvioesitykseen on täten varattu omana sitovana määrärahana Hollolan kunnan osuus seudullisen ympäristöterveydenhuollon kustannuksista ja määrärahakokonaisuuden nimi on samalla muutettu vastaamaan uutta sisältöä.

Tuloarviot ja määrärahat

Sitova TOIMINTAKATE

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Talousarvio- esitys 2023	Muutos-%
Toimintatuotot	395 267	0	0	—
Toimintakulut	-74 864 387	-82 150 000	-332 100	-99,6 %
TOIMINTAKATE	-74 469 120	-82 150 000	-332 100	-99,6 %

Muutos	1 000 euroa
Toimintamenot	
Sotemenojen siirto hyvinvointialueelle sekä tasausmaksun muutos	-81 818
Yhteensä	-81 818

Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot

Vastuhenkilö: Hallinto- ja talousjohtaja Turkka Rantanen

Palvelukuvaus

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden eli käyttöomaisuuden myynneistä ja luovutuksista syntyvät voitot ja tappiot on budjetoitu erillään muusta palvelutuotannosta.

Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot vaihtelevat vuosittain suuresti, minkä johdosta on perusteltua esittää ne omana ei valtuustoon nähden sitovana määräraha- ja tuloarviovarauksena talousarviossa.

Tuloarviot ja määrärahat

Ei sitova

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Talousarvio- esitys 2023	Muutos-%
Toimintatuotot	165 260	300 000	300 000	0,0 %
Toimintakulut	0	0	0	—
TOIMINTAKATE	165 260	300 000	300 000	0,0 %

Strategian toteuttaminen

Vastuhenkilö: Kunnanjohtaja Päivi Rahkonen

Palvelukuvaus

Vastuualueelle on budjetoitu määräraha kuntastrategian mukaisten toimenpiteiden ja ohjelmien

toteuttamiseen sekä strategian jalkauttamiseen. Määrärahan käytöstä päättää kunnanhallitus.

Tuloarviot ja määrärahat

Sitova TOIMINTAKATE

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Talousarvio-esitys 2023	Muutos-%
Toimintatuotot	0	0	0	—
Toimintakulut	0	-500 000	-1 300 000	160,0 %
TOIMINTAKATE	0	500 000	1 300 000	160,0 %

Muutos

1 000 euroa

Toimintamenot

Määrärahan lisäys toimenpiteiden toteuttamisen varmistamiseksi

700

Yhteensä

700

Tarkastustoimi

Palvelukuvaus

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 121 §:n mukaan

- valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat
- arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla
- arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää
- huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta
- valvoa sidonnaisuusrekisterin rekisterinpitäjänä 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi vähintään kerran vuodessa
- valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi

Kuntalain 125 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on hankittava tilintarkastuskertomuksessa tehdystä muistutuksesta asianomaisen selitys sekä kunnanhallituksen lausunto.

Sen lisäksi mitä kuntalain 121 ja 125 §:ssä säädetään, tarkastuslautakunnan on

- seurattava tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seurattava tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi
- huolehdittava, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa sekä
- tehtävä aloitteita ja esityksiä tarkastuslautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen tarkastuksen tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla

Toiminnalliset tavoitteet (valtuuston nähdet tavoitteet)

Taloussuunnitelmaan sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho	Tavoitteen toteuttamiseen tarvittava määrä-raha
Lakisääteiset tehtävät kuntalain mukaisesti.	Täytetään lakisääteiset vaatimukset, säännölliset kuulemiset ja ajallaan tehty arviointikertomus.	Puheenjohtaja	42 700 euroa

- kilpailutettava tilintarkastusyhteisön valinta ja tehdä valtuustolle ehdotus valittavasta tilintarkastusyhteisöstä
- valvottava tilintarkastussopimuksen noudattamista.

Palvelusuunnitelma 2023

Tarkastuslautakunta on kilpailuttanut tilintarkastusyhteisön viimeksi vuonna 2019. Tarjouspyyntö koski ensisijaisesti kuntalain 14. luvun (122 §, 123 §) mukaista julkisen hallinnon ja talouden tilintarkastuksen suorittamista Hollolan kunnassa. Tarjouspyynnön toimeksiannon kausi oli kolme vuotta (2019-2021) sekä optiona kahden vuoden (2022-2023) lisähankintamahdollisuus. Päätös option käytöstä vuosille 2022-2023 tehtiin vuoden 2021 loppuun mennessä. Tilintarkastusyhteisö tulee näin ollen kilpailuttaa vuoden 2023 aikana. Kilpailutuksen yhteydessä on syytä tarkastella kilpailutettavaa palvelukonaisuutta.

Palvelusuunnitelma 2024-2026

Uusi kuntastrategia päätettiin loppuvuonna 2021 ja strategiset ohjelmat kesällä 2022. Uutta strategiaa voidaan soveltaa ensimmäisen kerran täysimääräisesti vuoden 2023 taloussuunnitelman laadinnassa ja siten myös seurannassa. Uusien strategisten tavoitteiden arviointia päättään tarkastelemaan vuoden 2023 tilinpäätöksestä tehtävän arviointikertomuksen yhteydessä keväällä 2024. Tilintarkastusyhteisön kilpailutuksella ja valinnalla saattaa olla vaikutuksia vuoden 2024 toimintaan. Tilintarkastusyhteisön mahdollisesti vaihtuessa tulee lautakunnan varmistaa riittävä tiedonsiirto yhteisöjen välillä, jotta varmistetaan toiminnan sujuva jatkuvuus.

Taloussuunnitelma vuosille 2024-2026 osuu myös kuntavallit vuonna 2025. Uusi tarkastuslautakunta tulee täten aloittamaan toimintansa taloussuunnitelmakaudella.

Ilmasto- ja ympäristötavoitteet

Talousarvioon sisältyvä ta- voite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho
Mahdollistetaan sähköinen osallistuminen kokouksissa	Sähköisten kokousten määrä 100% (tavoite)	Puheenjohtaja

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut

	2021	2022	2023
Asiantuntijakuulemiset / kpl	-	10	10
Tarkastustyöhön käytettyjen tuntien määrä (tilintar- kastusyhteisö)	-	187	187
Arviointityöhön käytettyjen tuntien määrä	-	40	40

Tuloarviot ja määrärahat

Sitova TOIMINTAKATE

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Talousarvio- esitys 2023	Muutos-%
Toimintatuotot	0	0	0	—
Toimintakulut	-28 261	-42 700	-42 700	0,0%
TOIMINTAKATE	-28 261	-42 700	-42 700	0,0%

Ympäristöterveyslautakunta

Seudullinen ympäristöterveydenhuolto

Vastuhenkilö: Ympäristöterveysjohtaja Silja Mäkelä

Ympäristöterveysjohtajan katsaus

Seudullinen ympäristöterveydenhuolto tuottaa jatkossa kuntien vastuulla olevat lakisääteiset ympäristöterveydenhuollon tehtävät Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Iitin, Kärkölan, Padasjoen ja Sysmän kunnille sekä Heinolan ja Orimattilan kaupungeille. Seudullinen ympäristöterveydenhuolto siirtyy kuntien yhteisellä päätöksellä Hollolan kunnan järjestämisvastuulle 31.12.2022 klo 23.59. Tavoitteena on sujuva siirtyminen osaksi Hollolan kunnan organisaatiota sekä valvonnan ja palveluiden toteuttaminen suunnitellusti.

Eläinlääkintähuoltolain kokonaisuudistus on talousarvion laadintahetkellä eduskunnassa valiokuntakäsittelyssä. Uudella eläinlääkintähuoltolailla kuntien perustasoisten eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuuta tullaan täsmentämään ja rajamaan. Järjestämisvastuu katkaisi laissa yksilöitävät palvelut, joiden riittävä saatavuus on eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kansanterveyden turvaamiseksi välttämätöntä varmistaa koko maassa. Muutoksella pyritään myös poistamaan niitä tulkintaepäselvyyksiä ja ristiriitoja, joita liittyy julkisen ja yksityisen sektorin väliseen kilpailuneutraliteettiin. Lakimuutoksen vaikutukset ja toisaalta sen antamat mahdollisuudet lisätä työn houkuttelevuutta tulee arvioida tarkasti. Samalla tulee huolehtia nykyisen henkilöstön jaksamisesta ja työn mielekkyyden säilymisestä. Eläinlääkäreistä on valtakunnallisesti pulaa. Päijät-Hämeessäkin sijaisten löytäminen ja kunnan- ja valvontaeläinlääkärien virkojen täyttämisen ollut haastavaa.

Kunnaneläinlääkäreiden työsidonnaisuus on suuri työhön liittyvästä päivystysvelvollisuudesta johtuen. Päivystystiheys on alueella suosituksen mukaisesti korkeintaan joka viides arkipäivä ja viikonloppu. Eläinlääkäripäivystys järjestetään maakunnallisesti. Varsinkin Lahden alueen pieneläinpotilaita koskevat, yöaikaiset puhelinsoitot kuormittavat päivystystä. Kokonaan eriytetyn pieneläinpäivystyksen järjestämistä on selvitetty, mutta sen hankkiminen ostopalveluna ei korkeasta hinnasta johtuen ole ollut toistaiseksi mahdollista. Päivystysrasitusta pyritään vähentämään muilla käytettävissä olevilla keinoilla.

Terveydensuojelun vastuualueen henkilöstöresurssi on riittävä nykyisten tehtävien hoitamiseen ja valvontasuunnitelman mukaiset tavoitteet pystytään normaalitilanteessa toteuttamaan. Terveydensuojelussa pyritään ohjaamaan riittävästi resurssia myös ns. ennaltaehkäisevään ympäristöterveydenhuoltoon. Tällä tarkoitetaan kuntalaisten ja toimijoiden neuvomista ja ohjaamista sekä asiantuntijana ja lausunnonantajana toimimista sopimuskunnille ja muille yhteistyökumppaneille.

Palvelukuvaus

Ympäristöterveyskeskuksen tarkoituksena on ehkäistä ennakoita elinympäristöstä ihmiseen kohdistuvia terveysvaaroja ja -haittoja, poistaa olemassa olevia terveyshaittoja sekä edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Elinympäristön terveellisyys koetaan merkittävänä arvona, samoin lähellä tuotettu puhdas ruoka. Osana toimintaa tehdään kiinteää yhteistyötä muiden viranomaisien ja sidosryhmien kanssa ja tuodaan aktiivisesti terveydensuojelun näkökulma toimialueen kaavoitus-, ympäristölupa- ja rakennuslupaprosesseihin päätöksenteon pohjaksi. Keskeiset toimintaperiaatteet ovat joustavuus, tehokkuus sekä asiakkaiden ja kuntien yhdenvertaisuus. Terveydensuojelulla on toimipisteet Hollolassa ja Heinolassa. Kunnaneläinlääkäripalvelut tuotetaan lähialueella, vastaanottoja on kahdeksan kappaletta. Lisäksi valvontaeläinlääkäreillä on toimipiste Orimattilassa. Eläinlääkäripäivystys on järjestetty maakunnallisesti yhdessä Lahden kaupungin kanssa. Arki-iltaisina ja öisin kunnaneläinlääkärit päivystävät alueella sekä suur- että pieneläimet. Ostopalvelusopimuksella toimii päiväkainainen eriytetty pieneläinpäivystys viikonloppuisin ja pyhinä. Palvelu hankitaan Evidensia Eläinlääkäripalvelut Oy:ltä. Helsingin yliopiston tuotantoeläinsairaala vastaa Orimattilan länsiosien tuotantoeläinpraktiikasta sekä päivystyksestä koko Orimattilan kaupungin alueella.

Seudullisen ympäristöterveydenhuollon visiona on olla hirveen haluttu yhteistyökumppani alueen kunnille, toimijoille sekä kuntalaisille. Lisäksi ympäristöterveydenhuolto pyrkii olemaan hirveen hyvä esimerkki muuttuvassa toimintaympäristössä toimivasta ympäristöterveydenhuollon yksiköstä. Laadukkaat palvelut ovat helposti saavutettavissa toimintakentässä tapahtuvista muutoksista huolimatta ja henkilöstöllä on vahva osaaminen vastuualueellaan.

Palvelusuunnitelma 2023

Valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman 2020–2024 painopisteenä on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Ympäristöterveyskeskuksen omana painopisteenä on ennaltaehkäisevään toimintaan panostaminen. Tämä toteutetaan varaamalla riittävät resurssit asiakkaiden, kuntalaisten ja toimijoiden neuvontaan ja ohjaukseen sekä sidosryhmäyhteistyöhön, jossa myös kunnilla on merkittävä rooli. Eläinlääkintähuollossa lisätään panostusta terveydenhuoltotyöhön. Tiedottamista elinympäristöterveydestä toteutetaan aktiivisesti käyttäen monipuolisesti eri tiedotuskanavia.

Ympäristöterveydenhuollon palveluverkkoa ei ole tarkoitettu talousarviovuonna muuttaa. Kunnaneläinlääkäreiden saatavuuden varmistamiseksi tullaan pohtimaan erilaisia joustoja, joilla voitaisiin lisätä työn houkuttelevuutta, esim. osa-aikaisten virkojen perustaminen tai hoitajaresurssin palkkaamista.

Kuntien maksuosuuksien perusteena käytettävistä suoritteista on tehty kuntakohtaiset suoritearviot. Arviot perustuvat historiatietoon kuntien palvelutarpeesta sekä arvioidaan mahdollisten toimintaympäristön muutosten vaikutuksesta palvelutarpeeseen. Palvelutarpeessa voi vuoden aikana kuitenkin tulla odottamattomia muutoksia esim. häiriötilanteissa. Lopulliset kuntien

maksuosuudet määräytyvät toteutuneiden suoritteiden perusteella.

Palvelusuunnitelma 2024 - 2026

Talousarviota laadittaessa palveluiden järjestämiseen ei ole tiedossa merkittäviä muutoksia. Eläinlääkintähuoltolain vaikutukset kunnaneläinlääkäripalveluihin arvioidaan, kun uusi laki vahvistetaan. Mikäli vaikeudet kunnaneläinlääkäreiden rekrytoinnissa jatkuvat, on mahdollista, että toimipisteitä joudutaan yhdistämään yhteisvastaanotoiksi. Ympäristöterveyskeskuksen resurssitarvetta arvioidaan jatkossa suhteessa tehtäväkentän muutoksiin.

Toiminnalliset tavoitteet (valtuuston nähden sitovat tavoitteet)

Strategian ohjelma	Esimerkillinen toimintakulttuuri, arvot tunnetaan ja niiden pohjalta toimitaan	
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho
Arvojen jalkauttaminen ympäristöterveydenhuollossa kaikki kunnat huomioiden	Arvojen läpikäynti yksiköissä	Ympäristöterveysjohtaja
Strategian ohjelma	Esimerkillisen hyvän johtamisjärjestelmän uudistaminen ja sujuvoittaminen	
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho
Ympäristöterveyslautakunnan toiminnan vakiinnuttaminen	Lautakunnan toiminta on suunnitelmallista ja aikataulutettua.	Ympäristöterveysjohtaja
Strategian ohjelma	Strategian toteutumisen tukeminen monikanavaisella aktiivisella viestinnällä ja markkinoinnilla ja mediatyöllä.	
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho
Suunnitellaan seudullisen ympäristöterveydenhuollon viestinnän ja tiedotuksen tavat	Suunnitelma laadittu.	Ympäristöterveysjohtaja, Eläinlääkintähuollon päällikkö
Strategian ohjelma	Ennaltaehkäisevän toimintamallin vahvistaminen	
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho
Osallistutaan aktiivisesti alueen hyte-työhön muiden toimijoiden mukana	Hyte-yhteistyöhön osallistuminen.	Ympäristöterveysjohtaja

Ilmasto- ja ympäristötavoitteet

Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho
Sähköinen osallistumismahdollisuus eläinlääkintähuollon vastuualueen kokouksiin	100 % kokouksista (lähtötaso ei tiedossa)	Eläinlääkintähuollon päällikkö
Potilasasiakirjojen toimittaminen eläinten omistajille sähköisesti	90 % potilasasiakirjoista (lähtötaso ei tiedossa)	Eläinlääkintähuollon päällikkö
Etätarkastusten käyttömahdollisuuksien selvittäminen	Keskustelut vastuualueilla ja tiimeissä käyty, ohje toimintatavoista tehty	Ympäristöterveysjohtaja

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut

	2023	2024	2025
Vastuualue: Eläinlääkintä			
Tilakäynnit	3650	3630	3610
Vastaanottokäynnit	11510	11510	11510
Tarkastukset	74	50	50
Valvontatehtävät	290	290	290
Vastuualue: Terveystuotelu			
Tarkastukset	830	820	830
Päätökset	195	190	190
Yhteydenotot	2600	2600	2600
Konsultaatiot	315	315	315
Lausunnot	125	125	125
Näytteenotto	735	730	730

Seudullinen ympäristöterveydenhuolto

Tuloarviot ja määrärahat

Sitova TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	Talousarvio 2023	Talous- suunnitelma 2024	Talous- suunnitelma 2025	Talous- suunnitelma 2026
Toimintatuotot	3 053 700	3 128 400	3 204 700	3 282 700
Myyntituotot	2 612 700			
Maksutuotot	441 000			
Toimintakulut	-3 053 700	-3 128 400	-3 204 700	-3 282 700
Henkilöstökulut	-2 051 000			
Palvelujen ostot	-764 900			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-37 000			
Muut toimintakulut	-200 800			
TOIMINTAKATE	0	0	0	0
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	0	0	0	0

Arvio maksuosuuksista kunnittain

Maksuosuudet 2023

	Asikkala	Hartola	Heinola	Hollola	litti	Kärkölä	Orimattila	Padasjoki	Sysmä	Yhteensä
Terveystuotot	79 400	27 300	143 000	130 400	42 100	26 800	98 100	31 800	45 000	624 000
Eläinlääkintähuolto	186 100	71 400	124 000	201 700	111 400	141 400	334 000	22 100	142 100	1 334 200
Yhteensä	265 500	98 700	267 000	332 100	153 500	168 200	432 100	53 900	187 100	1 958 200

Maksuosuudet 2024

	Asikkala	Hartola	Heinola	Hollola	litti	Kärkölä	Orimattila	Padasjoki	Sysmä	Yhteensä
Terveystuotot	81 400	28 000	146 600	133 700	43 200	27 500	100 600	32 600	46 100	639 700
Eläinlääkintähuolto	190 800	73 200	127 100	206 700	114 200	144 900	342 300	22 700	145 700	1 367 600
Yhteensä	272 200	101 200	273 700	340 400	157 400	172 400	442 900	55 300	191 800	2 007 300

Maksuosuudet 2025

	Asikkala	Hartola	Heinola	Hollola	litti	Kärkölä	Orimattila	Padasjoki	Sysmä	Yhteensä
Terveystuotot	83 400	28 700	150 200	137 000	44 200	28 200	103 100	33 400	47 300	655 500
Eläinlääkintähuolto	195 500	75 000	130 300	211 900	117 000	148 600	350 900	23 200	149 300	1 401 700
Yhteensä	278 900	103 700	280 500	348 900	161 200	176 800	454 000	56 600	196 600	2 057 200

Maksuosuudet 2026

	Asikkala	Hartola	Heinola	Hollola	litti	Kärkölä	Orimattila	Padasjoki	Sysmä	Yhteensä
Terveystuotot	85 500	29 400	154 000	140 400	45 300	28 900	105 600	34 200	48 500	671 900
Eläinlääkintähuolto	200 400	76 900	133 500	217 200	120 000	152 300	359 700	23 800	153 000	1 436 800
Yhteensä	285 900	106 300	287 500	357 600	165 300	181 200	465 300	58 000	201 500	2 108 700

Hyvinvointivaliokunta

Hyvinvoinnin palvelualue

Vastuhenkilö: Hyvinvointijohtaja Kim Strömmer

Tuloarviot ja määrärahat

Tuloslaskelma

Sitova TOIMINTAKATE	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Talousarvio 2023	Muutos- %	Talous- suunnitelma 2024	Talous- suunnitelma 2025	Talous- suunnitelma 2026
Toimintatuotot	4 183 339	4 191 000	3 909 700	-6,7 %	3 724 700	3 604 700	3 754 700
Myyntituotot	2 035 560	2 184 200	2 052 000	-6,1 %			
Maksutuotot	1 378 566	1 579 800	1 391 500	-11,9 %			
Tuet ja avustukset	681 414	335 000	388 500	16,0 %			
Vuokratuotot	55 426	75 500	65 200	-13,6 %			
Muut toimintatuotot	32 373	16 500	12 500	-24,2 %			
Toimintakulut	-50 570 791	-52 716 900	-55 152 400	4,6 %	-55 507 600	-55 390 700	-55 469 600
Henkilöstökulut	-24 879 124	-26 155 300	-27 729 000	6,0 %			
Palvelujen ostot	-12 811 012	-12 966 300	-13 436 700	3,6 %			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-972 363	-1 163 400	-1 186 300	2,0 %			
Avustukset	-1 502 238	-1 829 300	-1 633 300	-10,7 %			
Muut toimintakulut	-10 406 054	-10 602 600	-11 167 100	5,3 %			
TOIMINTAKATE	-46 387 452	-48 525 900	-51 242 700	5,6 %	-51 782 900	-51 786 000	-51 714 900
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 035	0	0	—	0	0	0
VUOSIKATE	-46 388 487	-48 525 900	-51 242 700	5,6 %	-51 782 900	-51 786 000	-51 714 900
Poistot ja arvonalentumiset	-642 011	-351 700	-158 000	-55,1 %	-61 800	-58 800	-102 000
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-47 030 498	-48 877 600	-51 400 700	5,2 %	-51 844 700	-51 844 800	-51 816 900

Palvelualuejohtajan katsaus

Hyvinvoinnin palvelualueen toiminta on pääosin lakisääteistä tai lailla ohjattua. Hyvinvoinnin palvelualue muodostuu varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaa-aikapalveluiden vastuualueista. Vapaa-aikapalveluiden vastuualue pitää sisällään nuoriso-, kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntapalveluiden sekä pakolais- ja maahanmuuttoasioiden kokonaisuudet. Hyvinvoinnin palvelualue vastaa ko. vastuualueiden toiminnan järjestämisestä, kehittämisestä, päätösten valmistelusta, toimeenpanosta ja seurannasta. Hyvinvoinnin palvelualueen toiminnan painopiste on huolehtia kuntalaisten hyvinvoinnista, oppimisesta ja sivistyksestä sekä mahdollistaa kuntalaisten omia toimintamahdollisuuksia.

Hyvinvoinnin palvelualueen palvelulupaukset **Varhaiskasvatus**

Tarjoamme lapsiystävällistä palvelua ja meille mahtuu hirveen monta luontoa.

- Kohtaamme jokaisen lapsen
- Kuuntelemme ja kasvatamme yhdessä
- Toimimme luotettavasti ja teemme turvallista arkea
- Teemme saumatonta yhteistyötä eri ammattilaisten kanssa

Perusopetus

Osallistumme ja opimme yhdessä uusissa ympäristöissä tulevaisuutta varten.

- Huomioimme opetuksessa oppilaiden yksilölliset tiedot ja taidot
- Varmistamme oikea-aikaisen kasvun ja oppimisen tuen
- Hyödynnämme kaikkien osaamista ja vahvuuksia
- Tuemme vanhemmuutta

Vapaa-aikapalvelut

Mahdollistamme kuntalaisille omanlaista, onnellista ja yhteisöllistä arjen hyvinvointia.

- Edistämme kuntalaisten vapaa-ajan toimintaa ja harrastamista
- Kehitämme yhdessä ja monialaisesti hyvinvointia tukevia rakenteita
- Tuemme kuntalaisten aktiivista ja turvallista elämää

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Palvelualueen toiminnassa painottuvat kehittämismyönteisyys, tulevaisuusorientaatio ja yhdessä tekeminen. Vuoden 2023 osalta suurin painoarvo tulee olemaan strategisten ohjelmien toteuttamisessa.

Ohjelmien tavoitteet ovat palvelualueen kehittämistyön pohjana tulevina vuosina. Uutta toteutukseen tuo se, että toimenpiteet avataan eri ikäryhmien osalta erikseen. Varhaiskasvatukseen, perusopetukseen ja vapaa-aikapalveluihin jokaiselle kohderyhmälle kuulluksi tulemisen -malli. Valtuustossa hyväksytyjen suunnitelmista muokataan uutta hyvinvointisuunnitelma mallia. Ennakoivaan hyvinvointiin pureudutaan liikunnan, ruoan, mielen ja päihdetyön kautta. Yhtenä osa-alueena

kiusaamisen ehkäisemisen- ja päihdetyön suunnitelma. Perhekeskustöön kehittämistä jatketaan ja tässä on elintärkeä yhteistyö uuden hyvinvointialueen kanssa. Kuntalaisten harrastustoiminnan kehittäminen ja mahdollistaminen eri tavoin jatkuu vuoden 2023 aikana. Monta luontoa-opintokokonaisuus käynnistyy varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen osalta vuoden 2023 aikana ja laajentuen koskettamaan myös muita kohderyhmiä seuraavina vuosina.

Henkilöstömenojen kasvuksi varataan 3,10 % vuodelle 2023 ja poistoissa on huomioitu palveluverkon muutokset 1.8.2023 Hälvälän koulun osalta. Hälvälän koulun oppilaat siirretään luokittain Tiilikankaan kouluun. Hälvälän koulun oppilaille on remontoitu tilat kesällä 2022. Vuoden 2023 osalta kustannusvähennyksiä syntyvät kiinteistö- ja tukipalveluista sekä henkilöstökuluista keskitämisen kautta. Vuoden 2023 osalta puhutaan viiden kuukauden kustannuksista, koska yhdistyminen tapahtuu elokuussa. Yhdistymisen kautta vähentyy myös Hälvälän lasten opetukselliset siirtokuljetukset, koska Hälvälän koululla ei ole liikuntasalia ja kovien materiaalien käsityö tilaa.

Hyvinvoinnin palvelualueen tehtävänä on omalla työllään, yhdessä muiden toimijoiden kanssa, pyrki varmistamaan kokonaisvaltainen ja monialainen hyvinvointityö ja huomioida maakunta- ja SOTE-uudistuksen vaikutukset toimintaympäristöön. Muutoksessa hyvinvoinnin palvelualueen keskeinen tehtävä on toiminnallisuuden varmistaminen, jotta kuntaan jäävät peruspalvelut vastaavat mahdollisimman hyvin kuntalaisten tarpeisiin. Hyvinvointialueet aloittavat 1.1.2023 ja hyvinvointipalveluista psykologit ja kuraattorit siirtyvät hyvinvointialueen palvelukseen. Hollolan osalta tämä tarkoittaa kahdeksan henkilön siirtymistä.

Varhaiskasvatuksessa toimintaa kehitetään ja sopeutetaan joustavasti vastaamaan hoidontarvetta. Osallistumisasteen nousu on myös mahdollinen vuoden 2023 aikana, jolla voi olla vaikutusta paikan saatavuuteen. Varhaiskasvatuksessa on kolmiportaisen tuen mallin otettu käyttöön 1.8.2022 alkaen.

Perusopetuksessa valmistellaan palveluverkon muutosta ja tehdään erityisen tuen järjestämisen suunnitelmaa tuleville vuosille. Oppilasmäärien laskun johdosta päivitetty suunnitelmat tehdään myös oppilasvirtojen ohjauksesta sekä tulevaisuuden henkilöstötarpeesta. Vuodesta 2023 lähtien palvelualueella tehdään yhtenäisen henkilöstösuunnitelma, johon arvioidaan henkilöstömuutokset kolme-viisi vuotta eteenpäin. Henkilöstömuutoksiin vaikuttavat palveluverkko, eläköitymiset, ryhmien yhdistämiset sekä ryhmien vähentämiset.

Palvelusuunnitelma 2023

Hollolan varhaiskasvatuksessa edistetään lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhdessä lapselle tärkeiden aikuisten kanssa. Lapsi aloittaa kotoisan polkunsu ympärillään luotettavat ja turvalliset varhaiskasvatuksen aikuiset.

Varhaiskasvatukseen mahtuu monta luontoa - moniammatillinen henkilöstö huomioi jokaisen lapsen yksilönä mahdollistaen lapsen hyvän päivän toteutumisen. Varhaiskasvatus tarjoaa perheystävällistä palvelua eloisissa ja kotoisissa oppimisympäristöissä, vehreän luonnon juurella.

Kouluissa oppiminen perustuu aktiiviseen toimintaan ja yhdessä tekemiseen lapsia ja perheitä osallistamalla. Oppimisella on monta luontoa. Koulut ja lähiympäristö on tehty toimintaa varten. Nykyaikaiset opetuskokonaisuudet murtavat rajoja. Oppilaat kohdataan yksilöinä heidän koulupolullaan.

Hollolan vapaa-aikapalveluiden toiminnan keskiössä on hyvinvoiva kuntalainen. Tarjolla on kaikille toimivat ja laaja-alaiset, aikaan ja ilmiöihin reagoivat palvelut, joista

löytyy jokaiselle jotakin. Vapaa-aikapalveluiden tärkein tehtävä on mahdollistaa kuntalaisille moninaiset mahdollisuudet omanlaiseen vapaa-ajan viettoon ja hyvinvoinnin tukeen. Tähän pääsemme tekemällä asioita yhdessä kuntalaisten, yhdistysten ja järjestöjen kanssa.

Palvelusuunnitelma taloussuunnitelmavuosille 2024-2026

Palvelualueen toiminnassa painottuvat kehittämismyönteisyys, tulevaisuusorientaatio, ennakointi ja yhdessä tekeminen. Vuosien 2024-2026 osalta suurin painoarvo tulee olemaan strategisten ohjelmien toteuttamisessa.

Toiminnalliset tavoitteet

Taloussarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho	Tavoitteen toteuttamiseen varattu määrärah
Digikompetenssin vahvistaminen <ul style="list-style-type: none"> osaamisen hankkimista ja kehittämistä (henkilöstö, lapset ja nuoret) uusia kykyjä, valmiuksia, keinoja ja tapoja toimia ja toteuttaa toimintaa sekä asiakaspalvelu kyvykkyys toimia tavoitteellisesti digitaalisissa ympäristöissä vahvistuu. 	Syntyy uusia käytänteitä, malleja, toimintatapoja, työn/palvelun tekemisen/toteuttamisen tapoja Hyödynnetään uusia digitaalisia areenoja vuorovaikutussuhteiden luomisessa Varhaiskasvatuksessa 1 digilaite/7 lasta <ul style="list-style-type: none"> lähtötaso 70 % Henkilökohtainen digilaite käytössä kaikilla 3-4 - ja 7-8 -luokkalaisilla <ul style="list-style-type: none"> lähtötaso 3- ja 7-luokkalaisilla digilaite 	Hyvän johtoryhmä	Laitevuokrat 3-4 lk ja 7-8 lk digilaitteet Digihankkeiden omarahotusosuudet: <ul style="list-style-type: none"> Esi- ja perusopetus 24.080 € Varhaiskasvatus 10.770 €

Ilmasto- ja ympäristötoimenpiteet

Toimenpide	Energian ja vedenkulutuksen seuranta
Kuvaus	Tilapalveluiden indikaattoritietoa ja järjestelmiä hyödyntäen pyritään löytämään ratkaisut energian ja vedenkulutuksen käytön tehostamiseen.
Tavoiteaikataulu	2023
Vastuutaho	Hallinto ja toimintayksiköt yhdessä tilapalveluiden kanssa.

Toimenpide	Kierrätyksen ja lajittelun tehostaminen
Kuvaus	Lajittelumahdollisuuksien lisääminen yksiköissä, lajittelu osaksi kasvatustyötä.
Tavoiteaikataulu	2023
Vastuutaho	Toimintayksiköt lähiesimiesten johdolla yhteistyössä elinvoiman ja tilapalveluiden kanssa.

Toimenpide	Lähiluontomahdollisuudet oppimisympäristönä
Kuvaus	Lähiympäristön (luonnonkoulun, pihakoulun) mahdollisuuksien hyödyntäminen opetuksessa ja oppimisessa sekä leikkiympäristönä.
Tavoiteaikataulu	2023
Vastuutaho	Toimintayksiköt lähiesimiesten johdolla ja vastuualueiden ympäristökoordinaattoreiden tuella.

Toimenpide	Seudullinen sivistyspalveluiden yhteistyö hyvinvointiverkostona
Kuvaus	Toimimme aktiivisesti osana alueellista sivistystoimen verkostoa ja yhteistyössä sidosryhmien kanssa, luoden kestäviä alueellisia palveluita ja vahvistaen jakamistaloutta (esim. alueellinen hankerahoitus palvelutoiminnan kehittämisessä).
Tavoiteaikataulu	2023-2025
Vastuutaho	Hyvinvointijohtaja, HYVA hallintopäällikkö

Tuloarviot ja määrärahat

Sitova TOIMINTAKATE

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Talousarvio- esitys 2023	Muutos-%
Toimintatuotot	4 183 339	4 191 000	3 909 700	-6,7 %
Toimintakulut	-50 570 791	-52 716 900	-55 152 400	4,6 %
TOIMINTAKATE	-46 387 452	-48 525 900	-51 242 700	5,6 %

Erittely määrärahoissa ja tuloarvioissa huomioon otetuista muutoksista

Toimintatuotot

Sisäisten tuottojen nousu	40 000
Maahanmuuttajapalveluiden korvaukset	50 000
IP-toiminnan tulojen muutos	12 000
Varhaiskasvatusmaksujen alentuminen	-70 000
Uimahallin tulojen vähentyminen	-100 000
Kotikuntakorvaustulojen vähentyminen	-213 300
Yhteensä	-281 300

Toimintakulut

Palkankorotus 3,1%	810 800
Tasausmaksun muutos	556 700
Muut henkilöstömuutokset	206 200
Kustannustason muutokset ml. vuokramenojen kasvu	1 257 800
Kotikuntakorvausmenot	-200 000
Avustusmenot (lapsiperheiden tukien vähentyminen vuoden 2021 tasolle)	-196 000
Yhteensä	2 435 500

Arvio vastualuekohtaisesta määrärahan jakautumisesta

Sivistystoimen hallinto			
	TP 2021	TA 2022	TAE 2023
Toimintatuotot	3 789 €	6 000 €	5 000 €
Toimintakulut	-573 983 €	-546 700 €	-613 800 €
TOIMINTAKATE	-570 195 €	-540 700 €	-608 800 €
Varhaiskasvatuspalvelut			
	TP 2021	TA 2022	TAE 2023
Toimintatuotot	1 179 083 €	1 148 300 €	1 110 000 €
Toimintakulut	-14 789 107 €	-16 324 700 €	-17 185 000 €
TOIMINTAKATE	-13 610 024 €	-15 176 400 €	-16 075 000 €
Perusopetuspalvelut			
	TP 2021	TA 2022	TAE 2023
Toimintatuotot	1 934 629 €	2 040 700 €	1 840 100 €
Toimintakulut	-29 912 313 €	-30 514 500 €	-31 951 200 €
TOIMINTAKATE	-27 977 684 €	-28 473 800 €	-30 111 100 €
Muut op.palv. ja hankkeet			
	TP 2021	TA 2022	TAE 2023
Toimintatuotot	626 438 €	350 000 €	350 000 €
Toimintakulut	-1 163 716 €	-764 600 €	-849 100 €
TOIMINTAKATE	-537 279 €	-414 600 €	-499 100 €
Vapaa-aikapalvelut			
	TP 2021	TA 2022	TAE 2023
Toimintatuotot	439 400 €	646 000 €	604 600 €
Toimintakulut	-4 131 671 €	-4 566 400 €	-4 553 300 €
TOIMINTAKATE	-3 692 271 €	-3 920 400 €	-3 948 700 €

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut

		Toteuma TP 2021	Ennuste TA 2022	Tavoite TA 2023
Varhaiskasvatus				
0-6 v:n ikäluokka yht. 31.12				
joista kunnan tuottamassa päiväkotihoidossa	588	1431	1497	1450
joista kunnan tuottamassa perhepäivähoidossa	40	540	575	
joista kunnan tukemassa yksityisessä päivähoitossa		44	32	
- palvelusetelillä		163	170	175
- yksityisen hoidon tuella		89	90	100
		74	80	75
joista esiopetuksessa		267	245	240
joista esiopetuksen lisäksi päivähoitossa		210	190	190
Kotihoidon tuki				
Tuen saajia, keskimäärin / vuosi	207	203	234	
Lapsia tuen piirissä, keskimäärin / vuosi		271	273	293
Kotihoidon tuki / tuensaaja / vuosi		3 726	4 800	3 758
Perusopetus				
Lapsia perusopetuksessa		2 516	2 550	2 528
Lapsia koululaisten iltapäivätoiminnassa		206	200	220
Kirjastopalvelut				
Lainausten määrä		279 977	255 000	280 000
Kävijöiden määrä		199 061	215 000	215 000
Kirjastojen aukioloaika eriteltynä 2021 alkaen:				
- omatoimiaika (tuntia/vko)		132	132	132
- kirjastoauto (tuntia/v/keskimäärin), 60 pysäkkiä		906	850	850
- palveluaika (tuntia/vko)		76	76	76
Nuorisopalvelut				
Nuorisotyön piiriin kuuluvien ikäluokka (0-28 vuotiaat)/lkm		6550	6410	6277
Liikuntapalvelut				
Uimahallin kävijämäärä (käyntikertojen lukumäärä)		38 000	140 000	120 000
Uimakoulutoimintaan osallistuvien lukumäärä	150	150	150	
Muut				
Wellamo-opisto, opetustunteja	9 139	10 498	10 498	

Elinvoimavaliokunta

Elinvoiman palvelualue

Vastuhenkilö: elinvoimajohtaja Heli Randell

Tuloarviot ja määrärahat

Tuloslaskelma (sis. Vesihuoltolaitos)

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Talousarvio 2023	Muutos- %	Talous- suunnitelma 2024	Talous- suunnitelma 2025	Talous- suunnitelma 2026
Toimintatuotot	23 464 188	23 973 100	25 262 800	5,4 %	24 794 600	23 908 300	23 310 400
Myyntituotot	9 371 466	9 655 500	10 085 400	4,5 %			
Maksutuotot	378 966	392 000	383 000	-2,3 %			
Tuet ja avustukset	676 498	393 000	522 000	32,8 %			
Vuokratuotot	12 757 266	13 371 100	14 090 400	5,4 %			
Muut toimintatuotot	279 992	161 500	182 000	12,7 %			
Valmistus omaan käyttöön	69 303	50 000	50 000	0,0 %	50 000	50 000	50 000
Toimintakulut	-25 733 636	-26 748 300	-26 020 100	-2,7 %	-25 880 600	-25 481 100	-26 338 000
Henkilöstökulut	-5 167 302	-5 822 400	-5 903 200	1,4 %			
Palvelujen ostot	-12 765 047	-13 723 000	-12 498 800	-8,9 %			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 357 104	-3 319 700	-4 012 700	20,9 %			
Avustukset	-1 945 176	-1 802 000	-1 734 000	-3,8 %			
Muut toimintakulut	-2 499 007	-2 081 200	-1 871 400	-10,1 %			
TOIMINTAKATE	-2 200 145	-2 725 200	-707 300	-74,0 %	-1 036 000	-1 522 800	-2 977 600
Rahoitustuotot ja -kulut	-312 177	-307 800	-307 900	0,0 %	-335 100	-361 700	-397 300
VUOSIKATE	-2 512 322	-3 033 000	-1 015 200	-66,5 %	-1 371 100	-1 884 500	-3 374 900
Poistot ja arvonalentumiset	-8 190 328	-8 972 100	-9 745 400	8,6 %	-8 479 400	-9 225 500	-9 974 400
Poistoero, varausten ja	5 898	250 000	250 000	0,0 %	250 000	250 000	250 000
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-10 696 752	-11 755 100	-10 510 600	-10,6 %	-9 600 500	-10 860 000	-13 099 300

Palvelualuejohtajan katsaus

Elinvoiman palvelualue edesauttaa monipuolisten asumismahdollisuuksien syntymistä ja huolehtii yritysten toimintaedellytysten kehittämisestä. Palvelualue tuottaa asumisen ja elinkeinoelämän tarvitsemat maankäytön ja kuntatekniikan palvelut, huolehtii osaltaan joukkoliikenteen suunnittelusta ja asuntotoimen viranomais-tehtäväjärjestelyistä ja vastaa rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaisen palveluiden järjestämisestä. Lisäksi palvelualue huolehtii työllisyysasioista, elinkeinotoimen tehtävistä, joukkoliikennepalveluista (LSL) sekä päiväkotien ja koulujen ruoka- ja siivouspalveluista.

Yhtenä osakokonaisuutena vastuualueen käyttötaloudessa on varattu budjetti kunnan kiinteistöasioiden hoitoon (pl investoinnit, jotka tilataan erikseen). Työt tilataan Hollolan Tilapalvelut Oy:ltä.

Palvelualue toimii elinvoimavaliokunnan ohjauksessa tuottaen tehokkaita, taloudellisia ja asiakaslähtöisiä palveluita pääasiassa kuntalaisille. Elinvoimavaliokunnan alaisuudessa toimii seitsemän vastuualuetta: kehitys- ja kaavoituspalvelut, kuntatekniikka, rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu, vesihuoltolaitos, ruoka- ja siivouspalvelut, työllisyyspalvelut sekä elinvoiman hallinto (sis. elinkeinopalvelut ja joukkoliikenne).

Palvelualueen organisaatioon kuuluu ympäristöterveydenhuollon taseyksikkö. Ympäristöterveydenhuolto toimii ympäristöterveyslautakunnan alaisuudessa, joka hyväksyy taseyksikön talousarvion. Ympäristöterveyslautakunnan alaiset vastuualueet ovat: eläinlääkintähuolto, terveydensuojelu sekä ympäristöterveydenhuollon hallinto ja lautakunta. Ympäristöterveydenhuolto palvelee seudullisesti 8 kunnan tarpeita.

Vuoden 2023 elinvoiman palvelualueella aloittaa uutena vastuualueena työllisyyspalvelut. Muutoksen peruste työllisyyspalveluiden osalta on se, että työllisyyden hoidon taloudellinen merkitys tulee jatkossa korostumaan kunnissa, ja erillisenä vastuualueena seuranta näkyy paremmin päätöksenteossa.

Aluehallintouudistuksen seurauksena palo- ja pelastustoimen rahoitus siirtyy aluehallituksen vastuulle. Toiminnallisesti siirto näkyy ainoastaan palvelualueen talousarviossa; kulut pienenevät noin 2,4 M€. Palvelut on tuotettu Päijät-Hämeen Pelastuslaitoksesta jo pitkään.

Palvelusuunnitelma 2023

Palvelualue jatkaa normaalia toimintaansa. Vastuualuekohtaisissa teksteissä on kerrottu muutokset vuoteen 2022 verrattuna ja palvelusuunnitelmat sekä vuodelle 2023 että vuosille 2024-2026. Vuonna 2023 uudet resurssit ja kehittäminen näkyvät palvelualueen strategisten hankkeiden toteutuksissa.

Kunnan kehityksen ja tulevaisuuden kannalta tärkein tehtävä on maanhankinnassa onnistuminen. Maanhankinnan toteutuminen varmistaa maankäyttöön liittyvien suunnitelmien toteutuksen mahdollistamisen strategisen yleiskaavan pohjalta. Samalla luodaan mahdollisuudet asukas- ja yritysmäärien lisäämiselle. Koko kunnan strategisten hankkeiden rahoitus ja tavoitteet (mukaan lukien elinvoiman palvelualue) löytyvät kunnanhallituksen talousarvioesityksestä.

Kunnan yksi tärkeimmistä strategisista hankkeista on keskustan kehittäminen. Hollolan kuntakeskuksesta puuttuu vetovoimainen keskustatoimintojen palvelukeskittymä, joka sisältää niin kaupallisia ja kunnallisia palveluita, kulttuuritoimintoja ja ravintoloineen sekä ajanmukaisine kokous- ja esiintymistiloineen. Keskustakortteleiden kehitystyö on alkanut vuonna 2023 kehittäjäkonsultin valinnalla ja tilatarvekartoituksella sekä palvelukartoituksella, jonka pohjalta hanke etenee vuonna 2023 suunnitteluvaiheeseen sekä asemakaavamuutoksen laadintaan.

Investointiohjelman toteutuksella vastataan sekä kuntatekniikan, vesihuollon, palvelujen (kiinteistöt) ja väestön ja elinkeinoelämän tarpeisiin.

Palvelusuunnitelma taloussuunnitelmavuosille 2024-2026

Taloussuunnitelmavuosina jatketaan strategisten hankkeiden ja investointiohjelman toteuttamista sekä ylläpidetään talousarvion mukaista palvelutuotantoa.

Vuonna 2025 alkaa TE24 muutoshankkeen mukaisesti työllisyyspalveluiden tarjoaminen kunnista, johon on valmistauduttu vuodesta 2021 lähtien (kuntakoikeilu).

Toiminnalliset tavoitteet

Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho	Tavoitteen toteuttamiseen varattu määräraha
Rakennustietojen selvitysprojekti. Kiinteistöverotuksen perusteena käytettävien rakennustietojen selvittäminen ja korjaaminen.	Koko kunnan alueen rakennustietojen selvitystyö palveluhankintana 2022-2023. Tavoitetasona kaikille 2017-2023 ajalla tehdyille selvityksille yht. 10 % / 400 000 e pysyvä lisäys kiinteistöverokertymään verrattuna 2017 vuoden tilanteeseen ensimmäisten selvitystöiden alkaessa.	Kehityspäällikkö	Sisältyy talousarvioon. Vuodelle 2023 varattu 85 000 e palveluhankinnan maksuerien mukaisesti.

Ilmasto- ja ympäristötoimenpiteet

Toimenpide	Toteutetaan Hollolan Tilapalvelu Oy:n energiansäästösuunnitelmat (päättös elva 4.10.2022, kh 2022)
Kuvaus	Energiansäästötoimenpiteistä on pitkä lista, jotka kohdistuvat kaikki rakennuksiin.
Tavoiteaikataulu	2023
Vastuutaho	Reijo Reponen

Tuloarviot ja määrärahat

Elinvoiman palvelualue ilman vesihuoltolaitosta

Sitova TOIMINTAKATE

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Talousarvioesitys 2023	Muutos-%
Toimintatuotot	18 695 743	19 268 200	20 410 300	5,9 %
Valmistus omaan käyttöön	69 303	50 000	50 000	0,0 %
Toimintakulut	-23 183 266	-24 332 300	-23 260 600	-4,4 %
TOIMINTAKATE	-4 418 220	-5 014 100	-2 800 300	-44,2 %

Erittely määrärahoissa ja tuloarvioissa huomioon otetuista muutoksista

Muutos	1000 e
Toimintatuotot	
Liikennepalvelut, matkustajamäärien alenemisesta johtuva tulojen vähennys	-30
Kiinteistöpalvelut, sisäisten vuokrien muutos menojen mukaisesti	687
Työllisyyspalvelut, palkkatukitulon lisäys	44
Puunmyyntituottojen lisäys	150
Ruoka- ja siivouspalvelun sisäisten veloitusmenojen muutos menojen mukaisesti	238
Muut tulojen muutokset	53
Yhteensä	1 142
Toimintakulut	
Palo- ja pelastustoimen siirto hyvinvointialueelle	-2 390
Joukkoliikenteen kuljetuskustannusten nousu (mm. uusi runkolinja ja polttoainekulujen nousu)	118
Kiinteistöpalvelun toimintakulujen nousu	766
Kiinteistöpalvelun PTS korjauskulujen vähennys	-130
Työmarkkinatuen kuntaosuuden vähennys	-100
Työllisyyspalvelun kulujen lisäys (Työllisyysvaroin työllistettävien kulujen lisäys)	262
Hämeenlinnantien liikennevalojen uusiminen	35
Metsänhoitokulujen lisäys	47
Rakennusten purku hankituilta maa-alueilta	150
Rakennusvalvonnan tasapainotusohjelman kiinteistöveroprojektin kulujen siirto	-25
Vesiensuojeluyhdistysten jäsenyydet	25
Tasausmaksun vaikutus	-235
Ruoka- ja siivouspalvelun kustannusten nousu	215
Palkankorotusten vaikutus ja kustannusten nousu	158
Yhteensä	-1 104

Arvio vastualuekohtaisesta määrärahan jakautumisesta

Kuntatekniikka

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	428 003 €	336 500 €	357 500 €	357 500 €	357 500 €	357 500 €
Valmistus omaan käyttöön	69 242 €	50 000 €	50 000 €	50 000 €	50 000 €	50 000 €
Toimintakulut	-2 502 604 €	-2 562 800 €	-2 740 500 €	-2 712 800 €	-2 727 900 €	-2 743 300 €
TOIMINTAKATE	-2 005 359 €	-2 176 300 €	-2 333 000 €	-2 305 300 €	-2 320 400 €	-2 335 800 €

Elinvoiman hallinto

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	1 041 454 €	1 000 000 €	985 000 €	985 000 €	985 000 €	985 000 €
Toimintakulut	-5 068 671 €	-4 947 900 €	-2 597 300 €	-2 603 900 €	-2 610 900 €	-2 617 900 €
TOIMINTAKATE	-4 027 218 €	-3 947 900 €	-1 612 300 €	-1 618 900 €	-1 625 900 €	-1 632 900 €

Työllisyyspalvelut

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	296 659 €	263 000 €	307 000 €	307 000 €	307 000 €	307 000 €
Toimintakulut	-2 867 471 €	-3 002 600 €	-3 164 400 €	-3 178 000 €	-3 191 500 €	-3 205 000 €
TOIMINTAKATE	-2 570 812 €	-2 739 600 €	-2 857 400 €	-2 871 000 €	-2 884 500 €	-2 898 000 €

Kehitys- ja kaavoituspalvelut

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	977 437 €	931 000 €	1 098 000 €	1 035 200 €	1 025 200 €	1 035 200 €
Toimintakulut	-1 487 416 €	-1 435 700 €	-1 651 200 €	-1 390 100 €	-1 396 500 €	-1 412 900 €
TOIMINTAKATE	-509 979 €	-504 700 €	-553 200 €	-354 900 €	-371 300 €	-377 700 €

Rakennus- ja ympäristövalvonta

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	312 961 €	299 000 €	299 000 €	299 000 €	299 000 €	299 000 €
Toimintakulut	-767 816 €	-861 300 €	-848 000 €	-799 300 €	-765 700 €	-776 800 €
TOIMINTAKATE	-454 855 €	-562 300 €	-549 000 €	-500 300 €	-466 700 €	-477 800 €

Kiinteistöpalvelut

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	11 940 482 €	12 536 600 €	13 223 900 €	13 028 700 €	12 114 900 €	11 344 700 €
Toimintakulut	-6 821 593 €	-7 626 500 €	-8 149 000 €	-8 545 500 €	-8 191 000 €	-8 924 700 €
TOIMINTAKATE	5 118 890 €	4 910 100 €	5 074 900 €	4 483 200 €	3 923 900 €	2 420 000 €

Siivous- ja ruokapalvelut

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	3 698 746 €	3 902 100 €	4 139 900 €	4 039 300 €	4 006 000 €	4 096 000 €
Toimintakulut	-3 667 694 €	-3 895 500 €	-4 110 200 €	-4 014 200 €	-3 982 900 €	-4 074 900 €
TOIMINTAKATE	31 052 €	6 600 €	29 700 €	25 100 €	23 100 €	21 100 €

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut

	TP 2021	TA 2022	TA 2023
Kuntatekniikka			
Katujen rakentaminen ja perusparantaminen, km	1,8	2,6	1,5
Kevyen liikenteen väylien rakentaminen ja perusparantaminen, km	1,7	0,4	0,3
Leikkipaikkojen rakentaminen ja perusparantaminen, kpl	2	2	2
Liikuntapaikkojen ja -alueiden hoitokustannukset, t€ (netto)	492	457	506
Maaomaisuuden hallinta ja paikkatieto			
Raakamaan hankinta, hehtaaria	19,8	70	25
Tonttireserviä (Erillispientalo) yht. kpl	312	420	350
Tonttireserviä (Asuinpientalo, Rivitalo), yht. k-m ²	41 176	38 000	40 000
Tonttireserviä (Kerrostalo, Asuin- ja liikehuoneisto) yht. k-m ²	22 060	12 500	22 000
Tonttireserviä (Teollisuus- ja varastorak.) yht. ha	46	27	43
Tonttireserviä (Liike- ja toimistorak.) yht. ha	14	9	14
Tonttireserviä (Tavaraliikenneterminaali) yht. ha	65	65	65
Tonttireserviä (Palvelurak.) yht. ha	1	1	1
Uusia erillispientalontteja annettu luovutukseen	16	25	30
Myyty tai vuokrattu (Erillispientalo), kpl	21	25	30
Myyty tai vuokrattu (Asuinpientalo, Rivitalo), k-m ²	0	1 200	1 800
Myyty tai vuokrattu (Kerrostalo, Liikehuoneisto), k-m ²	2400	2500	2400
Kaavoitus			
Asemakaava ja muutos yhteensä ha	32,5	50	70
Uusia kaavoitettuja tontteja (Erillispientalo), kpl	56	50	60
Uutta rakennusoikeutta (Asuinpientalo, Rivitalo), k-m ²	4 230	2 000	2 500
Uutta rakennusoikeutta (Kerrostalo, sis. liikehuoneistoja), k-m ²	0	0	0
Rakennusvalvonta			
Rakennuslupien ja ilmoitusten määrä, kpl	335	310	310
Valmistuneet asunnot, kpl	51	50	50
Asuinrakennukset myönnettyissä luvissa, k-m ²	12 582	8 000	8 000
Vapaa-ajan rakennukset myönnettyissä luvissa, k-m ²	1 059	800	800
Palvelu- ja liikerakennukset myönnettyissä luvissa, k-m ²	56	2 000	2 000
Teollisuus- ja varastorakennukset myönnettyissä luvissa, k-m ²	1 709	2 000	2 000
Ympäristönsuojelu			
Ympäristölupapäätökset, kpl	0	3	3
Maa-aineslupapäätökset, kpl	0	1	1
Valvontaohjelman mukaiset ympäristö- ja maa-aineslupien tarkastukset, kpl	20	35	30
Vireillä olevat hallintovireillepanot, kpl		20	20
Siivous- ja ruokapalvelu			
Siivouksen kokonaiskustannukset €/siiv.m ² /pv	0,1	0,09	0,11
Ruokapalvelu, kouluaterian keskihinta/€	2,72	2,81	2,95
Liikennepalvelut			
Kuljetusoppilaiden määrä/käyttöaste linjaliikenteessä (%)	48,2	60	60
Matkustaja/Nousijamäärät kpl/v (linjaliikenne), sis. koululaiset	261 625	300 000	300 000
Nettokustannukset euro/nousu	3,02	1,50	2,00
Palveluliikenne (HOPPA) matkustajamäärät/v	2 244	3 500	3 000

Elinkeinopalvelut

Yritysten toimipisteet, kpl	1 645	1 630	1 620
Alueella sijaitsevien toimipaikkojen henkilöstömäärä (Talous- tutka)	2 848	3 100	3 000
Alueella sijaisevien toimipaikkojen liikevaihto milj. € (Talous- tutka)	511	525	515
Uusien yritysten (sis. yksin yr.) määrä, kpl	125	120	130
Lopettaneiden yritysten (sis. yksin yr.) määrä	90	80	80
Kuntabarometri/yritysturvallisuus (asteikko 1-5) (tulos/vastaajamäärä) - mitataan vain joka toinen vuosi.	ei kyselyä	2,9 (80)	ei kyselyä

Työllisyyspalvelut

Suunnitelmavelka 41 % 9/2021		<20%	<35%
Palkkatuella työllistettyjen määrä (57 hlö)/2021)	66	75	80

Kiinteistöpalvelut

Kiinteistöjen korjausvelka (M€)	7,1	7,5	7,5
Energiatehokkuus, sähkö (kW/m3)	17,5	16	16
Energiatehokkuus, lämpö (kW/m3)	30,4	35	35

Vesihuoltolaitos

Vastuhenkilö: Vesihuoltopäällikkö Riikka Johansson

Vesihuoltopäällikön katsaus

Hollolan vesihuoltolaitos vastaa Hollolan kunnan yleisen vesihuollon huolehtimisesta vesihuoltolain ja muun lainsäädännön mukaisesti. Hollolan kunta on sopinut vesihuoltopalvelujen tuottamisesta Lahti Aqua Oy:n kanssa konsessiosopimukseen perustuen vuodesta 2008 alkaen. Nykyinen sopimus on voimassa vuoden 2025 loppuun asti, minkä jälkeen sitä voidaan jatkaa 5 vuoden jaksoissa. Hollolan vesihuoltolaitos omistaa vedenottamot, talousvesi-, jätevesi- ja hulevesiverkostot sekä Hämeenkosken jätevedenpuhdistamon ja vastaa investointien suunnittelusta, toteutuksesta ja rahoituksesta.

Vastualueen palvelusuunnitelma vuodelle 2023

Vesihuoltolaitos huolehtii vedenhankinnasta ja jakelusta sekä viemäröinnistä kunnan hyväksymällä toiminta-alueella, jolle ei ole vuodelle 2023 näköpiirissä muutostarpeita.

Laitoksen toimintakulut katetaan palveluja käyttäviltä asiakkailta perittävien vesihuoltomaksuin, joiden päivitetty hinnasto tulee voimaan 1.1.2023 alkaen. Hinnastossa on varauduttu suurentuneisiin investointi- ja käyttökustannuksiin korottamalla perusmaksua 10 %. Lisäksi Hollolan kilpailukykyä suuremmille rakennushankkeille parannettiin kohtuullistamalla niiden liittymismaksuja. Vedenkulutus ja sitä kautta käyttömaksutulot voivat laskea, kun koronaepidemian vaikutukset vedenkulutukseen vähenevät.

Ympäristönsuojelun vesihuoltoverkostoihin liittymiskehityshankkeen jatkuminen parantaa osaltaan vesihuoltolaitoksen tuloja, mutta aiheuttaa osaltaan myös investointitarpeita, koska vesihuollon toiminta-alueella kaikille kiinteistöille ei ole vielä rakennettu liittymismahdollisuutta vesihuoltoverkostoihin.

Lahti Aqua Oy:n perimät palvelumaksut perustuvat vedenkulutukseen ja jätevesimääriin sekä verkostopituuksiin. Koronaepidemian hiipumisen lisäksi vedenkulutukseen voi vaikuttaa myös Ukrainan sodasta johtuva energiakriisi, mikä vaikuttaa energiakustannusten nousuun myötä etenkin jätevedenkäsittelyn palvelumaksuihin. Palvelumaksujen yksikköhinnat on sidottu kuluttajaindeksiin, joka on selvästi nousussa aiempiin vuosiin verrattuna, jolloin niiltä osin palvelumaksut tulevat nousemaan. Jätevedenkäsittelyn laskutusperusteena olevat virtaamamittaukset on uusittu ja niiden kunnossapitoon

kiinnitetään entistä enemmän huomiota, mikä on tarkentanut laskevasti tämän suurimman palvelumaksuosuuden muodostumista. Lahti Aqua Oy:n palvelumaksujen muodostumista, ennusteita ja toteutumista seurataan yhteistyöryhmän kokouksissa. Toteumaa on kuitenkin vaikea arvioida kuluvan vuoden aikana, jolloin lopulliset palvelumaksut selviävät vasta vuodenvaihteen jälkeen.

Vesihuollon investointihankkeet on rakennutettu tähän asti yhteistyössä kuntatekniikan kanssa tai ostopalveluna. Vesihuoltolaitokselle ollaan rekrytoimassa oma rakennuttajavalvoja, joka yhteistyössä kuntatekniikan kanssa rakennuttaisi vähintään verkostokohteet jatkossa. Laitosinvestointien rakennuttamisessa voidaan hyödyntää edelleen myös Lahti Aqua Oy:n erityisosaamista.

Vastualueen palvelusuunnitelma taloussuunnitelma vuosille 2024-2026

Vesihuoltolaitoksen tulot riippuvat vedenkulutuksesta sekä liittymismaksuista, jotka voivat vaihdella vuosittain myös maailmanlaajuisista kriiseistä johtuen. Vettä runsaasti kuluttavan teollisuuden saaminen (esim. vesipulottamo) kuntaa parantaisi vesihuoltolaitoksen tuloja, mutta niiden toteutuminen on epävarmaa.

Lahti Aqua Oy:n palvelumaksujen muodostumista, ennusteita ja toteutumista seurataan yhteistyöryhmän kokouksissa, mutta palvelumaksujen ennustaminen on haasteellista. Maksut perustuvat pääosin vedenkulutukseen ja jätevesimääriin, jotka voivat vaihdella vuosittain mm. sääolosuhteista johtuen. Energiakriisin ja kuluttajaindeksin muutokset vaikuttavat palvelumaksuihin. Jäteveden palvelumaksuihin voi vaikuttaa jatkossa myös Kärkölän jätevesien johtaminen vuodesta 2024 alkaen käsiteltäväksi Lahteen, minkä vuoksi sopimuksia on tarpeen päivittää.

Vesihuolto on kriittinen peruspalvelu, jonka investointeihin vaikuttavat useat eri tekijät. Hollolan vesihuoltolaitokselle kohdistuu suuria investointitarpeita uusien asemakaava-alueiden rakentamisesta ja etenkin vanhenevan verkoston saneeraustarpeista, jotta nykyinen hyvä toimintavarmuus voidaan turvata.

Vesihuoltolaitoksen taloutta seurataan tulojen ja menojen sekä investointitarpeiden perusteella. Tarpeen mukaan kuluttajilta perittäviä vesihuoltomaksuja tarkastetaan.

TuloslaskelmaSitova TILIKAUDEN
YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Talousarvio 2023	Muutos- %	Talous- suunnitelma 2024	Talous- suunnitelma 2025	Talous- suunnitelma 2026
Toimintatuotot	4 768 445	4 704 900	4 852 500	3 %	4 742 900	4 813 700	4 886 000
Myyntituotot	61	0	0	—	0	0	0
Toimintakulut	-2 550 370	-2 416 000	-2 759 500	14 %	-2 636 800	-2 614 700	-2 582 500
Henkilöstökulut	-82 399	-85 200	-141 300	66 %	-144 800	-148 300	-151 800
Palvelujen ostot	-2 338 626	-2 191 300	-2 479 500	13 %	-2 353 200	-2 327 600	-2 291 900
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-120 087	-130 300	-130 300	0 %	-130 300	-130 300	-130 300
Muut toimintakulut	-9 259	-9 200	-8 400	-9 %	-8 500	-8 500	-8 500
TOIMINTAKATE	2 218 136	2 288 900	2 093 000	-9 %	2 106 100	2 199 000	2 303 500
Rahoitustuotot ja -kulut	-312 343	-307 800	-307 900	0 %	-335 100	-361 700	-397 300
VUOSIKATE	1 905 792	1 981 100	1 785 100	-10 %	1 771 000	1 837 300	1 906 200
Poistot ja arvonalentumiset	-1 886 945	-1 981 100	-1 785 100	-10 %	-1 771 000	-1 837 300	-1 906 200
Poistoero	5 898	0	0	—	0	0	0
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	24 745	0	0	—	0	0	0

Erittely taseyksikön määrärahoissa ja tuloarvioissa huomioon otetuista muutoksista

Tulojen lisäys	+147 000 €
Kulujen lisäys rakennusten PTS-korjaukset ja purkutyöt	+190 000 €
Kustannusten nousu	+ 95 000 €
Arvonalentumiset, rakennuksen purku	+ 52 000 €
Poistojen vähennys	- 190 000 €

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut

Vesihuoltolaitos	TP 2021	TA 2022	TA 2023
Laskutettava vesimäärä, 1000 m ³	852	850	850
Laskutettava jätevesimäärä, 1000 m ³	822	830	820
Liittyjäkiinteistöjen määrä, kpl	4 592	4 650	4 670
Vesimaksu, €/m ³ (alv. 0%)	1,57	1,57	1,57
Investoinnit/liikevaihto (%)	62	50	50

4. Investointiosa

Investoinnit yhteensä

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
TALONRAKENNUS							
Menot	6 635	2 455	2 895	7 560	9 042	1 675	870
Rahoitusosuudet	0	0	0	0	0	0	0
Netto	6 635	2 455	2 895	7 560	9 042	1 675	870
MAA-JA VESIRAKENTAMINEN							
Menot	6 249	13 150	10 095	14 155	12 325	13 070	10 395
Rahoitusosuudet	0	0	0	0	0	0	0
Netto	6 249	13 150	10 095	14 155	12 325	13 070	10 395
MAA-ALUEIDEN MYYNIT							
Pysyvien vastaavien luovutustulot*	200	420	420	420	420	420	420
IRTAIN OMAISUUS							
Menot	131	514	980	455	472	555	205
Rahoitusosuudet	0	0	0	0	0	0	0
Netto	131	514	980	455	472	555	205
ARVOPAPERIT JA OSUUDET							
Menot	0	0	0	0	0	0	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot*	1 507	0	0	0	0	0	0
Netto	-1 507	0	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ							
Menot	13 015	16 119	13 970	22 170	21 839	15 300	11 470
Rahoitusosuudet	0	0	0	0	0	0	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	1 707	420	420	420	420	420	420
Netto	11 309	15 699	13 550	21 750	21 419	14 880	11 050

* Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuloissa esitetty luovutusarvo

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
MAA-ALUEET							
Menot	141	2 000	2 000	1 100	1 100	1 100	1 100

Määräraha on varattu maa-alueiden hankintaan.

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
MAA-ALUEIDEN MYYNNIT							
Tasearvo	0	120	120	120	120	120	120
Luovutusarvo	200	420	420	420	420	420	420
Myyntivoitto-/tappio	200	300	300	300	300	300	300

Maa-alueiden myynneistä arvioidaan saatavan 420 000 euron myyntitulot ja 300 000 euron myyntivoitot. Myyntivoitot on budjetoitu omana ei sitovana määrärahavarauksena talousarvioon.

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
KADUNRAKENNUS JA MUUT YLEISET ALUEET							
Menot	3 084	4 650	5 095	5 355	5 825	5 770	5 595
Rahoitusosuudet	0	0	0	0	0	0	0
Netto	3 084	4 650	5 095	5 355	5 825	5 770	5 595

Määräraha on varattu kadunrakennus ja muiden yleisten alueiden investointeihin. Tarkemmat erittelyt kohteista liitteenä olevassa investointiohjelmassa.

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
VESIHUOLTOLAITOS							
Menot	3 024	3 500	3 000	3 350	3 000	3 200	3 100
Rahoitusosuudet	0	0	0	0	0	0	0
Netto	3 024	3 500	3 000	3 350	3 000	3 200	3 100

Määräraha on varattu vesihuoltolaitoksen investointeihin. Tarkemmat erittelyt kohteista liitteenä olevassa investointiohjelmassa.

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
PERUSPARANNUKSET							
Menot	958	2 055	1 795	1 260	742	675	870
Rahoitusosuudet	0	0	0	0	0	0	0
Netto	958	2 055	1 795	1 260	742	675	870

Määräraha on varattu kiinteistöjen perusparannushankkeisiin. Tarkemmat erittelyt kohteista liitteenä olevassa investointiohjelmassa.

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
KORVAUS-/UUSINVESTOINNIT							
Menot	5 677	400	1 100	6 300	8 300	1 000	0
Rahoitusosuudet	0	0	0	0	0	0	0
Netto	5 677	400	1 100	6 300	8 300	1 000	0

Määräraha on varattu kiinteistöjen korvaus- ja uusinvestointeihin. Tarkemmat erittelyt kohteista liitteenä olevassa investointiohjelmassa.

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
ELINKEINOPOLIITTISET INVESTOINNIT							
Menot	0	3 000	0	4 350	2 400	3 000	600
Rahoitusosuudet	0	0	0	0	0	0	0
Netto	0	3 000	0	4 350	2 400	3 000	600

Määräraha on varattu elinkeinopoliittisiin investointeihin. Tarkempi hankekohtainen erittely liitteenä olevassa investointiohjelmassa.

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
IRTAIN OMAISUUS							
Menot	131	514	980	455	472	555	205
Rahoitusosuudet	0	0	0	0	0	0	0
Netto	131	514	980	455	472	555	205

Määräraha on varattu palvelualueiden irtaimen omaisuuden investointeihin.

Palvelualuekohtainen hanke-erittely:

Konsernipalvelut	840
Tietojärjestelmähankkeet	810
Muu irtain omaisuus	30
Hyvinvoinnin palvelualue	100
Hyvinvoinnin palvelualueen irtain	50
Elinvoiman palvelualue	174
Ruokapalveluiden kalusteet	40

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
ARVOPAPERIT JA OSUUDET							
ARVOPAPERIT JA OSUUDET							
Menot	0	0	0	0	0	0	0

Määräraha on varattu osakkeiden hankintoihin. Vuonna 2023 ei arvioida tarvittavan määrärahaa osakkeiden hankintaan.

5. Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelma osoittaa, miten tulorahoitus kattaa kunnan palvelujen tuottamisesta aiheutuvat menot. Tulorahoituksen riittävyttä arvioidaan toiminta- ja vuosikatteen sekä tilikauden tuloksen avulla.

Toimintakate on toimintatulojen ja -menojen erotus. Se osoittaa, paljonko toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla, käyttötalouden valtionosuuksilla ja rahoitustuloilla. Vuoden 2023 talousarviossa toimintakate vahvistuu vuoden 2022 ennusteeseen nähden 57,8 %:ia. Toimintakatteen vahvistuminen aiheutuu sotemenojen poistumisesta kunnan talousarviosta.

Vuosikate ilmoittaa, paljonko talousarviovuoden tulorahoituksesta jää investointien ja muiden pitkävaikutteisten menojen kattamiseen. Talouden tasapainoa arvioitaessa vuosikatteen riittävyttä tulisi verrata poistoihin ja nettoinvestointeihin. Vuoden 2023 talousarvion vuosikate kattaa suunnitelman mukaisista poistoista 155 %. Nettoinvestoinneista vuosikate kattaa n. 111 %, mikä aiheutuu verotulojen rytmihäiriöstä.

Tilikauden tulos kertoo tilikauden tulojen ja menojen erotuksen. Vuoden 2023 talousarvion tulos on 5,5 milj. euroa ylijäämäinen. Tilikauden tulosta voidaan vielä käsitellä rahastojen/tai varausten muutoksilla eli niin sanotuilla tuloksen käsittelyillä.

Tuloslaskelman viimeinen rivi osoittaa tilikauden yli-/alijäämän, joka vuonna 2023 on 5 783 900 euroa ylijäämäinen.

Verotulot

Verotulot koostuvat kunnallisverosta, yhteisöverosta ja kiinteistöverosta. Verotulojen arvioinnissa on käytetty Kuntaliiton kuntakohtaista veroennustekehikkoa. Kunnan verotuloista leikkaantuu sote-uudistuksen myötä lähes puolet.

Kunnallisvero

Kunnallisvero on arvioitu 43,0 milj. euroksi. Vuonna 2022 tuloveroprosentti on ollut 21 prosenttia. Vuodelle 2023 ja taloussuunnitelmavuosille kunnallisvero on laskettu 8,36 tuloveroprosentin mukaan. Arvio perustuu Kuntaliiton veroennustekehikkoon, jossa on huomioitu hallituksen budjettiriihessä tekemät päätökset sekä tilastokeskuksen uusimmat väestöennusteet. Vuoden 2023 kunnallisverokertymää nostaa etenkin tammi-kuussa maksettavat joulukuun 2022 leikkaamattomat verotilitykset. Tämän ns. rytmihäiriön johdosta verotulot tulevatkin laskemaan vuonna 2024.

Kiinteistövero

Kiinteistöverolaskelmat vuodelle 2022 perustuvat Hollolassa voimassa oleviin veroasteisiin. Kiinteistöveroa arvioidaan kertyvän n. 5,8 milj. euroa.

Kiinteistöveroprosentit verotuskohteittain eriteltynä:

	Hollola 2023	Raja-arvot 2023
Yleinen kiinteistöveroprosentti	1,15	0,93—2,00
Vakituinen asuinrakennus	0,55	0,41—0,80
Muut kuin vakituiset asuinrakennukset	1,10	0,93—2,00
Rakentamaton rakennuspaikka	*)	2,00—6,00
Yleishyödyllinen yhteisö	0,00	0,00—2,00
Voimalaitos	*)	enintään 3,10

*) Jos veroprosenttia ei ole määrätty, kiinteistövero asuntotarvikkeeseen kaavoitetusta rakentamattomasta rakennuspaikasta sekä voimalaitoksista maksuunpannaan yleisen kiinteistöveroprosentin mukaan.

Yhteisövero

Yhteisöveron kertymän arvioidaan olevan n. 3,2 milj. euroa. Sote-uudistuksen yhteydessä kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta alennetaan. Kuntaryhmän jako-osuuden määräaikainen korotus koski vuosia 2020-2021. Jako-osuuden nostolla kompensoitiin vuonna kunnille koronasta aiheutuvia tulomenetyksiä ja menolisäyksiä. Yhteisöveron jako-osuuden kautta on kompensoitu myös varhaiskasvatusmaksujen alentamista syksystä 2021 alkaen.

Valtionosuudet

Valtionosuusrahoitus on yleiskatteellinen tuloerä, jota ei ole korvamerkitty tiettyjen palvelujen järjestämiseen, vaan rahoituksen saaja päättää itse valtionosuusrahoituksensa tarkoituksenmukaisimmasta käytöstä.

Valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on ollut kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen saatavuuden varmistaminen tasaisesti koko maassa siten, että kansalaiset voivat saada tietyn tasoiset peruspalvelut asuinpaikastaan riippumatta. Tämä on toteutettu tasaamalla palvelujen järjestämisen kustannuseroja sekä kuntien välisiä tulopohjaeroja. Rakenteellisesti valtionosuusjärjestelmä on koostunut kahdesta osasta:

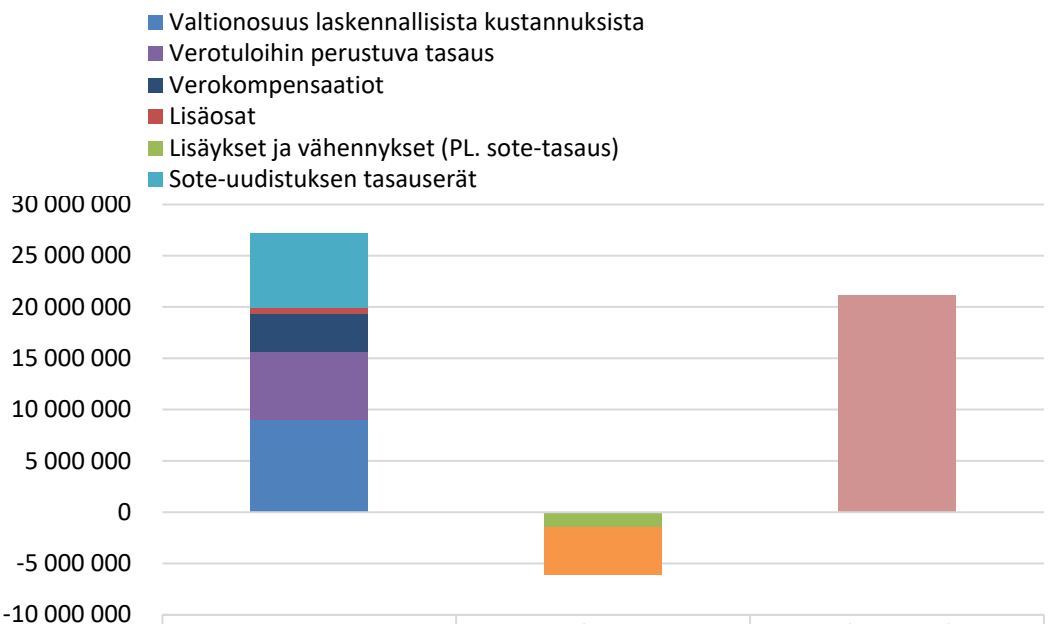
1. varsinaisesta valtionosuudesta, jolla myös tasataan kuntien kustannus- ja tarve-eroja ja
2. kuntien välisestä tulopohjan tasauksesta.

Kustannuserojen tasauksen laskentaperusteena ovat olleet asukasmäärän ja ikärakenteen lisäksi erilaiset olosuhdetekijät. Toisena valtionosuusjärjestelmän kiinteänä osana kuntien tulopohjaa on tasattu kunnan verotulojen perusteella. Järjestelmässä merkittävämpi rooli on ollut kustannuserojen tasauksella, jonka kautta

valtion raha ohjataan järjestelmään. Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus puolestaan on kuntien välinen. Järjestelmää täydentää tilapäisissä taloudellisissa vaikeuksissa oleville kunnille myönnettävä harkinnanvarainen valtionosuuden korotus.

Sote-uudistuksen yhteydessä uudistuu myös valtionosuusrahoitus. Kuntien valtionosuusjärjestelmään jää eriä, jotka eivät perustu tulevaisuuden kunnan tehtäviin, vaan menneisyyden kunnan sote-kustannuksiin (sotemuutosrajoihin ja siirtymätasaus). Kunnan kannalta yksi olennainen muutos koskee valtionosuuksien määräytymisen perustetta. Ikärakenteen perusteella määräytyy edelleen suurin osa valtionosuuksista, mutta painopiste kunnan näkökulmasta muuttuu. Kun tähän asti ”kallein/arvokain” ikäluokka on ollut ikäryhmä 85+, on jatkossa arvokain ikäluokka 13-15-vuotiaat. Peruspalvelujen valtionosuuksista kohdennettiin kunnille aiemmin ikärakenteen kautta n. 70%, 24% sairastavuuden ja 7% muiden tekijöiden perusteella. Sote-uudistuksen myötä kohdistusperusteet muuttuvat ja ikärakenteen kautta kuntiin kohdennetaan jatkossa 83,2% peruspalvelujen valtionosuuksista ja 16,8% muiden tekijöiden perusteella mm. hyte-kertoimen perusteella.

Valtionosuuden muodostuminen v. 2023

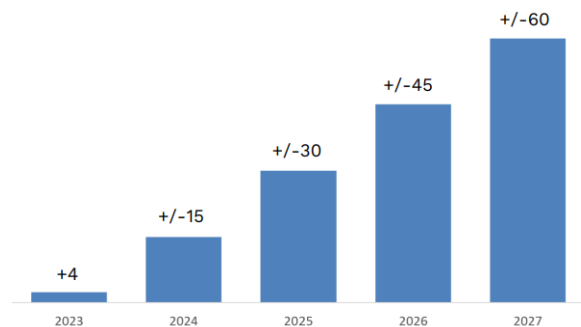

	Lisää valtionosuutta	Vähentää valtionosuutta	Valtionosuudet yhteensä
■ Yhteensä (netto)			21 169 891
■ OKM valtionosuus	0	-4 608 213	
■ Sote-uudistuksen tasaukerät	7 291 618	0	
■ Lisäykset ja vähennykset (PL. sote-tasaus)	0	-1 463 286	
■ Lisäosat	641 570	0	
■ Verokompensaatiot	3 620 599	0	
■ Verotuloihin perustuva tasaus	6 691 975	0	
■ Valtionosuus laskennallisista kustannuksista	8 995 628	0	

Vuonna 2023 Hollolan valtionosuusien arvioidaan olevan 21,0 milj. euroa. Arvio perustuu Kuntaliiton ja valtiovarainministeriön alustaviin laskelmiin. Soteuudistuksen tasaukerät näennäisestä vahvistavat tulosta, vaikka muutos onkin meille negatiivinen. Sekä muutosrajoitin että siirtymätasaus jäävät pysyväksi osaksi kuntien valtionosuutta ja osuus tarkistetaan kerran vuosien 2021 ja 2022 tilinpäätöstietoja vastaaviksi.

Sote-muutosrajoittimen vaikutus lasketaan vertaamalla siirtyviä kuluja (toimintakulut, poistot, verotuskustannusten alenema) siirtyviin tuottoihin (verotulojen ja valtionosuusien leikkaukset). Hollolan osalta siirtyvät laskennalliset kustannukset ovat 83 milj. euroa ja siirtyvät tulot 90,2 milj. euroa eli siirtyvien kustannusten ja tulojen erotus 7,2 milj. euroa. Tästä muutoksesta kompensoidaan kunnalle 60%. Muutosrajoitin lisää valtionosuuksia arviolta 4,3 milj. euroa vuonna 2023.

Valtionosuusuudistuksen yhteydessä tarkastellaan myös kunnan kokonaistasapainoa. Jotta kunnan tasapaino ei valtionosuusuudistuksessa kuitenkaan muuttuisi liian radikaalisti niin muutosta tasataan siirtymätasauksen kautta. Hollolan kunnan nykyinen tasapaino +197 euroa/asukas putoaisi muutoksessa 71 euroa/asukas tasolle. Tätä muutosta kompensoidaan järjestelmämuutoksen tasauksen kautta (siirtymätasaus) siten, että uuden kunnan valtionosuutta lisätään tai vähennetään tarvittaessa sen verran, että tasapainotila muuttuu maksimissaan 60 €/as. Kompensaation vaikutus Hollolan osalta on vuonna 2023 n. 3,0 milj. euroa. Kompensaatio alenee asteittain vuosina 2023-2027.

Tulevien vuosien valtionosuuksiin vaikuttaa vahvasti ikärakenne. Kun valtionosuus näkökulmasta arvokkain ikäluokka (13-15-vuotiaat) pienenee, vähenee myös kunnan valtionosuudet. Ikäryhmän 13-15 laskennallinen perushinta on 12 129,17 euroa / asukas, kun taas laskennallinen perushinta kaikkien yli 16-vuotiaiden osalta on vain 62,57 euroa / asukas. Kunnan omarahoitusosuus laskennallisista kustannuksista on valtiovarainministeriön laskelmien mukaan ensi vuonna 1359,98 euroa / asukas. Tilastokeskuksen v. 2021 julkaiseman väestöennusteen mukaan ikärakenteen muutos tulee vähentämään kunnan valtionosuuksia 0,5-0,8 milj. euroa / vuodessa. Tämän vähennyksen lisäksi siirtymätasauksen muutosrajoitin leikkaa valtionosuuksia joka vuosi. Vuoteen 2027 mennessä on arvioitu kunnan valtionosuusien vähenevän peräti 4,2 milj. euroa.

Rahoitustulot ja -menot

Rahoitustulot ja -menot sisältää mm. pitkäaikaisten lainojen korot, verotilitysten korot, antolainojen korot, vesihuoltolaitoksen tuloutuksen, viivästyskorot ja osinkotulot. Rahoituserät ovat arviolta n. 1,1 milj. euroa. Osinkotuottoja arvioidaan kertyvän n. 500 t euroa.

Korkotason nousu kasvattaa ensi vuoden korkomenoja. Korkotason nousu 0,6 %:ista 2,5 %:iin tarkoittaa kunnan nykyisellä lainakannalla reilu 1,0 milj. euron lisämenoa.

Poistot

Poistot käyttöomaisuudesta ja muista pitkävaikutteisista menoista yhteensä n. 10,0 milj. euroa (v. 2022 n. 9,4 milj. euroa). Poistoihin sisältyy kertaluonteisia arvonalentumisia purettavien ja käytöstä poistuvien kiinteistöjen osalta.

Tuloslaskelma

Tuloslaskelma

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Ennuste 2022	Talousarvio- esitys 2023	Muutos-%
Toimintatuotot	29 631 461	30 981 300	30 981 300	35 221 700	13,7 %
Myyntituotot	12 460 497	14 206 900	14 206 900	17 315 600	21,9 %
Maksutuotot	1 757 721	1 971 800	1 971 800	2 215 500	12,4 %
Tuet ja avustukset	2 107 746	878 000	878 000	1 040 500	18,5 %
Vuokratuotot	12 812 692	13 446 600	13 446 600	14 155 600	5,3 %
Muut toimintatuotot	492 805	478 000	478 000	494 500	3,5 %
Valmistus omaan käyttöön	69 303	50 000	50 000	50 000	0,0 %
Toimintakulut	-156 449 938	-167 886 400	-164 651 400	-91 643 400	-44,3 %
Henkilöstökulut	-32 846 562	-35 079 600	-35 079 600	-38 142 100	8,7 %
Palvelujen ostot	-102 560 675	-111 591 000	-108 356 000	-31 163 700	-71,2 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 398 458	-4 543 900	-4 543 900	-5 296 700	16,6 %
Avustukset	-3 565 682	-3 739 200	-3 739 200	-3 475 200	-7,1 %
Muut toimintakulut	-13 078 562	-12 932 700	-12 932 700	-13 565 700	4,9 %
TOIMINTAKATE	-126 749 175	-136 855 100	-133 620 100	-56 371 700	-57,8 %
Verotulot	99 699 980	100 000 000	103 000 000	52 000 000	-49,5 %
Kunnan tulovero	88 832 680	91 000 000	92 000 000	43 000 000	-53,3 %
Kiinteistövero	5 757 705	5 700 000	5 900 000	5 800 000	-1,7 %
Osuus yhteisöveron tuotosta	5 109 594	3 300 000	5 100 000	3 200 000	-37,3 %
Valtionosuudet	43 572 597	46 500 000	47 700 000	21 000 000	-56,0 %
Rahoitustuotot ja -kulut	781 475	121 900	621 900	-1 120 000	-280,1 %
VUOSIKATE	17 304 877	9 766 800	17 701 800	15 508 300	-12,4 %
Poistot ja arvonalentumiset	-8 963 673	-9 394 800	-9 394 800	-9 974 400	6,2 %
Satunnaiset tuotot ja kulut	1 426 745	0	0	0	—
Poistoero, varausten ja rahastojen muutokset	-9 673 269	250 000	250 000	250 000	0,0 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	94 680	622 000	8 557 000	5 783 900	-32,4 %
Tunnusluvut					
Asukasmäärä	23 090	23 007	23 007	22 874	
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	19 %	18 %	19 %	38 %	
Vuosikate/Poistot, %	193 %	104 %	188 %	155 %	
Vuosikate/asukas, euroa	749	425	769	678	

Tuloslaskelma suunnitelmavuosiin (sisältää taseyksiköt)

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Talousarvio 2023	Muutos-%	Talous- suunnitelma 2024	Talous- suunnitelma 2025	Talous- suunnitelma 2026
Toimintatuotot	29 631 461	30 981 300	35 221 700	13,7 %	34 754 700	33 795 900	33 491 800
Myyntituotot	12 460 497	14 206 900	17 315 600	21,9 %	17 145 500	17 199 300	17 493 800
Maksutuotot	1 757 721	1 971 800	2 215 500	12,4 %	2 103 800	1 995 000	2 156 600
Tuet ja avustukset	2 107 746	878 000	1 040 500	18,5 %	1 040 500	1 040 500	1 040 500
Vuokratuotot	12 812 692	13 446 600	14 155 600	5,3 %	13 970 400	13 066 600	12 306 400
Muut toimintatuotot	492 805	478 000	494 500	3,5 %	494 500	494 500	494 500
Valmistus omaan käyttöön	69 303	50 000	50 000	0,0 %	50 000	50 000	50 000
Toimintakulut	-156 449 938	-167 886 400	-91 643 400	-45,4 %	-92 206 800	-91 807 500	-92 984 200
Henkilöstökulut	-32 846 562	-35 079 600	-38 142 100	8,7 %	-38 867 400	-39 389 100	-39 749 200
Palvelujen ostot	-102 560 675	-111 591 000	-31 163 700	-72,1 %	-31 108 900	-30 642 800	-30 773 600
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 398 458	-4 543 900	-5 296 700	16,6 %	-5 306 000	-5 201 100	-5 671 400
Avustukset	-3 565 682	-3 739 200	-3 475 200	-7,1 %	-3 475 200	-3 475 200	-3 475 200
Muut toimintakulut	-13 078 562	-12 932 700	-13 565 700	4,9 %	-13 449 300	-13 099 300	-13 314 800
TOIMINTAKATE	-126 749 175	-136 855 100	-56 371 700	-58,8 %	-57 402 100	-57 961 600	-59 442 400
Verotulot	99 699 980	100 000 000	52 000 000	-48,0 %	48 800 000	49 600 000	50 300 000
Kunnan tulovero	88 832 680	91 000 000	43 000 000	-52,7 %	40 000 000	40 800 000	41 500 000
Kiinteistövero	5 757 705	5 700 000	5 800 000	1,8 %	5 800 000	5 800 000	5 800 000
Osuus yhteisöveron tuotosta	5 109 594	3 300 000	3 200 000	-3,0 %	3 000 000	3 000 000	3 000 000
Valtionosuudet	43 572 597	46 500 000	21 000 000	-54,8 %	19 961 000	19 066 000	18 199 000
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	32 607 495	34 300 000	15 500 000	-54,8 %	14 461 000	13 566 000	12 699 000
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-4 395 234	-5 000 000	-4 600 000	-8,0 %	-4 600 000	-4 600 000	-4 600 000
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	5 523 864	6 400 000	6 700 000	4,7 %	6 700 000	6 700 000	6 700 000
Verotulomenetysten kompensaatio	9 836 472	10 800 000	3 400 000	-68,5 %	3 400 000	3 400 000	3 400 000
Rahoitustuotot ja -kulut	781 475	121 900	-1 120 000	-1018,8 %	-904 100	-719 500	-770 100
Korkotuotot	3 627	3 000	3 000	0,0 %	3 000	3 000	3 000
Muut rahoitustuotot	1 291 757	817 700	617 700	-24,5 %	617 700	617 700	617 700
Korkokulut	-207 707	-390 100	-1 432 000	267,1 %	-1 216 100	-1 031 500	-1 082 100
Muut rahoituskulut	-306 201	-308 700	-308 700	0,0 %	-308 700	-308 700	-308 700
VUOSIKATE	17 304 877	9 766 800	15 508 300	58,8 %	10 454 800	9 984 900	8 286 500
Poistot ja arvonalentumiset	-8 963 673	-9 394 800	-9 974 400	6,2 %	-8 811 200	-9 634 300	-10 426 400
Satunnaiset tuotot ja kulut	1 426 745	0	0	—	0	0	0
Poistoero, varausten ja rahastojen muutokset	-9 673 269	250 000	250 000	0,0 %	463 300	563 300	1 113 300
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	94 680	622 000	5 783 900	829,9 %	2 106 900	913 900	-1 026 600

Kokonaistarkastelu

Taseyksiköiden vaikutukset koko kunnan laskelmaan

Tuloslaskelma

	Kunta	Vesihuolto- laitos	Ympäristö- terveydenhuolto	Talousarvio 2023
Toimintatuotot	27 315 500	4 852 500	3 053 700	35 221 700
Myyntituotot	9 850 400	4 852 500	2 612 700	17 315 600
Maksutuotot	1 774 500	0	441 000	2 215 500
Tuet ja avustukset	1 040 500	0	0	1 040 500
Vuokratuotot	14 155 600	0	0	14 155 600
Muut toimintatuotot	494 500	0	0	494 500
Valmistus omaan käyttöön	50 000	0	0	50 000
Toimintakulut	-85 830 200	-2 759 500	-3 053 700	-91 643 400
Henkilöstökulut	-35 949 800	-141 300	-2 051 000	-38 142 100
Palvelujen ostot	-27 919 300	-2 479 500	-764 900	-31 163 700
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-5 129 400	-130 300	-37 000	-5 296 700
Avustukset	-3 475 200	0	0	-3 475 200
Muut toimintakulut	-13 356 500	-8 400	-200 800	-13 565 700
TOIMINTAKATE	-58 464 700	2 093 000	0	-56 371 700
Verotulot	52 000 000	0	0	52 000 000
Kunnan tulovero	43 000 000	0	0	43 000 000
Kiinteistövero	5 800 000	0	0	5 800 000
Osuus yhteisöveron tuotosta	3 200 000	0	0	3 200 000
Valtionosuudet	21 000 000	0	0	21 000 000
Kunnan peruspalvelujen	15 500 000	0	0	15 500 000
Opetus- ja kulttuuritoimen muut	-4 600 000	0	0	-4 600 000
valtionosuudet		0	0	
Verotuloihin perustuva	6 700 000	0	0	6 700 000
valtionosuuksien tasaus		0	0	
Verotulomenetysten kompensatio	3 400 000	0	0	3 400 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-812 100	-307 900	0	-1 120 000
VUOSIKATE	13 723 200	1 785 100	0	15 508 300
Poistot ja arvonalentumiset	-8 189 300	-1 785 100	0	-9 974 400
Poistoero, varausten ja rahastojen				250 000
muutokset	250 000	0	0	
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	5 783 900	0	0	5 783 900

6. Rahoitusosa

Rahoituslaskelmalla osoitetaan kuinka paljon kunnan varsinaisen toiminnan ja sen investointien nettokassavirta on ylijäämäinen tai alijäämäinen.

Talousarvion rahoitusosaan siirretään tuloslaskelmasta vuosikate ja investointiosasta investointien määrä ja niiden rahoitusosuudet.

Rahoitustoiminnan kassavirralla osoitetaan, miten alijäämäinen nettokassavirta on rahoituksellisesti katettu tai, miten ylijäämä on käytetty rahoitusaseman muuttamiseen.

Rahoituslaskelma Sisältää taseyksiköt	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Talousarvio 2023	Talous- suunnitelma 2024	Talous- suunnitelma 2025	Talous- suunnitelma 2026
Toiminnan rahavirta	17 150 967	9 466 800	15 208 300	10 154 800	9 684 900	7 986 500
Vuosikate	17 304 877	9 766 800	15 508 300	10 454 800	9 984 900	8 286 500
Satunnaiset erät	1 426 745	0	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjausevät	-1 580 655	-300 000	-300 000	-300 000	-300 000	-300 000
Investointien rahavirta	-11 298 956	-15 699 000	-13 550 000	-21 750 000	-21 419 000	-14 880 000
Investointimenot	-13 015 409	-16 119 000	-13 970 000	-22 170 000	-21 839 000	-15 300 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	0	0	0	0	0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 716 453	420 000	420 000	420 000	420 000	420 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	5 852 011	-6 232 200	1 658 300	-11 595 200	-11 734 100	-6 893 500
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset	128 499	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
Antolainasaamisten lisäykset	0	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000
Antolainasaamisten vähennykset	128 499	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Lainakannan muutokset	-8 093 348	5 146 200	-5 665 000	-3 980 000	7 319 200	8 319 000
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	13 000 000	0	0	10 000 000	10 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8 093 348	-7 853 800	-5 665 000	-3 980 000	-2 680 800	-1 681 000
Lyhyäaikaisten lainojen muutos	0	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-259 193	0	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	-8 224 042	5 046 200	-5 765 000	-4 080 000	7 219 200	8 219 000
Rahavarojen muutos / vaikutus maksuvalmiuteen	-2 372 031	-1 186 000	-4 106 700	-15 675 200	-4 514 900	1 325 500
Tunnusluvut						
Investointien tulorahoitus	133 %	61 %	111 %	47 %	46 %	54 %
Lainanhoitokate	2,1	1,2	2,6	2,5	3,4	4,3

HOLLOLAN VESIHUOLTOLAITOS

Rahoituslaskelma

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Talousarvio 2023	Talous- suunnitelma 2024	Talous- suunnitelma 2025	Talous- suunnitelma 2026
Toiminnan rahavirta						
Tulorahoitus	1 905 792	1 845 600	1 785 100	1 771 000	1 837 300	1 906 200
Liikelijäämä	331 191	327 700	307 900	335 100	361 700	397 300
Poistot ja arvonalennukset	1 886 945	1 845 600	1 785 100	1 771 000	1 837 300	1 906 200
Rahoitustuotot ja -kulut	-312 343	-327 700	-307 900	-335 100	-361 700	-397 300
Tulorahoituksen korjauserät	0	0	0	0	0	0
Investointien rahavirta	-3 024 208	-3 140 000	-3 500 000	-3 100 000	-3 550 000	-4 000 000
Investointimenot	-3 024 208	-3 140 000	-3 500 000	-3 100 000	-3 550 000	-4 000 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 118 415	-1 294 400	-1 714 900	-1 329 000	-1 712 700	-2 093 800
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset	0	0	0	0	0	0
Antolainasaamisten lisäykset	0	0	0	0	0	0
Lainakannan muutokset	416 059	1 345 000	1 675 000	1 275 000	1 675 000	1 975 000
Pitkäaikaisten lainojen lisäys muilta	0	2 000 000	0	0	7 000 000	3 000 000
Pitkäaikaisen lainojen vähennys muilta	-625 000	-655 000	-325 000	-325 000	-325 000	-1 025 000
Lyhy aikaisten lainojen muutos kunnalta	1 041 059	0	2 000 000	1 600 000	-5 000 000	0
Oman pääoman muutokset						
Muut maksuvalmiuden muutokset	702 356	0	39 900	54 000	37 700	118 800
Saamisten muutos kunnalta	385 617	0	39 900	54 000	37 700	118 800
Saamisten muutos muilta	480 379	0	0	0	0	0
Korottomien velkojen muutos kunnalta	0	0	0	0	0	0
Korottomien velkojen muutos muilta	-163 639	0	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	1 118 415	1 345 000	1 714 900	1 329 000	1 712 700	2 093 800
Rahavarojen muutos	0	50 600	0	0	0	0

SEUDULLINEN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLTO

Rahoituslaskelma

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Talousarvio 2023	Talous- suunnitelma 2024	Talous- suunnitelma 2025	Talous- suunnitelma 2026
Toiminnan rahavirta						
Tulorahoitus	0	0	0	0	0	0
Liikeliijäämä	0	0	0	0	0	0
Poistot ja arvonalennukset	0	0	0	0	0	0
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjauserät	0	0	0	0	0	0
Investointien rahavirta	0	0	0	0	0	0
Investointimenot	0	0	0	0	0	0
Toiminnan ja investointien rahavirta	0	0	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset	0	0	0	0	0	0
Lainakannan muutokset	0	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	0	0	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	0	0	0	0	0	0
Rahavarojen muutos	0	0	0	0	0	0

Antolainauksen muutokset

Antolainasaamisten vähennykset sisältävät antolainojen lyhennykset. Kunta ei harjoita antolainastoimintaa muutoin kuin erikseen myönnettävän hankkeisiin kohdistuvan välirahoituksen osalta. Välirahoitusten osalta on talousarviossa varauduttu 0,2 milj. euron lisäykseen. Antolainasaamisiin kirjataan myös liittymismaksut siltä osin kuin ne ovat palautuskelpoisia. Liittymismaksuja varten ei kuitenkaan budjetoida erikseen määrärahaa.

Lainakannan muutokset

Vuonna 2023 verotulojen rytmihäiriö tukee taloutta ja tulo-rahoituksella arvioidaan pystyvän kattamaan investoinnit. Investointien rahoituksen osalta joudutaan turvautumaan vieraaseen pääomaan viimeistään vuonna 2025, riippuen hieman siitä, miten paljon käyttöpääomaa arvioidaan kunnassa jatkossa tarvittavan.

Kokonaistarkastelu

	Kunta	Vesihuoltolaitos	Seudullinen ympäristö- terveydenhuolto	Talousarvio 2023
Antolainauksen muutokset	-100 000	0	0	-100 000
Antolainasaamisten lisäykset	-200 000	0	0	-200 000
Antolainasaamisten vähennykset	100 000	0	0	100 000
Lainakannan muutokset	-5 665 000	0	0	-5 665 000
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-5 665 000	0	0	-5 665 000
Lyhyäaikaisten lainojen muutos kunnalta	-2 000 000	2 000 000	0	0
Lyhyäaikaisten lainojen muutos muilta	0	0	0	0

Vuonna 2023 lainoja lyhennetään 5,7 milj. euroa. Uutta pitkäaikaista lainaa ei oteta. Lainakannan arvioidaan supistuvan ollen n. 1 041 euroa asukasta kohden. Leasingkohteet mukaan lukien 2 112 euroa asukasta kohden.

Taloussuunnitelmakauden lopussa lainakannan arvioidaan kasvavan viimevuoden tilinpäätöksen tasolle eli n. 1 600 euroa asukasta kohden ilman leasingkohteita.

Vesihuollon taseyksikölle on budjetoitu vuodelle 2023 lainaa kunnalta 2,0 milj. euroa ja vuodelle 2024 1,6 milj. euroa, jotka tullaan maksamaan pois vuonna 2025 nostettavalla lainalla.

7. Hollolan kuntakonserni, konserniyhteisöille asetettavat tavoitteet

Yleiset tytäryhteisöjä koskevat tavoitteet

- Tytäryhtiöiden tulee toimia kunnanvaltuuston hyväksymän strategian mukaisesti ja konserniohjetta noudattaen
- Sisäisen valvonta ja riskienhallinta tulee järjestää konserniohjeiden mukaisesti ja niistä raportoitaessa noudatetaan konserniohjetta
- Kaikilta yhtiöiltä edellytetään tervettä pitkäjänteistä taloudenpitoa ja kannattavuutta
- Tytäryhteisöjen tulee mahdollisuuksien mukaan hyödyntää tukityöllistämisen
- Konsernin sisäiset palveluostot on keskitettävä tarkoituksenmukaisesti koko konsernin etu huomioiden

Talouteen liittyvä tavoite:

- Käyttökateprosentin pysyminen vähintään vuoden 2022 tilinpäätöksen tasolla tai parantaminen
- Kunnan korjausvelkaselvitykseen osallistuminen

Hollolan Asuntotalot Oy ja Koy Tervasmilu

- Kuntastrategiassa määritettyjen arvojen edistäminen.
Mittari: Asukaskysely arvojen näkökulmasta (luo vertailumittarin tuleville vuosille)
- Käyttöaste yli 95%, 2021 96,6%
- Asukasvaihtuvuus alle 3,5%/kk, 2021 keskimäärin 2,3%
- Kuntastrategian mukaisten hankkeiden edistäminen konserniohjauksen, sekä kuntayhteistyön kautta.
Mittari: Asumisen PTS-suunnitelma osana strategisia ohjelmia laadittu.

Hollolan Tilapalvelu Oy

- Kiinteistöjen korjausvelka pidetään kohtuullisena. Tilapalvelut osallistuu kuntakonsernin korjausvelkatarkasteluun. Korjausvelkaa koskevat pitkän aikavälin tavoitteet määritetään vuoden 2023 aikana, osana kunnan selvityksen käsittelyä. Mittari: Vuonna 2023 pitkän ajan korjausvelkatavoite määritetty.
- Kunnan energiasäästöohjelman laadintaan ja täytäntöönpanoon osallistuminen.
Mittari: Vuodelle 2023 osoitetut Tilapalveluiden toimenpiteet suoritettu.

8. Hollolan kunnan strategiset riskit

Riski	Ilmeneminen (miten näkyy käytännössä, eri yksityiskohdissa)	Todennäköisyys (1, 2 tai 3) ¹⁾	Riskin merkittävyys (1, 2 tai 3) ²⁾	Hallintatoimenpiteet	Vastuutaho	Vaikutus
Sosiaalisten ongelmien kasvu kuten syrjäytyminen ja työttömyys	Yksinäisyyden kokemusten kasvu, syrjäytymisen ja pitkäaikaistyöttömyyden kasvu	2	2	Yksinäisyyttä, syrjäytymistä ja työttömyyttä vähentävien toimenpiteiden lisääminen ja osallisuuden edistäminen.	työllisyysvastaava, vapaa-aikapäällikkö, hallinto- ja talousjohtaja	Palveluiden tarve kasvaa, kustannukset kasvavat
Henkilöstön saatavuus	Avainhenkilöiden ja tiettyjen henkilöstöryhmien vaihtuvuus ja saatavuus, joita ei pystytä korvaamaan ostopalveluin.	2	2	Johtamisjärjestelmän ja työn johtamisen työkalujen uudistaminen. Aktiivinen rekrytointi, optimaaliset kelpoisuusehdot, työyhteisötaitojen kehittäminen, rekrytointiprosessin kehittäminen	Koko johtoryhmä /kaikki palvelualueet, henkilöstöpäällikkö	Palvelutuotanto vaarantuu, kustannukset nousevat
Kunnan vetovoima ja pitovoima heikkenee	Yritysten määrän lasku, muuttotapion kasvu.	2	3	Markkinointi ja viestintä – positiivisen kuntakuvan edistämiseksi, tarpeiden mukaiset palvelut, keskustan elävöittämissä tehtävät toimet, yritysmarkkinointiin panostaminen. Kysynnän ja tarjonnan synkronointi perustelu: jos näin ei tehdä ennakoivasti, käytettävää rahoitusta vetovoiman edistämiseen vähemmän ja vähemmän .	Koko johtoryhmä/kaikki palvelualueet	Vaikuttavat palvelurakenteeseen kustannuksia nostavasti ja heikentävät palvelutasoa. Kunta näivetty. Verorahoitus heikkenee.
Tulorahoituksen heikkeneminen	Kustannustason merkittävät nousut. Investointitaso. Lainamäärä kasvu, jonka johdosta rahoitusriskit kasvavat. Kertynyt ylijäämä pienenee.	2	3	Perustehtävien sekä investointien priorisointi ja mahdollinen karsinta, palveluverkon tarkastelu, rahoitusriskeiltä suojaamisen välineiden käyttäminen	Koko johtoryhmä/kaikki palvelualueet	Palveluiden taso heikkenee. Investoinnit lykkääntyvät ja korjausvelka kasvaa.
Toimintaympäristön ennakoimattomuus	Ennakoitavuus muuttuu nopeasti, äkillisten tilanteiden vaatimien resurssien rajallisuus, kunnille uusia veloitteita yllättäen ilman lisärahoitusta, lainsäädännön muutokset, kuntien roolin muuttuminen, poikkeusjärjestelyt	2	3	Sopeutuminen, toimintamallien muuttaminen toimintaympäristön muutokseen vastaamiseksi	Koko johtoryhmä/kaikki palvelualueet	Palvelutuotantorakenne ei vastaa riittävän nopeasti muutokseen tai odotuksiin, eriarvoistuminen lisääntyy, talouden tasapaino heikkenee
Laajoihin kansanjoukkoihin kohdistuvat uhat ja hybridivaikutaminen	pandemiat, turvallisuusuhat, pitkäkestoiset valmiustilat, valeutiset	3	3	Valmiussuunnitelmien ajantasaisuus, harjoitukset, poikkeustilaohjeet, tietoturvallisuudesta ja viestinnästä huolehtiminen	Koko johtoryhmä/kaikki palvelualueet	palveluverkkoa koskevat rajoitukset tai käytön estyminen, turvallisuuden ja epävarmuuden kasvu, kustannusten nousu
Tietojärjestelmäriskit	ongelmat tietoverkossa, kyberrikollisuus	3	2	Tietoturvariskitietoisuus ja -taidot, tietohallinnon tiekartta kehittämisessä	Konsernipalvelut/tietohallinto	Palvelutuotannon hidastuminen / laimautuminen, tiedonkulun ongelmat

1) 1= epätodennäköinen, 2= todennäköinen, 3= erittäin todennäköinen

2) 1= riski on pieni, 2= riski on suuri, 3= riski on erittäin suuri

Hollolan kunta
PL 66, (Tiilijärventie 7 F), 15870 Hollola
Puh. (03) 880 111
Fax (03) 880 3474
kirjaamo@hollola.fi
sähköposti: etunimi.sukunimi@hollola.fi

www.hollola.fi

<https://twitter.com/HollolanKunta>

<https://www.facebook.com/hollolankunta/>